

**ALADI
MUSLIMANI**

Almir Mehonić

SANDŽAČKI ČVOR

(Zbirka političkih eseja, kolumni i zapisa)

Sarajevo, 2014.

**Almir Mehonić
SANDŽAČKI ČVOR**

Izdavač:
Udruženje "Mladi muslimani"
Sarači 77, Sarajevo
Tel: +387 33 271 740
E-mail: mmusilm@bih.net.ba
Web: www.mm.co.ba

Recezent:
Sonja Biserko
Mr.Fatmir Alispahić

Lektura:
Nudžejma Softić

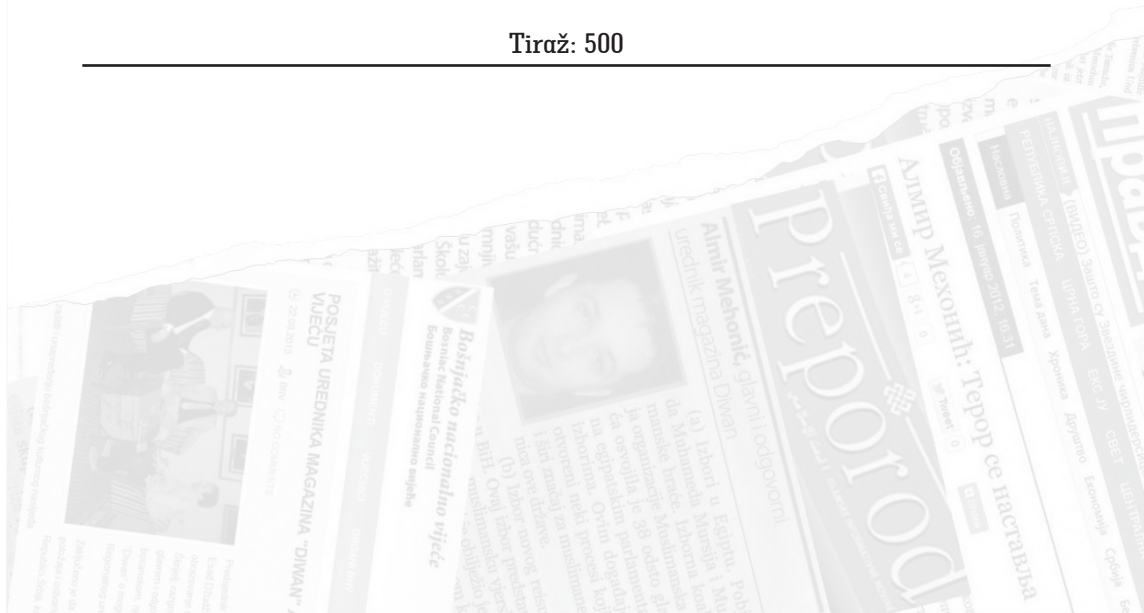
Za izdavača:
Edhem Bakšić

DTP:
Semir Šišić

Urednik:
Mr. Fatmir Alispahić

Štampa:
Emanet d.o.o. Zenica

Tiraž: 500

Ima li odgovora na sandžačko pitanje

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000
Odgovori o najpobornijem pitanju mogu se čuti u Vijestima, Prekrasna dolina, 16. i 17. Sandžaka

Bojnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

Bošnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

MESIHAT

Islamizacija zajednice u Srbiji

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

SAFE

Sadržaj
Vijesti
Sport
Kultura
Znane stvari
Lifestyle

Utrpide i prijenos profesora Durića Mehonici

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

Bojnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

Bojnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

Evropa štiti i šutnjom odobravanja

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

SAFE

Damas

Brkamo li lončice?

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

Bojnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

Bojnjaci
Svjetski Bošnjaci

Bošnjaci su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka. Oni su najpoborniji stanovnici Sandžaka.

Usniva se pokret za autonomiju Sandžaka

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

12. lipnja 2011. | 10:00 | 10.000

SAFE

PREDGOVOR

Teme tekstova koje je iz svog višegodišnjeg novinarskog rada Almir Mehonić odabrao za objavljivanje u knjizi "Sandžački čvor" opredjelile su Udruženje "Mladi muslimani" da bude izdavač ove knjige. Istrajno, pa skoro i isključivo do unazad 3-4 godine, Mehonić je pisao i piše o Sandžaku u časopisima, magazinima, a u novijeme vrijeme i na portalima, koji izlaze ili se administriraju u Sandžaku, Srbiji, BiH, pa i dijaspori poput magazina Diwan koji izlazi u Luksemburgu, a Mehonić je njegov pokretač i urednik. Tekstove koje nalazimo u knjizi "Sandžački čvor" Mehonić je objavljivao u Saff-u, Kulin-u, Blic-u, Danas-u, Polimlje-u, Diwan-u, te portalu bosnjaci.net i portalu televizije Al-Jazzera-e. Obrađivao je teme iz svih segmenata sandžačkog društva, od politike i pitanja pozicije Bošnjaka u Sandžaku, pozicije Sandžaka u Srbiji i Crnoj Gori, preko ekonomije, privrede, pitanja Islamske zajednice, zaštite ljudskih prava, obrazovnog sistema, medija, pa do pitanja tradicije i kulture naroda koji žive u Sandžaku.

Objavljujući tekstove u medijima iz više zemalja regiona, te portalima preko kojih njegovi tekstovi postaju dostupni široj publici, Mehonić internacionalizira mnoga sandžačka pitanja, a za neka nudi i rješenja. Kao sandžački novinar ne krije vezanost za ideju autonomije Sandžaka za koju kaže da je "žeravica koja prži ako je držiš, a ugasi se ako je pustiš". U tekstovima stalno naglašava potrebu za konkretnijom, odlučnijom i odgovornijom politikom predstavnika sandžačkih političkih partija. Kritikuje loše postupke glavnih političkih aktera Rasima Ljajića i Sulejmana Ugljanina. U njihovom djelovanju prepoznaje

sujete, sebičnost, lični interes, nezrelost, otuđenost od prvobitne ideje autonomije Sandžaka. Mehonić ukazuje na potrebu političke alternative u Sandžaku. U tekstovima koji su u knjizi Mehonić ne poklanja veliku pažnju političkim akterima poput Muamera Zukorlića koji je mentor nove političke parije Bošnjaka Sandžaka, ostavljajući ovoj političkoj opciji vremena da se pokaže i dokaže.

U tekstovima i kolumnama Mehonić nudi i neka rješenja kojima bi se prije svega internacionaliziralo pitanje Sandžaka, ali i osnažila nacionalna svijest Bošnjaka, te omogućio razvoj kulture i tradicije, obrazovanje na maternjem - bosanskom jeziku, učenje historije Bošnjaka. Mehonić s toga predlaže pokretanje ozbiljnog medijskog projekta, zatim izdizanje Bošnjačkog nacionalnog vijeća iznad interesa političkih partija, a koje bi pritom okupljalo svu elitu i koje bi bilo savjetodavno tijelo za bošnjačku politiku u Sandžaku. Poziva Mehonić na poklanjanje više pažnje mladima, njihovo uključivanje na ispravnim temeljima u društvene tokove Sandžaka. A snažna dijaspora može bit izuzetan oslonac i podrška svim projektima u Sandžaku.

Mehonić bilježi, prenosi i komentira svaki značajniji događaj koji se odigra u Beogradu, Podgorici, Sarajevu, Briselu, Istanbulu..., a koji se odnosi na Sandžak i Bošnjake u Sandžaku. Ne libi se uputiti kritiku EU, Srbiji, Crnoj Gori, BiH kada donose odluke, iznose stavove koji su sa lošim posljedicama po Sandžak. Kritikuje Europu što je jedino na Balkanu ostavila neriješeno pitanje Bošnjaka, posebno pitanje Bošnjaka u Sandžaku. Kritikuje Beograd i Podgoricu što se licemjerno i nekorektno odnose prema Sandžaku i Bošnjacima u njemu. Kritikuje zvanično Sarajevo i bošnjačku politiku iz Sarajeva koja nema sluha za Sandžak i pitanje Bošnjaka u Sandžaku.

Značajan dio tekstova Mehonić poklanja velikim ranama koje nose Bošnjaci u Sandžaku, poput ubijanja Bošnjaka u Štpcima, Sjeverinu, Bukovici. Podsjeća na veliki politički proces koji se vodio protiv Bošnjaka od 1993. godine, pa do unazad nekoliko godina, a za navodni pokušaj osamostaljivanja Sandžaka. Ne zaboravlja autor ni Srebrenicu, kao simbol stradanja Bošnjaka.

Dakle, sve ranije pomenuto opredjelilo je Udruženje "Mladi muslimani" da bude izdavač knjige "Sandžački čvor" Almira Mehonića.

Mehonić je odlučio da u ovu knjigu, odnosno, ovu zbirku izabranih tekstova i kolumni ne uvrstiti puno tekstova u kojima je predstavljao pozitivne primjere, uspjehe koje su postigle (ovakve kakve su) sandžačke političke partije, prije svega SDA, ali i nacionalne institucije poput BNV, te Islamska zajednica. A uspjesi su političko organiziranje Bošnjaka Sandžaka, internacionaliziranje pitanja Sandžaka, uspješno provođenje referenduma za autonomiju Sandžaka, organiziranje odlaska sandžačkih studenata 1992. i 1993. godine na studije u Tursku, formiranje Bošnjačkog nacionalnog vijeća, zastava Sandžaka, uvođenje bosanskog jezika u škole i institucije, formiranje jake Islamske zajednice koja otvara dvije medrese, fakultet, a onda i Univerzitet, itd, itd. Dakle, bilo je i pozitivnih stvari koje naravno Mehonić u svom dugogodišnjem novinarskom radu nije ignorirao, a što je bitno naglasiti zbog čitatelja ove knjige.

Anes Džunuzović
(za izdavača)

UVOD

Imao sam nešto više od 20 godina. Bio sam organizator peticije za uvođenje posebnog režima ishrane u vojsci SR Jugoslavije ili drugim riječima peticije za obrok bez svinjetine za vojnike Bošnjake. Javnost se zainteresovala za tu akciju. Zvali su me novinari velikih beogradskih novina. Večernje novosti, Blic, Politika, Glas javnosti, Politika ekspres, Danas... su objavljivali tekstove na tu temu.

Nedugo poslije toga pozvalo me na razgovor. Kancelarija se nalazila na spratu. Kucao sam na vrata i ušao. U prostoriji je sjedio čovjek sa otvorenim novinama na stolu. Ugledao sam svoju sliku i tekst o našoj peticiji.

„Dobra ti ova slika“, kaže mi.

„Koja“, pravim se blesav.

On očima pokazuje na članak u novinama. „Mlad si ti još da ti slika izlazi u novinama i ovoliki tekstovi“, kaže...

Mladost ima i hrabrost. Valjda zbog toga nisam odustao. Izašao sam poslije neprijatnog razgovora na ulicu. Nisam osjećao strah. Osjećao sam ponos. Toliko jak da mi je širio grudi.

Bili su to moji prvi koraci javnog djelovanja. I svi ostali su izazivali pozornost i reakcije. Više me nisu zvali na razgovore. No, slali su mi ljude i signale koji su mi ukazivali na to da se prati svaka moja aktivnost. Raspitivali su se kod ljudi o meni, sa ciljem da za to saznam; dobijao sam informacije da znaju gdje sam i kad prešao granicu; organizirali su medijske hajke i optuživali me za protivustavno djelovanje. Htjeli su da zazirem od njihovog pogleda na svakom ćošku.

Bio sam miran. Ja radim svoj posao, oni svoj. Samo ponekad me je boljela spoznaja da moj narod sporo otvara oči.

Želio sam i želim samo normalne stvari. Jednakost, pravdu, ravnopravnost za moj narod.

Ovi tekstovi su nastali u proteklih desetak godina i svjedoci su i brana zaboravu najznačajnijih tema i događaja vezanih za Bošnjake, Sandžak, odnos države prema njima, odnos među sandžačkim akterima...

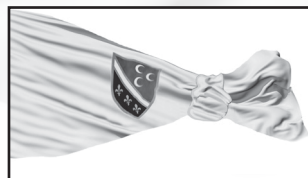
Nadam se da će moja buduća knjiga biti zbirka pozitivnih tekstova. Nažalost, još uvijek mi nedostaje materijala za takvu knjigu.

Autor

1

SANDŽAČKI PUTOKAZI

Sandžački liderčići opstaju po principu odvojenih torova, gdje svaki čobanin ima svoje stado. Što su Sandžaklije siromašnije i što ih je manje, to je više političkih partija koje ih, navodno, zastupaju. Podijeljeni između dvije države, vjerski polarizovani, politički zavađeni i nacionalno mahmurni ulaze u turbulentna vremena sa nedoraslom elitom.

SANDŽAK UŽIVO

Sandžakom vladaju interesne grupe predvođene šefovima i bosovima, koji nisu posvađani ideološki, već interesno. Sandžački bosovi su najbogatiji ljudi u Sandžaku, a posao trgovine interesima i svetinjama Sandžaka im je zajednički imenitelj. Svi oni imaju kuće, stanove, vikendice, luksuzne automobile, telohranitelje, kućne pomoćnice. Od čega, pita li se iko?

Očito je da će dugotrajni sandžački dualizam potrajati sve dok se ne dogode promjene unutar javnog prostora.

PARALELNE INSTITUCIJE SANDŽAČKIH BOŠNJAKA

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Devedesete su donijele u Sandžaku, kao i u drugim krajevima bivše Jugoslavije, formiranje nacionalnih pokreta i institucija. Počelo je to sa Strankom demokratske akcije Sandžaka, uz čiju je pomoć formirano Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka (MNVS), koje je nakon vraćanja tradicionalnog nacionalnog imena preinačeno u Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka (BNVS). BNVS je bila jedna vrsta krovne nacionalne institucije u koju su ulazile sve političke stranke, organizacije i udruženja sandžačkih Bošnjaka. To su bile kratkotrajne godine jedinstva među sandžačkim Bošnjacima. Sve ostale su bile godine paralelizma i nepriznavanja među sobom. Izvor svih podjela bila je politička polarizacija, koja, čini se, nigdje nije tako izražena kao u Sandžaku. Politička podjela na relaciji Ugljanin-Ljajić trajala je godinama. Ona je dobila na intenzitetu kada se ovom drugom pridružio i muftija Zukorlić, dok je svoju kulminaciju doživjela kada je Ugljanin sa grupom imama, uz svesrdnu pomoć tada Koštuničinog režima, formirao paralelnu Islamsku zajednicu.

Politički korijeni

Sandžačke podjele su uvijek išle po receptu negiranja svega što dolazi sa druge strane. Tako je BNV prvo postalo Suljovo BNV, a sve odluke i akcije su negirane od

suparničke strane, pa i u onim slučajevima kada su bile dobre za narod i Sandžak. Najbolji primjer za to su nacionalna zastava sandžačkih Bošnjaka, nacionalni blagdani i nagrade. Dugo je godina trebalo da oni postanu općeprihvaćeni od svih relevantnih subjekata u Sandžaku.

Dakle, počelo je to sa strankama, kulturnim udruženjima, humanitarnim organizacijama, a završilo se sa Islamskom zajednicom. Danas su u Sandžaku svi navikli na to, iako već predugo traje, preko 20 godina – dvojnost sandžačkih institucija, sjeme koje nigdje tako ne uspijeva kao u Sandžaku.

Izgleda da je država, poučena iskustvom sa Kosova, prije nego li je palo na pamet Sandžaklijama da prave paralelne državne institucije, napravila (ili podstakla) paralelne nacionalne i regionalne institucije po principu „igranke u svojoj avliji”. Prva ozbiljna paralelna institucija koja je formirana sa očiglednom podrškom Beograda bio je državni Univerzitet u Novom Pazaru. Osnovan je kao protivteža Internacionalnom univerzitetu, kojeg je osnovao muftija Zukorlić uz pomoć Vlade Zorana Đinđića.

Iako je nekada bilo nezamislivo da Sandžak ima univerzitet, a obećanja u tom smjeru su tumačena kao neozbiljna, čim je nastao prvi pored njega je nikao drugi – i to državni – univerzitet. I danas opstaju oba. Istina, Internacionalni univerzitet ima velike poteškoće sa dobijanjem akreditacije, koja je u Srbiji prestala da bude stručno pitanje, a postala pitanje političke podobnosti.

I Bošnjačko nacionalno vijeće, organ manjinske samouprave, kako ga definiše Ustav Srbije, ima dva sjedišta, dva pečata, dva organa, predsjednika. Jedno je

odano Ugljaninu, drugo odano efendiji Zukorliću. Iako je zakonom usko regulisana problematika nacionalnih savjeta i njihov izbor, ova dvojnost opstaje već nekoliko godina.

Čini se da svima pomalo paše takva situacija. Država toleriše ovakvo stanje, valjda zato što joj odgovara trvenje unutar jedne nacionalne zajednice. Na gubitku su građani, jer je paralizom djelovanja ove institucije onemogućena implementacija nacionalnih prava, prava na obrazovanje i informisanje na maternjem jeziku, očuvanja i prezentacije kulturne baštine, zaštite spomenika...

Otvaranje zatrpanih pitanja

Vrhunac se, ipak, desio osnivanjem paralelne Islamske zajednice. To je učinjeno na prečac. Razlika od BNV-a je bila samo u tome što je novoosnovana paralelna institucija imala potpuno drugačiji organizacioni koncept od dotadašnje.

Pošto je na čelu Islamske zajednice u Srbiji (koja je sastavni dio Islamske zajednice BiH) bio muftija, u novoosnovanoj IZ Srbije (koja je bila zasebna organizacija sa centrom u Beogradu) novoutemeljena je funkcija reisu-l-uleme. Ovo je dovelo do toga da su u sandžačkim mahalama i varošima džamije koje su vijekovima bile tu, jedna pored druge, pripadale jednoj, odnosno drugoj Islamskoj zajednici.

Ovaj paralelizam natjeraće muftiju Zukorlića da uđe u politički teren i zaigra utakmicu gdje su sudije, publika i igrači bili na jednoj, a on sam na drugoj strani. Stoga ne treba ni čuditi rezultat te utakmice. Kriza u Islamskoj zajednici generator je skoro svih ostalih kriza ovdje. Bošnjaci, pa ni sam muftija Zukorlić, nisu shvatili da se svoj prag brani mnogo dalje od njega.

Godinama se u ovom području krše osnovna ljudska i građanska prava, odavno je ovdje prisutna diskriminacija u svim sferama života, ali trebalo je da se desi podjela u Islamskoj zajednici pa da se o tome progovori, da se otvore teme proporcionalne nacionalne zaposlenosti u državnim organima i ustanovama, diskriminacije u obrazovnom sistemu, ekonomskoj politici, autonomiji Sandžaka...

Dualizam u Sandžaku opstaje godinama, na političkom, kulturno-nacionalnom i vjerskom nivou. Beogradske vlasti na taj način kontrolišu dešavanja u Sandžaku. Nije se do sada desilo da Beograd nema nekog svog aduta među sandžačkim Bošnjacima. I nema sandžačke opcije i lidera koji u nekom vremenu nije šurovao sa vlastima i bio njihov igrač.

Očito je da će takva situacija potrajati, sve dok se ne dogode promjene unutar sandžačkog javnog prostora. Jer tolika količina neodgovornosti malo je gdje prisutna kao ovdje. Ne postoji nijedno pitanje koje je moglo okupiti sandžačke lidere za jedan stol. Pritom nijednom od tih lidera nije smetalo da se sastaje, ugošćava, grli, sa svakim beogradskim šefom, od Nikolića, preko Tadića, Dačića do Koštunice i Velimira Ilića.

Sandžački liderčići opstaju po principu odvojenih torova, gdje svaki čobanin ima svoje stado. Što su Sandžaklije siromašnije i što ih je manje, to je više političkih partija koje ih, navodno, zastupaju. Podijeljeni između dvije države, vjerski polarizovani, politički zavađeni i nacionalno mahmurni ulaze u turbulentna vremena sa nedoraslom elitom.

Nesporne su historijske činjenice da su se pri tom „oslobađanju” desili brojni zločini, kao što je onaj u selu Doliće u Sjenici ili onaj u Plavu kada je 12.000 muslimana nasilno pokršteno.

(ZA)OKUPIRANI OSLOBODIOCIMA¹

(List Danas, 2012.)

Nizom manifestacija u Prijepolju je obilježena stota godišnjica od kako je srpska i crnogorska vojska zauzela prostor Sandžaka. Manifestacija pod nazivom „100 godina od oslobođenja Stare Srbije od Turaka” protekla je uz prisustvo brojnih zvaničnika, među kojima su bili upadljivi predstavnici ultranacionalističke organizacije „Dveri”, kao i mnogi srpski javni radnici: Matija Bećković, Dobrica Erić, Rajko Petrov Nogo i drugi poznati javni advokati Ratka Mladića i Radovana Karadžića i javni negatori genocida u Srebrenici.

Arhitektura zla

Takvo se društvo sjatilo u Prijepolje da proslavi u Domu kulture, čiju je rekonstrukciju finansirala Turska, 100 godina oslobađanja od Turaka. Paradoksa li, kao i zle namjere, prije nego li nepismenosti, da manifestaciju posvete oslobođenju od Turaka, iako se carstvo zvalo Osmansko. No, htjelo se to nešto drugo reći i poručiti, pa Osmanlije nisu bili baš adekvatan izraz.

¹ Na ovaj tekst reagovanje, takođe u Danasu, je napisao historičar Dr Veljko Đurić Mišina, pod naslovom „Ko je (za)okupiran oslobodiocima”. Taj tekst možete pročitati u poglavlju 4 – Dodaci.

Bilo je vidno odsustvo na ovim skupovima i programima prijepoljskih Bošnjaka. Izuzetak su bili funkcioneri opštine, što je i logično, jer je Opština Prijepolje bila suorganizator ove manifestacije. Skupštinsku većinu čine i bošnjačke stranke, a njihovi čelnici su podržali ovu manifestaciju ili, bolje reći, nisu joj se usprotivili.

Da li se to nije imalo dovoljno hrabrosti da se javno progovori o ovoj svojevrsnoj provokaciji i remećenju dobrosusjetskih odnosa u Prijepolju i Sandžaku ili je fotelja toliko udobna da vas u njoj baš ništa ne dotiče? Sam naziv manifestacije, program i učesnici govore o zloj namjeri jedne nacionalističke klike koja upravlja javnim životom Prijepolja posljednje dvije decenije, prikopčana na beogradske akademske institucije koje su arhitekta balkanskog zla.

Nažalost, sadašnji bošnjački funkcioneri samo su fasada takvoj politici, bez političke hrabrosti da progovore iz duše svoga naroda, da stanu na branik njegovih osjećanja. A osjećanja su nedvosmislena. Niko od sandžačkih Bošnjaka ne smatra da je te 1912. godine oslobođen. „Srbija i Crna Gora su 1912. ušle u Sandžak“, tako su stari Bošnjaci označavali novu situaciju koja ih je zadesila. Običan bošnjački narod nije mogao preko usta prevaliti da su Srbija i Crna Gora oslobodile Sandžak, kako su njihove komšije – Srbi nazivali taj događaj. Novonastala situacija nastupila je mimo volje sandžačkih Bošnjaka.

Bošnjaci su se preko noći našli u iz korijena izmijenjenim uslovima života. Duhovni, ekonomski i politički položaj Bošnjaka više nikada neće biti kao do tada. Od dominantnog naroda, voljom drugih, postali su manjina u novoj državi. To je za sandžačke Bošnjake bio šok od koga se zadugo nisu oporavili i čije posljedice i dan-danas trpe.

Situacija je bila složena. Osjećanje nelagodnosti se prenosilo na djecu. Odrastali su u zemlji koja je njihova, ali kojom su upravljali neki ljudi iz centralne Srbije, obično dolazeći u sandžačke kasabe po kazni, koristeći sva vidljiva i nevidljiva sredstva prisile. To je bio osjećaj pripadnosti i otuđenosti u isto vrijeme. Zbog toga i sada obični bošnjački narod ima nelagodan osjećaj kada mu neko kaže da je oslobođen 1912. godine. U najmanju ruku zato što su događaji te Ko je 1912. bili krvavi za mnoge njihove pretke. Nesporne su historijske činjenice da su se pri tom „oslobađanju“ desili brojni zločini, kao što je onaj u selu Doliće u Sjenici ili onaj u Plavu, kada je 12.000 ljudi nasilno pokršteno.

Komedija preko granica

Ovo su samo neki od razloga u kojima treba tražiti zbog čega to Bošnjaci mrsko gledaju na ovaj datum. Stoga je nekomšijski, nedobronamjerno, neljudski poturati im ga ispod nosa, naročito sa onima koji se onomad radovaše „oslobođenju“ Srebrenice. Neće to doprinijeti pomirenju i dobrim međunacionalnim odnosima, ma koliko pored organizatora stajali našminkani bošnjački funkcioneri.

Nije sporno da u historiji postoje datumi na koje se različito gleda, to je slučaj i među mnogim evropskim narodima. Međutim, sporno je kada se na te datume tuku komšije. Na koncu, komično li je organizovati akademiju povodom oslobođenja od Turaka u Domu kulture, koji je prokišnjavao do onomad, do kada ga ne popraviše ti Turci. Komično li je otkrivati spomenik „oslobodiocima“ na trgu Mejdan u Vakufu, pored Sahat-kule, Sinan pašine džamije i Mahove pekare. Izem ti takvo oslobođenje.

Među vjernicima u Sandžaku ne postoji dilema „Sarajevo ili Beograd“. Ona je vještački instalirana, nametnuta i lažna. Problem je pitanje legitimiteta vjerskih oligarhija i oligarha.

KLJUČEVI JEDINSTVA SU U SARAJEVU

(Behar, 2014.)

Jedno od ključnih otvorenih pitanja koje je novi reis-ul-ulema Husein ef. Kavazović naslijedio od svog predhodnika je pitanje podjeljene Islamske zajednice u Sandžaku. Problem čije uzroke ne možemo jednoznačno okarakterisati. Mješavina je to i lokalne politike, uplitanja bezbjedonosnih službi, države Srbije, sujete i nezrelog vođenja zajednice, oholosti, samovolje, borbe za pozicije i još mnogih drugih elemenata.

Svaka od strana u sporu ponudiće vam svoju verziju događaja, krivce i uzroke. No, istina je da u sandžačkim vjerskim podjelama nema onih koji mogu biti amnestirani od odgovornosti.

Sada pojedinačno možemo na široko i na dugačko obrazlagati: da Sulejman Ugljanin i SDA nisu nikako smjeli ući u avanturu podržavanja paralelne vjerske zajednice, odvojene od Sarajeva; da je Rasim Ljajić u tom sukobu vidio svoju političku korist i postao profiter na vjerskim sukobima; da su Adem Zilkić i imami oko njaga iskorišteni kao marionete u tuđim rukama; da je efendija Zukorlić napravio plodno tle za ovakvu podjelu, tako što je godinama svu infrastrukturu IZ davao na raspolaganje Ljajiću u njegovojoj besomučnoj borbi za vlast i protiv Sulejmana Ugljanina...

No, sve ovo nas neće odvesti do rješavanja sandžačkog problema, samo će otvoriti nove polemike i prepucavanja, jer u Sandžaku ne postoji niko od ovih javnih aktera koji će priznati i najsitniju grešku i promašaj. Valjda je i zbog toga ovaj problem tako komplikovan i naizgled nerješiv.

Ipak, u Sandžaku novi reis-ul-ulema sasvim primjetno ima simpatije vjernika i jedne i druge strane. On je iznova povratio legitimitet instituciji reisa, koji je u predhodnom periodu bio ozbiljno poljuljan. Taj potencijal novo rukovodstvo IZ i reis Kavazović moraju iskoristiti u rješavanju otvorenog pitanja dvojnosti institucija IZ i sa druge strane, ne smiju taj ponovno dobijeni legitimitet srušiti jednostranim potezima i porukama. To bi značilo rušenje nade za vraćanje jedinstva Islamske zajednice u Sandžaku.

„Sarajevo ili Beograd” je vještački instalirana dilema

Ovdje je ključno pitanje kako plebiscitarnu podršku sandžačkih muslimana konceptu IZ u Sandžaku kao djelu IZ BiH, sprovesti u jedinstvenu organizacionu šemu.

Među vjernicima u Sandžaku ne postoji dilema „Sarajevo ili Beograd”. Ona je vještački instalirana, nametnuta i lažna. Problem je pitanje legitimiteta vjerskih oligarhija i oligarha. Njihov legitimitet nije analogan političkom legitimitetu, kao što Islamska zajednica nije analogna političkoj stranci. Legitimitet vjerskih starešina proizilazi iz pravednog i transparentnog izbornog procesa, ali i njihovog apsolutnog prihvatanja od strane vjernika, alima, službenika IZ, intelektualne elite, institucija. Ovo dvoje je u uzročno posljedičnoj vezi i upravo problem legitimiteta vjerskih starešina i institucija u Sandžaku leži u spornosti ovih pitanja.

Međutim, u Sandžaku se uporno želi nametnuti način tumačenja legitimiteta vjerskih starešina koji je politički. To nas dovodi do prebrojavanja džamija na jednoj ili drugoj strani. Tako da onaj koji ima više džamija u svom „pravnom sistemu“ ili onaj ko ima veše hadžija ili vjerouučitelja ili vjernika na skupovima, taj ima i vjerski legitimitet. Takvo iskrivljeno tumačenje vjerskog legitimiteta, muslimane u Sandžaku drži u stalnim napetostima. Istina je posve drugačija. Danas u Sandžaku ne postoji niko od vjerskih starešina ko ima vjerski legitimitet, a uzimajući u obzir regularnost izbornih procesa, usudiću se reći ni legalitet. Na koncu, ovdje se u prvi plan stavlja legitimitet pojedinca, ispred institucije, što je i uzrok urušavanja legitimiteta Islamske zajednice.

Pripadam onima koji su u vrijeme puča na IZ u Srbiji otvoreno i bez najmanje kalkulacije stali na stranu onih koji su bili na konceptu Islamske zajednice kao djela IZ BiH. Jedan sam od onih koji je i konkretno učestvovao u toj oodbrani. Tako je uradila i većina sandžačkih Bošnjaka. Dakle, većina nije stala na tu stranu zbog „Hasa ili Husa“, već zbog koncepta, isto kao što je većina protiv politizacije Islamske zajednice u Sandžaku.

Islamska zajednica nije institucija koja treba da izlazi na političke izbore, pod ovim ili onim nazivom. Islamska zajednica nije institucija koja će tjerati imame i svoje službenike na političke liste, političke kampanje, biračka mjesta, među čuvare kutija. Islamska zajednica treba da bude institucija koja oko sebe okuplja, a ne rastjeruje, koja širi poruke mira i jedinstva, a ne jezik isključivosti i anatemisanja, koja proizvodi imame kao mooralne vertikale našeg naroda, a ne urušava njihiv integritet i dostojanstvo. I naposljetku, Islamska zajednica treba da se bavi i važnim

političkim pitanjima, ali nikako stranačkom politikom. Onog momenta kada je Islamska zajednica u Sandžaku ušla u stranačku politiku, ona je počela da se urušava, a od momenta kada je i sama formirala svoju stranku i izgubila na izborima, ona je i srušena kao legitimna vjerska institucija.

Zbog toga je velika odgovornost na novom rukovodstvu IZ BiH i novom reis-ul-ulemi Kavazoviću. On je možda i jedini vjerski autoritet u Sandžaku koji ima vaznu poziciju u hijerarhiji institucije Islamske zajednice. U Sandžaku su izidane mnoge zgrade unutar sistema Islamske zajednice, no srušeno je jedinstvo, kredibilitet i kvalitet naše najstarije i najsvetije institucije. Na reisu Kavazoviću je da zasuče rukave i zida zgradu jedinstva i moralnog digniteta IZ u Sandžaku. Ta nam je zgrada najpotrebnija, a njemu je potrebna sva naša podrška i povjerenje.

Što su Sandžaklije siromašnije i što ih je manje, to je više političkih partija koje ih zastupaju.

VELIKE RIJEČI I VELIKE PODJELE

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Grafiti i plakati na sve strane, političke prozivke, etiketiranja i stranačka saopćenja znak su da je izborna kampanja u Sandžaku uveliko počela. Godinama unazad ovdje se izbori ne doživljavaju kao demokratska utakmica političkih rivala – ovdje su izbori borba za život i smrt. Zbog toga su se nerijetko dešavale pucnjave, bacanja molotovljevih koktela na sjedišta stranaka, ranjavanja, pa čak i ubistva odborničkih kandidata.

Izmiješane karte

Sandžak, nekada duboko polarizovan na pristalice Sulejmana Ugljanina (Stranka demokratske akcije Sandžaka) i pristalice Rasima Ljajića (Sandžačka demokratska partija) i danas, kao nikada prije, politički je podijeljen između zavađenih političkih i vjerskih lidera. Iako je podijeljenost ostala, uloge su se u velikoj mjeri zamijenile.

Nekada su na istoj strani bili Rasim Ljajić, muftija Muamer Zukorlić, Mujo Muković, Mirsad Đerlek protiv Ugljanina, nekada glasovitog sandžačkog lidera. Danas su se karte izmiješale.

Sulejman Ugljanin i njegova Bošnjačka lista nisu više u tako zategnutim odnosima sa Sandžačkom demokratskom partijom. Sada političke varnice najviše sijevaju na relaciji nekadašnjih saboraca, SDP-a i Bošnjačke demokratske

zajednice, koja je nastala pod okriljem pokreta koji predvodi muftija Muamer Zukorlić, a u koji se ubrajaju brojne institucije, mediji, Internacionalni univerzitet i Islamska zajednica u Srbiji.

Da ponuda bude raznovrsnija doprinijelo je i formiranje još dvije političke stranke, koje su nastale pod patronatom nekada bliskih saradnika Rasima Ljajića.

Mirsad Đerlek, bivši gradonačelnik Novog Pazara, formirao je Sandžačku narodnu partiju, koja će u izbornu utrk u koaliciji sa Ujedinjenim regionima Srbije Mladen Dinkića, dok je Mujo Muković, nekadašnji Ljajićev potpredsjednik, formirao Bošnjačku narodnu stranku. Muković će na izbore na listi nekada Šešeljevog vojvode, a danas zakletog evropejca Tomislava Nikolića i Srpske napredne stranke.

Tu je još i lista Liberalno-demokratske partije koja, također, pretenduje na bošnjačke glasove i koja je ušla u predizbornu koaliciju sa dvije, uslovno rečeno, sandžačke političke stranke, Strankom zelenih i Demokratskom partijom Sandžaka iz Prijepolja.

Po svemu sudeći, ponuda nikada nije bila raznovrsnija, a izborna utakmica nikada zanimljivija. No, svakako da će se glavna borba voditi između SDA, SDP-a i BDZ-a.

Sandžačka i beogradska opcija

Muftija Zukorlić, iako negira svoje učešće u politici, evidentno je uložio sve svoje kapacitete na promociji Bošnjačke demokratske zajednice, na čijem čelu se nalazi Emir Elfić, njegov šurak. I drugi funkcioneri u ovoj političkoj stranci pretežno su vezani, što formalno što neformalno, za institucije koje predvodi muftija Zukorlić.

Iz njihovih redova možemo čuti da su ovi izbori referendurnog karaktera između sandžačke i beogradske opcije. Pri tome smatraju da su oni, uz eventualno Narodni pokret Sandžaka Džemaila Suljevića, sandžačka opcija, a svi drugi tzv. beogradska opcija.

Sulejman Ugljanin, pak, može računati na svoje stabilno biračko tijelo koje je ostalo uz njega, ali koje se iz godine u godinu smanjivalo. Iako se iz Bošnjačke liste, čija je predvodnica SDA Sandžaka, moglo čuti da su prava Bošnjaka u znatnoj mjeri poštovana, sada u predizbornoj kampanji dolazi do promjene retorike, vjerovatno prouzrokovane sve većom popularnošću Bošnjačke demokratske zajednice, koja je postala prepoznatljiva po nacionalnoj retorici i kritici zvaničnog Beograda zbog odnosa prema Bošnjacima i Sandžaku.

Sandžačka demokratska partija i Socijaldemokratska partija Srbije Rasima Ljajića uzdaju se u sadašnju poziciju vlasti. Obećanja, asfaltiranja, pa nerijetko i ucjene, dovodile su se u vezu sa ovom političkom grupacijom. Prednost ove političke partije je koalicioni kapacitet. Skoro sve beogradske stranke žele u koaliciju sa ovom opcijom, zbog njihovog „mekog“ stava. Međutim, kako sada stvari stoje, Rasim Ljajić uživa vrlo malu popularnost među sandžačkim Bošnjacima.

Nesumnjivo je da će dani koji su pred nama biti zanimljivi. Do sada se pokazalo da je, iako malo, biračko tijelo u Sandžaku često bilo jezičak na vagi politički podijeljene Srbije. Do sada je taj jezičak uvijek išao demokratskoj opciji, Zoranu Đinđiću, pa zatim Borisu Tadiću. Sada je veliki znak pitanja da li će biti tako.

Muamer ef. Zukorlić smatra da je problem Islamske zajednice nastao u politici i da ga je samo tu moguće riješiti.

MIJEŠANJE VJERE U POLITIKU

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Muftija sandžački Muamer ef. Zukorlić ne prestaje iznenađivati srbijansku i širu javnost. Kako je saopštio na vanrednoj konferenciji za medije u subotu 7. aprila, on će biti, po svemu sudeći, kandidat za predsjednika Srbije. Tako će muftija Zukorlić postati prvi vjerski poglavar koji će se upustiti u duel sa političarima.

Stvarni bošnjački lider

To se do sada nije dogodilo ni u jednoj evropskoj državi, iako je bilo slučajeva da se nekadašnji vjerski velikodostojnici kandiduju za najviše državne funkcije. Novoizabrani predsjednik Njemačke Joachim Gauck bio je nekadašnji istočnonjemački protestantski sveštenik, dok je penzionisani biskup Fernando Lugo 2008. godine postao predsjednik Paragvaja.

Iako je Zukorlićeva najava iznenadila mnoge, za dobre poznavaoce sandžačkih političkih prilika ovo se moglo i očekivati. I sam muftija Zukorlić je ovu mogućnost najavio, doduše u šaljivom tonu, prilikom jednog od svojih obraćanja okupljenim vjernicima.

Na ovaj potez se muftija odlučio iz najmanje dva razloga. Prvi je pomoć političkoj opciji koja je nastala pod njegovim „džubetom“ (Bošnjačka demokratska zajednica).

Mada je u Sandžaku već jasno da je Zukorlić stvarni lider BDZ-a, njegovo nepojavljivanje u kampanji bio bi, ipak, veliki hendikep za ovu političku opciju. U uslovima agresivne političke kampanje Rasima Ljajića (SDP) i Sulejmana Ugljanina (SDA), koji nastupaju sa pozicija vlasti, muftija Zukorlić bio je prijeko potreban Bosnjačkoj demokratskoj zajednici na samom terenu. Sadašnja kandidatura, a i formalna podrška koja će usljediti od BDZ-a, omogućiće muftiji Zukorliću da se pojavljuje na skupovima ove političke organizacije.

Moguća presudna uloga

Naravno, ne treba zanemariti ni medijski momenat, koji je vrlo bitan u sve nedostupnijim srbijanskim medijima za muftiju Zukorlića. Svojom kandidaturom, osim finasijske podrške za kampanju, muftija će dobiti značajan medijski prostor, koji po zakonu mora da ima svaki predsjednički kandidat.

Drugi razlog Zukorlićeve kandidature je koncentracija bošnjačkih glasova na jednom mjestu i stvaranje što bolje pregovaračke pozicije pred drugi krug predsjedničkih izbora. Svojom kandidaturom Zukorlić će u velikoj mjeri spriječiti razlijevanje bošnjačkih glasova na nekoliko kandidata.

Kako su stvari stajale prije kandidature muftije Zukorlića, bošnjački glasovi bi otišli najmanje u dvije kolone, prema Borisu Tadiću i Čedomiru Jovanoviću. Ovako se upotpunjuje ponuda tzv. sandžačke opcije na lokalnim, parlamentarnim i predsjedničkim izborima.

Prema nekim procjenama, glasovi koje uzme muftija Zukorlić mogu da budu presudni za pobjedu u drugom krugu izbora za predsjednika Srbije. Takva pozicija

omogućila bi muftiji Zukorliću podršku kandidatu koji pruži čvrste garancije za rješavanje nagomilanih problema u Sandžaku, ali, prije svega, problema koji tište muftiju Zukorlića, odnosno, pitanja jedinstva Islamske zajednice, akreditacije Internacionalnog univerziteta i priznavanja Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

Ipak, Boris Tadić je takve garancije dao još tokom prošlih predsjedničkih izbora. Tadić je glasovima iz Sandžaka pobijedio tada radikalskog kandidata Tomislava Nikolića, no do ispunjenja obećanja nije došlo. Štaviše, problemi su se umnožili.

Sve su ovo motivi da Zukorlić svom nekadašnjem prijatelju oteža predsjedničku utrku i jasno mu da do znanja da će se on u velikoj mjeri pitati o tome koga će Bošnjaci podržati u drugom izbornom krugu.

Muftija je, u međuvremenu, sa bliskim institucijama i organizacijama istakao i niz drugih zahtjeva, kao što su autonomija Sandžaka, pitanje nacionalne diskriminacije Bošnjaka, pitanje vraćanja oduzete vakufske imovine... Pokušaj cijepanja Islamske zajednice 2007. izrodio je sve ove zahtjeve, a muftija Zukorlić je od bliskog saradnika takozvane demokratske opcije postao jedan od najvećih kritičara Beograda.

Muftija smatra da je problem Islamske zajednice nastao na terenu politike i da ga je jedino tu moguće riješiti. Činom kandidature Zukorlić želi da pojača taj referendumski ambijent u Sandžaku o beogradskoj i sandžačkoj opciji.

On računa na glasove ljudi koji su za njegov koncept Islamske zajednice. Međutim, računa i na glasove Bošnjaka koji su glasači Stranke demokratske akcije Sandžaka (S.

Ugljanina) i Sandžačke demokratske partije (R. Ljajića), jer je jedini bošnjački kandidat za predsjednika. Tu su još i Albanci iz Preševske doline, kao i ostale manjinske zajednice.

Ipak, da li će muftija Zukorlić dobijene glasove moći usmjeriti prema kandidatu kojeg on bude „nanišanio“, pitanje je koje će se aktuelizirati nakon prvog kruga izbora. Sada je sasvim sigurno da je muftijina kandidatura mnogima pomrsila račune, predviđanja i procjene. U tom kontekstu treba gledati i nervozu i izjave koje su došle od pojedinih stranaka iz Sandžaka.

MINISTAR OPŠTE PRAKSE

(Diwan, 2014.)

Ja sam Rasim Ljajić, ministar opšte prakse.

Svoju političku karijeru sam počeo kao generalni sekretar Stranke demokratske akcije. Poslije održanog referenduma o autonomiji Sandžaka, koje sam operativno sprovodio, postajem predsjednik Vlade Sandžaka. Sandžački premijer.

Ipak, nisam se zadovoljio sa tim. Osmislio sam plan i krenuo u akciju da smjenim tadašnjeg predsjednika SDA – Sulejmana Ugljanina. Uspio sam, iako skoro niko od funkcionera i opštinskih odbora nije stao uz mene. Tako da su svi oni morali osnivati novu stranku - SDA Sandžaka. Ja sam izinjata onda promjenio naziv stranke u SDP - Sandžačka demokratska partija.

U međuvremenu sam postao jedan od lidera DOS-a, kasnije i ministar za nacionalne i etničke zajednice u Vladi SRJ, iako u Novom Pazaru, Sjenici, Tutin, nisam uzeo niti jednog jedinog odbornika. No, nisam se zaustavio na tome. Nakon izbijanja krize na jugu Srbije, u decembru 2000. godine imenovan sam za potpredsjednika Koordinacionog tijela za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa, a u avgustu 2001. godine imenovan sam za potpredsjednika Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju.

2003. nestalo je SR Jugoslavije, međutim, ja nisam nestao. Izabran sam za ministra za ljudska i manjinska prava u Savjetu ministara SCG. U međuvremenu su raspisani izbori

u Srbiji, a ja sam postao jedan od lidera koalicije „Zajedno za toleranciju – Čanak – Kasa – Ljajić“. Nismo prešli cenzus, no, približio sam se Koštunici, a on me je ostavio na funkciji ministra sve dok ne propade i Državna zajednica Srbija i Crna Gora.

Nakon preuzimanja Demokratske stranke od strane Borisa Tadića, rejting im počinje vrtoglavo rasti, a DSS-u i Koštunici naglo opadati. Naravno, vrlo lako se prestrojavam. Tako da na parlamentarnim izborima 2007. godine idem na listu Demokratske stranke. U drugoj Vladi Vojislava Koštunice zadržavam funkciju ministra, no mjenjam resor. Postajem ministar rada i socijalne politike. U to vrijeme postajem i predsjednik Nacionalnog savjeta za saradnju sa Haškim tribunalom.

Ova Vlada nije trajala dugo. Ide se na nove izbore, a ja se držim čvrsto Borisa Tadića, jer je sasvim jasno da je najjači sa rejtingom i da će formirati novu Vladu. Tako je i bilo. U Vladi Mirka Cvetkovića ostajem ministar u Ministarstvu rada i socijalne politike od 2008. do 2012. godine.

Raspisuju se novi izbori, a ja se i dalje držim Tadića i Demokratske stranke. Očito je da su najjači, da će opet formirati vladu. Naravno, više mi ne pada na pamet da idem samostalno na izbore. U međuvremenu sam oformio još jednu stranku koja nije manjinska. Sada sam predsjednik i Sandžačke demokratske partije i Socijaldemokratske partije Srbije. Jedinim sam političar u Srbiji, a i šire, koji sam predsjednik dvije partije.

Ipak, prevario sam se u procjeni. Tadić nije ostao predsjednik a Demokratska stranka je ostala u opoziciji. No, nisam se dao pokolebati. Iako sam na sva zvona pričao da

neću više biti ministar, naravno da sam se samo malo šalio. Prešaltao sam se ka Vučiću vrlo lahko. Ostao sam ministar. Opet mjenjam resor. Sada sam ministar spoljne i unutrašnje trgovine, telekomunikacija i informacionog društva, ali sam i potpredsjednik Vlade. Sjedim rame uz rame sa Vučićem.

Pala je još jedna Vlada i ne sjećam se koja mi je po redu. Sada sam na listi Srpske napredne stranke. Sada sam partner i saradnik Aleksandra Vučića, a sutra ću biti neki novi ministar. Ministar privrede, ili nečega drugog, nije toliko bitno, jer ja sam Rasim Ljajić, čudo od političara. Jedini koji je na vlasti sve vrijeme od 5. oktobra 2000.

Od Đinđića do Živkovića, preko Koštunice i Tadića do Vučića, Nikolića i Dačića, šaltam li šaltam. Više sam na vlasti od Slobodana Miloševića, a opet me niko ne smatra diktatorom.

Ja sam Rasim Ljajić, ministar opšte prakse.

Stanje u Sandžaku samo je posljedica, dok je stvarni uzrok u bošnjačkoj politici u Sarajevu, odakle nijedan bošnjački političar nije posjetio Sandžak.

SANDŽAK NA UDARU SRBIJANSKIH TAJNIH SLUŽBI

(Magazin Saff, 2009.)

Situacija u Sandžaku, sa aspekta Srbije, bila je pod kontrolom sve vrijeme poslije 5. oktobra 2000. godine, odnosno od dolaska DOS (Demokratska opozicija Srbije) na vlast. Tada jedan od mnogobrojnih ministara u kabinetu Zorana Đinđića postaje i Rasim Ljajić, lider jedne od stranaka sandžačkih Bošnjaka. Od tog vremena do danas promijenilo se nekoliko vlada sa različitim akterima u njoj. Mijenjali su se i premijeri, predsjednici država, kao i sama država, koja je od nekadašnje Državne zajednice Srbije i Crne Gore razgrađena u dvije zasebne države, Srbiju i nezavisnu državu Crnu Goru. U međuvremenu je i druga stranka sandžačkih Bošnjaka, predvođena Sulejmanom Ugljaninom, ušla u beogradsku vlast. Kasnije je čak i sam Ugljanin postao ministar, dok je Ljajić jedini političar koji je poslije 5. oktobra sve vrijeme bio na vlasti, odnosno ministar punih devet godina.

Rogovi u vreći

Iako je Sandžak u ovo vrijeme imao svoju fotelju, odnosno dvije, u Vladi Srbije, na terenu se to malo primjećivalo. Jedina uočljiva promjena bila je poboljšanje demokratskog ambijenta poslije petooktobarskih promjena (2000.), koje se poklopilo sa odlaskom Miloševićevog režima sa vlasti i sveopštom demokratizacijom zemlje. Međutim, ekonomska ulaganja,

povećanje prava Bošnjaka kroz proporcijalno zapošljavanje u državnim ustanovama, reforma obrazovnog sistema koji bi tretirao bošnjačku baštinu, historiju, kulturu i jezik – nekako se nisu mnogo micali sa mrtve tačke koju je ostavio predhodni režim u ovom nacionalno mješovitom regionu.

Izgledalo je da su beogradske vlasti sve držale pod kontrolom. Od dvije najjače bošnjačke stranke nisu dolazili nikakvi ozbiljniji zahtjevi, kako u pogledu rješavanja statusa Sandžaka, tako ni u pogledu poboljšanja prava Bošnjaka. Bilo je očigledno da je Beograd za funkcije dva lidera kupio sve političke ciljeve, zahtjeve i težnje sandžačkih Bošnjaka. Činilo se da je Sandžak smiren onog momenta kad su dio vlasti postali Rasim Ljajić i Sulejman Ugljanin. Ozbiljne zahtjeve zamijenili su međubošnjački sukobi, motivisani rivalitetom ovih dvaju političara. Svaki izbori su održavani pod velikim tenzijama, često uz pucnjavu, bacanje eksplozivnih naprava, ranjavanje, pa čak i ubistva. I dok se bošnjačka krv u međusobnom sukobu lila po Sandžaku, dotle su u Beogradu, jedan pored drugoga, sjedili bošnjački rogovi u srpskoj vreći.

Napad na Islamsku zajednicu

Pošto su planovi beogradskih „mudraca“ išli kao po loju, krenulo se u drugu fazu plana. Cilj je bila Islamska zajednica, jedina tradicionalna institucija Bošnjaka, koja je bila organizovana u muftijstvo kao sastavni dio Rijasetu Islamske zajednice Bosne i Hercegovine. Plan je bio odvojiti Bošnjake Sandžaka od vjerskog centra u Sarajevu, formirati Rijaset islamske zajednice Srbije sa reisul-ulemom u Beogradu. Ma koliko, na prvi pogled, izgledala suluda i providna ideja sa vjerskim centrom u Beogradu, za taj plan Državne bezbjednosti, ipak, našle su se podobne ahmedije,

potpomognute podobnim političarima. Puč je predvodila stranka Sulejmana Ugljanina. Rasim Ljajić je u tom sukobu vidio svoju šansu. Pošto je većina sandžačkih Bošnjaka bila za koncept Islamske zajednice čiji će centar biti u Sarajevu, Ljajić je samo deklarativno stao na stranu tog koncepta. On je svoju retoriku vrlo vješto balansirao. Dok je u Sandžaku davao izjave koje su bile vrlo jasne za bošnjačko biračko tijelo, dotle je u beogradskim medijima izbjegavao govoriti o ovoj temi. Upućenima u politička dešavanja bilo je sasvim jasno da je Ljajić htio jedino politički profit na sukobu u Islamskoj zajednici. I, zapravo, on i postaje jedini dobitnik. Upravo zbog napada na IZ Ugljanin gubi vlast u većini sandžačkih opština. Međutim, ne odvija se sve po scenariju „umnih“ srpskih glava. Otpor za koji se mislilo da ga neće biti postaje evidentan i masovan u prvim danima nakon puča na Islamsku zajednicu.

Neumitna radikalizacija

Više od dvije godine nakon toga, Sandžak je u žiži srbijanskih medija i međunarodnih organizacija koje se bave pravima manjinskih naroda. Iako srbijanska vlast pokušava svojim ignorantskim odnosom umanjiti evidentne probleme u Sandžaku, međunarodna javnost je svjedok sukoba u džamijama, upotrebe sile od strane srpske policije prema zvaničnicima i vjernicima Islamske zajednice, jasnog svrstavanja državnog aparata na stranu pučista, ali i argumentovane priče o ugroženosti vjerskih i ljudskih prava Bošnjaka.

Jedna od tih organizacija, koja ima svoje ispostave širom Evrope, Helsinški odbor za zaštitu ljudskih prava, u svom redovnom godišnjem izvještaju kojeg prosljeđuje na sve bitnije adrese međunarodnih organizacija i institucija, posebnu pažnju je posvetila Sandžaku, vjerskim i političkim

dešavanjima koje su ga zadesile u ovoj godini. U ovom dijelu izvještaja, koji nosi naslov „Neumitna radikalizacija“, ističe se da država Srbija konstantno podriva Islamsku zajednicu kao jedinu instituciju koju Bošnjaci imaju, a koja je, inače, od ključnog značaja za njihov identitet. U izvještaju se, između ostalog, ističe da odnos prema islamu i Muslimanima u Jugoslaviji počinje da se zaoštava i dobija neprijateljski prizvuk još osamdesetih godina, kada srpska elita pokreće kampanju protiv Muslimana i iznosi tezu o „islamskom fundamentalizmu koji preti da uništi Jugoslaviju“.

- To je bila priprema za genocide u BiH, čije su posledice osetili i Bošnjaci u Sandžaku. Odnos prema muslimanima nije se suštinski promenio, ali se pod pritiskom evropskih organizacija kao što su Savet Evrope, OEBS i EU država uzdržava od otvorene represije. Međutim, država sada primenjuje druge metode, kao što su kriminalizacija pojedinaca ili grupa (vehabije), ali pre svega kroz konstantno podrivanje Islamske zajednice – kaže se, između ostalog, u izvještaju Helsinškog odbora.

Pisci ovog izvještaja zaključuju da je Islamska zajednica, upravo zbog toga što je ključna identitetska matrica za bošnjačku zajednicu u Sandžaku, bila na udaru Beograda i beogradskih „službi“, sve s ciljem da se temeljno destabilizuje. – To je dovelo do cepanja Islamske zajednice i stvaranja tenzije unutar bošnjačke zajednice, što se može brzo, ako zatreba, pretvoriti u kriznu tačku – navodi se u Izvještaju.

U zaključku ovog Godišnjeg izvještaja Helsinškog odbora za zaštitu ljudskih prava kaže se da su žestoke optužbe između političkih i vjerskih lidera i namjerno zanemarivanje ovog područja od strane aktuelne vlasti dovele su do internacionalizacije bošnjačkog pitanja u Sandžaku.

U izvještaju se poseban prostor posvećuje posjeti reisu-l-uleme Mustafe ef. Cerića Sandžaku, zatim pisanju beogradske štampe tim povodom, te se konstatuje da je Adem Zilkić – "bez veće podrške u Sandžaku, ali s podrškom Beograda".

Šutnja bošnjačkih zvaničnika

I dok srpski zvaničnici, na jednoj strani, pitanje Sandžaka žele staviti "pod tepih", na drugoj strani sve su glasniji zahtjevi za secesijom manjeg entiteta u Bosni i Hercegovini. Ne može da se ne primijeti potpuna nezainteresovanost bošnjačkih predstavnika u Sarajevu za dešavanja u Sandžaku, iako su oni, možda, u ovom momentu prijeko potrebni za smirivanje secesionističkog bjesnila Milorada Dodika. Zvuči nevjerovatno informacija da nijedan bošnjački zvaničnik nije posjetio Sandžak od proglašenja BiH samostalnom državom. Nasuprot njima, Milorad Dodik je stalni gost Beograda, tako da ne može proći nijedna značajna manifestacija a da Dodik nije odmah "uz skute" srbijanskog predsjednika Borisa Tadića. To samo govori u prilog činjenici da je bošnjačka elita institucionalno obezglavljena i u potpunom sljepilu za vizije budućnosti sopstvenog naroda.

Sandžački Bošnjaci, "najbolji dio bošnjačkog naroda", kako je jednom rekao rahmetli Alija Izetbegović, suočeni su danas sa nedostatkom patriotskog vodstva. Ovakvo stanje u Sandžaku samo je posljedica, dok je stvarni uzrok, zapravo, u bošnjačkoj politici u BiH.

Potrebno je stvarati savjetodavni organ, koji će mobilisati što veći broj intelektualaca svjesnih da sandžačka politička scena mora doživjeti svoje pročišćenje

POLITIČKA ALTERNATIVA JE DUGOROČAN PROCES

(Bošnjaci. net, 2008.)

Kritika ima svrhu jedino onda kada nudi alternativu, jer pogubnost politike Ugljanina i Ljajića za intelektualnu elitu i većinu naroda u sjevernom dijelu Sandžaka uopšte nije upitna. Ona danas postaje aksiom, nešto o čemu nema potrebe raspravljati. Međutim, ostaje pitanje zbog čega takva politika i dalje dobija podršku.

Šoder-politika

Prvi i osnovni razlog je manjak alternative, ali one jake alternative, koja u svom nastajanju ima osnova za uspjeh. Slabašnih je već bilo po nekim sandžačkim opštinama i, upravo zbog toga što su bile blijede kopije, nisu uspjele postati stvarne alternative. Nekima je falila programska potpora, nekima utemeljenost u narodu, nekima realna percepcija političke situacije, a većini sve ovo skupa. Izuzetak je pojava DPS-a u Prijepolju i NPS-a u Sjenici, istina u dosta manjem obimu, koji ostaje u političkom životu već duže vrijeme, iako sa malo odbornika. Upravo se na primjeru Prijepolja pokazalo da za vrlo kratko vrijeme treća opcija može dobiti podršku Bošnjaka Sandžaka.

I Ugljanin i Ljajić su priču o stvarnoj situaciji u Sandžaku i svojevrsnom obespravljenom položaju bošnjačkog naroda u potpunosti obesmislili i ona je, nažalost, danas postala potpuno trivijalna stvar. Te teme je naslijedila priča o

nasipanju seoskih puteva i ponekom asfaltiranju, dok i dalje ključni projekti zaobilaze ovaj kraj, a donatorska sredstva, koja su sve značajnija, u minimalnom procentu se upućuju u Sandžak. Naravno, ovo je urađeno sa ciljem da se Ugljanin i Ljajić polako maknu sa te nacionalne i regionalne politike ili da je svedu na priredbe i bajramske svečanosti, a da takozvanu „šoder“ kampanju stave u prvi plan, jer za nju mogu koristiti privilegije njihovog ministrovanja. Tako je danas sasvim normalno da se u Ljajićevoj kampanji pojavljuje Milutin Mrkonjić (Miloševićev ministar), sadašnji ministar infrastrukture ili do jučer Velimir Ilić u kampanji Sulejmana Ugljanina, kojeg je ovaj zauzvrat podržao na predsjedničkim izborima.

Sa akcentom na omladinu

Prvorazredni cilj treba da bude vraćanje na dnevni red priče o Bošnjacima kao građanima drugog reda, kao i regionalne priče o statusu Sandžaka. Nažalost, to danas nisu u mogućnosti da urade stranke koje drže tu iskrnu treće opcije zbog svog lokalnog karaktera. U normalnim okolnostima ovaj posao bi obavljale nacionalne institucije, akademija, patriotski mediji. Međutim, toga danas bošnjački korpus u Sandžaku nema. Zbog toga će proces stvaranja alternative biti dug. Prvo se moraju stvoriti mediji, prije svega štampani, jer nam je potrebno probuditi i ohrabriti inteligenciju koja je u najvećem slučaju konzument ove vrste medija. Za početak bi bilo dobro reaktivirati reviju „Sandžak“, koja je devedesetih godina odigrala veliku ulogu u vremenu informativnog mraka, koji je danas, takođe, prisutan, ali sada na dvostrukom nivou, odnosno i na državnom i na bošnjačkom, jer i Ugljanin i Ljajić imaju svoje medije koji su u potpunosti zatvoreni. Nakon toga, ili

uporedo, potrebno je stvarati jedan natpolitički organ, koji će imati savjetodavni karakter i kroz koji bi bilo moguće mobilisati što veći broj intelektualaca koji su svjesni da sandžačka politička scena mora da doživi svoju katarzu, pročišćenje. Njegova uloga bi bila da daje smjernice kojim putem Bošnjaci Sandžaka treba da se kreću i kako da odgovore na novonastale izazove. Najpogodnije bi bilo ponovno reaktiviranje Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka, koje ima svoju historijsku utemeljenost još od Sjeničke konferencije 1917, preko Zemaljskog antifašističkog vijeća Sandžaka do MNVS-a devedesetih.

Pored ovoga, od posebne važnosti je organizovanje mlađe generacije Sandžaklija, koja danas predstavlja veliku nadu upravo ovog projekta. Omladinska organizacija nalik srbijanskom OTPOR-u svakako bi znatno pomogla jačanju treće opcije, jer, podsjećanja radi, bošnjačko biračko tijelo je zbog velikog nataliteta najmlađe u Srbiji. U svemu ovome posebnu pokretačku ulogu treba da ima sandžačka dijaspora, koja danas predstavlja najsvjesniji dio bošnjačkog naroda.

Rasim Ljajić će ostati upamćen kao političar koji je mnogobrojne funkcije dobijao kao apsolutno lojalan političar, koji se najmanje zalagao za narod iz kojeg je ponikao.

OD BORCA ZA SANDŽAK DO BORCA ZA „SRPSKU STVAR” (Magazin Saff, 2009.)

Put Rasima Ljajića od generalnog sekretara SDA Sandžaka, preko predsjednika Vlade Sandžaka, koju je devedesetih godina formiralo tadašnje Muslimansko nacionalno vijeće Sandžaka, do predsjednika Sandžačke demokratske partije, završio se neslavno, kao i sam učinak njegovog bavljenja nacionalnom politikom sandžačkih Bošnjaka. Od čovjeka koji je nekada zajedno sa Sulejmanom Ugljaninom organizovao referendum za autonomiju Sandžaka ostalo je, izgleda, samo ime i prezime. Politički ideali i ideje, ako ih je uopšte i bilo, topili su se iz godine u godinu, da bi se na kraju, najzad, pretvorili u bijeg iz sandžačke na teren srpske velikodržavne politike.

Njegovo učešće u sandžačkoj politici je, svakako, obilježio sukob sa Sulejmanom Ugljaninom, koji je trajao više od 15 godina i koji je do te mjere polarizovao Bošnjake u Sandžaku da su pred tim sukobom zamagljeni pravi problemi Sandžaka. Kao jedna od glavnih karakteristika njegove politike ostaće upamćeni i savezi sa strankom Vojislava Šešelja u Novom Pazaru i u Sjenici.

Ljajić je u programu svoje stranke naglasio je da se zalaže za regionalizaciju Srbije, koja bi trebalo da ima od 10 do 12 regiona, sa po 600.000 do 800.000 stanovnika, a koji ne bi bili pravljeni na etničkim osnovama.

Ovakvim principom nekadašnji sandžački političar automatski je eliminisao Sandžak, zato što je ova regija zasnovana, prije svega, na etničkom principu, s obzirom na to da su Bošnjaci skoncentrisani uglavnom u šest sandžačkih opština. U ovih šest opština ima manje od 600.000 stanovnika, što, prema Ljajićevim, kriterijima nije dovoljno za poseban region.

Beogradska marioneta

Ovakavi stavovi nisu nikakvo iznenađenje, pošto Ljajić već skoro deceniju obavlja važne političke poslove za "srpsku stvar". On je, između ostalog, na čelu Nacionalnog savjeta za saradnju sa Haškim tribunalom, u kojem mu je glavni posao relativizacija srpskih zločina i pomoć srpskim zločincima, kao što je bio skorašnji slučaj sa Stanišićem i Simatovićem.

Ljajić je jedno vrijeme obavljao funkciju šefa Koordinacionog tijela za Preševsku dolinu, regiju na jugu Srbije, nastanjenu većinskim albanskim stanovništvom. Relativizacija problema albanskog stanovništva u ovom dijelu Srbije bio je glavni posao Ljajića kao šefa ovog tijela.

Ljajić će, između ostalog, ostati upamćen i kao političar koji je mnogobrojne funkcije dobijao kao apsolutno lojalan političar, koji se najmanje zalagao za narod iz kojeg je ponikao.

Osnivanjem nove stranke u čijem imenu više nema prefiksa sandžačka i bošnjačka, ali ne samo u imenu nego su i u Programu te riječi nepozanica, Rasim Ljajić je neslavno završio svoju karijeru bošnjačkog političara.

Visoki čelnici u srbijanskoj Državnoj bezbjednosti, koje su funkcioneri njegove stranke, možda i najviše govore o misiji Rasima Ljajića u sandžačkoj politici.

Svima dobro upućenima u sandžačke prilike je već odavno jasno da je uloga Rasima Ljajića slična ulozi Fehima Musekadića, četničkog komandanta, dobrovoljaca iz Prvog svjetskog rata i Viteza Karađorđeve zvijezde sa mačevima. Kažu da je Draža Mihailović volio Fehima Musakadića kao rijetko koga od svojih komandanata i četnika. Nešto slično kao što su Ljajića voljeli Đinđić, Koštunica, Tadić, Dačić juče, a možda Vučić i Nikolić sutra.

Šta je to ministru vjera (čitaj: Vladi Srbije) zasmetalo u izjavama reisu-l-uleme? To je misao „Velikim Bogom se kunemo da robovi biti nećemo“, koju je u momentu pripremanja agresije i genocida na Bošnjake izgovorio Alija Izetbegović, a ponovio je reis Mustafa ef. Cerić u Novom Pazaru. Izgleda da Beogradu smeta to što Bošnjaci neće da budu robovi.

KAKVU NAM PORUKU ŠALJE BEOGRAD?

(List Glas islama; www.rijaset.ba, 2009.)

Zvanični Beograd i pored niza lekcija i poruka koje su mu poslali Bošnjaci/muslimani Sandžaka vezano za kršenje njihovih vjerskih i nacionalnih prava, nikako da promijeni diskriminatorski kurs. Štaviše, on se još izraženije zapjenio u svojoj nacionalističkoj priči, manifestujući to kroz neodgovorne i neprimjerene izjave zvaničnika, osvrte u srpskim medijima i nametanjem zvaničnih stavova Beograda privatnim beogradskim Bošnjacima.

Povratak u devedesete

Šta to, zaista, boli zvanični Beograd? Najviše činjenica da je neko od Bošnjaka digao glas o ugroženosti i diskriminatorskom odnosu prema našem narodu. Boli ih što ne mogu da kontrolišu te ljude, njihove izjave i što je neko pokazao da Bošnjaci mogu biti dostojanstveni. Boli ih, jer sve to nije dio uobičajenog klišea na koji su navikli srpski političari.

Zvanični Beograd je grizao usnu, držao jezik za zubima, sve dok je u posjeti bio Bajden, potpredsjednik Sjedinjenih Država. Međutim, onog momenta kada je sjeo u avion

počelo se sa prijetnjama, neodgovornim izjavama i, u najmanju ruku, vrlo opasnim porukama prema Bošnjacima Sandžaka.

Odvažio se ministar za ljudska i manjinska prava da kaže da nisu ugrožena prava Bošnjaka, isti onaj koji štiti pravo homoseksualaca na „Gej paradu“, a šuti kada se zabranjuje skup Islamske zajednice. Nakon toga javljaju se „beogradski“ Bošnjaci. Prvo Jusufspahići, pa Ugljanini, pa Omerovci, svi u jedan glas: „Bošnjacima je super, lažu oni što govore da su im ugrožena prava.“ To je, otprilike, poruka u koju se mogu sažeti njihove izjave. Zanimljivo, dojučerašnji ljuti protivnici začas se ujedine kada treba relativizovati i obesmisлити napore za prava Bošnjaka. Nakon toga, ministar vjera, kojeg da nismo čuli i vidjeli ovih dana po svim medijima, ostali bi u uvjerenju da Srbija i nema Ministarstvo vjera, već su ta pitanja prešla u nadležnost Sinoda Srpske pravoslavne crkve.

Kaže ovaj ministar da reisu-l-ulema Islamske zajednice Mustafa ef. Cerić nije dobrodošao u Sandžak i Srbiju. Ovu izjavu daje iako je imao priliku vidjeti da je reis Cerić dobrodošao među Bošnjake Sandžaka. Ipak, ministar vjera kao da hoće da poruči da oni koji misle kao Cerić nisu dobrodošli u Srbiju. To je poruka koja se željela poslati Bošnjacima Sandžaka, poruka koja tako slično miriše na one koje nam je Beograd slao devedesetih godina.

Velikim Bogom se kunemo...

Šta je to ovom ministru (čitaj: Vladi Srbije) zasmetalo u porukama reisu-l-uleme? To je misao „Velikim Bogom se kunemo da robovi biti nećemo“, koju je u momentu agresije i genocida na Bošnjake izgovorio Alija Izetbegović, a ponovio je reis Mustafa ef. Cerić u Novom Pazaru.

Izgleda da Beogradu smeta to što Bošnjaci neće da budu robovi. Navikli su na to. Imaju takve u Vladi i u Skupštini i ljuti ih, kako to da sada, odjednom, Bošnjaci neće da budu robovi!? Imaju one koji upravo sada robovski šute, sada kada bi trebalo, u najmanju ruku, da podnesu ostavke, jer se vodi hajka na najveći vjerski autoritet muslimana Balkana i na našu vjersku instituciju.

Međutim, bez obzira na to što ti Bošnjaci koji sjede u Vladi jesu dobili glasove od ovoga naroda, dobili su i poruku od istog tog naroda zadnjih dana. Poruka glasi: „Bošnjaci su ugroženi i vi to dobro znate. Nema segmenta gdje se to ne manifestuje, od škole do sandžačkog seljaka. Dosta sa poltronskom politikom. Dosta nam je više vaših fotelja, na štetu ovog naroda.”

Srbijanske vlasti su Sandžak pocijepale na dva statistička regiona, plašeći se da bi mogao postati subregion, što omogućava Zakon o regionanom razvoju

CIJEPANJE SANDŽAKA

(Magazin Saff, 2010.)

Uredbom Vlade Srbije od 24. decembra 2009. godine konačno je utvrđena mapa sedam statističkih regiona. Međutim, mapa koja je pred članove Vlade stigla pošto je dobila zeleno svjetlo Evropske agencije za statistiku, predviđa da Novi Pazar i Tutin budu u centralnom regionu, a Prijepolje, Priboj, Nova Varoš i Sjenica – u zapadnom statističkom regionu. Ovom Uredbom, pored dogovora sa bošnjačkim članovima Vlade Srbije, Sandžak se dijeli na dva dijela.

Jednoglasno za spornu uredbu

Prema pouzdanim informacijama, Ljajić i Ugljanin su na sjednici Vlade glasali za Uredbu i usvojenu mapu, ali su najvjerovatnije promijenili stav poslije pritisa građana i svog članstva. Obojica ministara iz Sandžaka, kako saznajemo, naknadno su tražili od premijera Cvetkovića i vrha Demokratske stranke Borisa Tadića da se u najskorijem roku izmijeni Uredba, a tako i mapa regiona. Tehnički, kako je objašnjeno u Vladi, mapa na kojoj je više mjeseci radio Republički zavod za statistiku i koju je odobrila evropska agencija Eurostat neće moći da se izmijeni jednostavnom političkom odlukom. Prema informacijama iz Zavoda za statistiku, koji je i predlagač Uredbe, cio Sandžak nije mogao da se nađe u jednom regionu, jer bi u tom slučaju morali da se "cijepaju" Zlatiborski ili Raški okrug, što bi bilo protivno i propisima i standardima. Ipak, ta Uredba je u potpunoj

suprotnosti sa garancijama koje su predstavnici bošnjačkih stranaka dobili od predstavnika vlasti. Tadašnji dogovor, koji je iznjedrio i političko pomirenje dugogodišnjih neprijatelja Sulejmana Ugljanina i Rasima Ljajića, predviđao je da Novi Pazar, Tutin, Prijepolje, Priboj, Nova Varoš i Sjenica budu u jednom statističkom regionu. Oni su, po dobijenom obećanju od koalicioničkih partnera u Vladi, zauzvrat u Skupštini podržali Zakon o regionalnom razvoju. Ministar ekonomije i regionalnog razvoja i lider stranke G 17+ Mlađan Dinkić izjavio je da nema ništa protiv toga da šest sandžačkih opština budu u jednom statističkom regionu, istakavši da je za to potrebno promijeniti Zakon o regionalnom razvoju. Kako je objasnio, sporna Uredba je usvojena jednoglasno, a podržali su je i ministri Rasim Ljajić i Sulejman Ugljanin. Razlozi za nezadovoljstvo mogu biti u tome da je možda nisu pažljivo pročitali, rekao je šaljivo Dinkić.

Neophodan bošnjački konsenzus

U povodu Uredbe Vlade Republike Srbije, kojom se sandžačke opštine razvrstavaju u dva statistička regiona, čime se nastavlja dalje cijepanje sandžačkog regiona, Mešihat Islamske zajednice u Srbiji pozvao je ministra Rasima Ljajića i ministra Sulejmana Ugljanina, kao i narodne poslanike političkih partija koje predvode da stave potpis na Deklaraciju protiv diskriminacije, kršenja ljudskih i vjerskih prava u Srbiji i administrativnog rasparčavanja regije Sandžak iz jula 2009. godine, nakon što su po ko zna koji put prevareni od strane beogradskog režima. I ova podvala pokazuje da se važna pitanja za opstanak Bošnjaka u Srbiji i budućnost Sandžaka mogu rješavati isključivo pregovorima sa predstavnicima srpske vlasti, za čiji je uspjeh neophodan bošnjački nacionalni konsenzus, istaknuto je u pozivu Mešihata Islamske zajednice.

Pritisak javnosti

Zabunu u čitav slučaj unosi činjenica da su za spornu Uredbu glasali Ugljanin i Ljajić. Očigledno su to uradili smatrajući da javnost Sandžaka neće reagovati na nju. Iako je statistička regionalizacija samo formalnog karaktera, ona, zapravo, predstavlja pripremu za stvarnu regionalizaciju koja se mora desiti u budućnosti. Iako Sandžak i pored brojnih argumenata ovom Uredbom nije postao zaseban region, srbijanskim vlastima očito ni to nije bilo dovoljno, nego su otišli i korak dalje, cijepajući ga na dva statistička regiona, vjerovatno se plašeći da bi u nekom narednom periodu mogao postati subregion, što omogućava Zakon o regionanom razvoju. Tako se desilo da se po ko zna koji put bošnjačkim glasovima dijeli teritorija Sandžaka. Prvo su to uradili poslanici dviju najjačih stranaka Bošnjaka u Skupštini Srbije, a naposljetku i ministri u Vladi. Da li će pritisak javnosti Sandžaka na bošnjačke predstavnike uroditi plodom ostaje da se vidi u danima pred nama.

Da li smo mi generacija sa kojom će se ugasiti ideja sandžačke autonomije, koja je obilježila naš identitet i zbog koje su mnogi naši preci ubijeni ili protjerani?

IMA LI NADE ZA SANDŽAK?

(Magazin Saff, 2009.)

Iako su političke stranke Sulejmana Ugljanina i Rasima Ljijića najavile da će do sastanka u Vladi Srbije doći odmah poslije Božića (7. januara), a u vezi sa spornom Uredbom o statističkim regionima (kojom je, podsjećamo, predviđeno da se sandžačke opštine podjele u dva regiona i tako Novi Pazar i Tutin pripadnu Centralnom, a Prijepolje, Priboj, Nova Varoš i Sjenica Zapadnom statističkom regionu), do sastanka još nije došlo. U međuvremenu, sve nas je iznenadio intervju sa Rasimom Ljajićem, koji je objavljen u „Dnevnom avazu“, a u kojem ministar kaže da je glasao za spornu Uredbu, jer je nije pročitao, odnosno, vjerovao je koalicionim partnerima. To je, sigurno, jedini mogući odgovor koji bi Sandžaklijama trebao da natjera suze na oči i da izazove sažaljenje na „naivnog i poštenog Ljajića, koji je uvijek žrtva svog poštenja“. Sasvim je drugo pitanje kako to jedan ministar može da digne ruku o pitanjima koja su od sudbonosnog značaja za njegov narod, a da ni ne pročita o čemu se radi. I kako to, uopšte, jedan ministar može da glasa, a da „pojma nema“ o čemu glasa? To su pitanja koja, po Ljajiću, u Sandžaku niko neće ni primijetiti. U svim drugim sredinama i društvima takva izjava bi bila skandal svoje vrste.

Bošnjaci protiv Sandžaka

Ugljanin, međutim, nije davao nikakve intervju, nikakve izjave, nikakva objašnjenja. Jedino su u čaršijskim pričama njegovi aktivisti govorili da on i nije prisustvovao spornoj

sjednici Vlade Srbije, jer je bio u Turskoj. Šaljivdžije bi rekle da, kad god je gusto, „Suljo zamakne u Tursku“, podsjećajući na njegovo odsustvo iz Sandžaka tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Situacija u Sandžaku je mnogo ozbiljnija od šala koje običan narod pravi na račun ove dvojice bošnjačkih političara. Težak udarac Sandžak je doživio poslije osamostaljenja Crne Gore, jer je bukvalno polovina njegove historijske teritorije sa Crnom Gorom otišla u drugu državu. Ne treba biti previše politički pismen da se primjeti kako su ovim osamostaljenjem prekinute državno-pravne veze među Bošnjacima crnogorskog i srbijanskog dijela Sandžaka. Ne postoje nikakve zajedničke institucije, pa čak ni vjerske, koje bi držale tu vezu na temeljima Sandžaka. Nije tajna da su skoro svi bošnjački političari oba dijela Sandžaka vokabular vrlo brzo prilagodili novonastaloj situaciji. Ovi iz srbijanskog dijela više skoro pa i ne spominju Sandžaklije s one strane granice, a ovi u Crnoj Gori skoro pa i ne spominju ime Sandžak.

Drugi težak udarac za opstanak termina i pojma Sandžak zadat je, upravo, spornom Uredbom Vlade Srbije o podjeli srbijanskog dijela Sandžaka. Zvuči nevjerovatno da su i u prvom i drugom primjeru glavni udarac Sandžaku zadali sami Bošnjaci. U prvom slučaju glasajući za nezavisnu Crnu Goru, a u drugom slučaju glasajući (Ugljanin i Ljajić) za Uredbu kojom se preostali srbijanski dio još više rasparčava.

Pitanje svih pitanja danas jeste: može li Sandžak opstati? Imajući u vidu sve njegove neprijetelje, kojih, čini se, nikada nije bilo više, kao i zagovornike sandžačke samosvojnosti, koji, čini se, nikada nisu bili slabiji, Sandžak je u ovoj borbi

autsajder. Nestvarno je, ali istinito saznanje da su protiv Sandžaka ustali i neki među Bošnjacima. Da stvar bude gora, ti Bošnjaci su među najutjecajnijim ljudima Sandžaka. Ostali dio tog virtuelnog sandžačkog intelektualnog prostora čine ljudi koji Sandžak spominju sasvim rijetko i bojažljivo. Kao da su se pomirili sa laganim kopnjenjem ideje koja postoji još od Berlinskog kongresa, pa čak i prije. Elita, koja bi mogla učiniti neke konkretne poteze, rasturena je od Sarajeva, preko Turske do raznih evropskih gradova. Ona, pak, malobrojna elita, koja se nalazi u Sandžaku, zarobljena je u ličnim nesuglasicama, sujetama i ličnim interesima. I dok „kuća gori“, ona se raspravlja i nadgornjava „o rasporedu namještaja“, ne shvatajući da će „i namještaja i kuće“ ubrzo nestati.

Zadnji je čas

Da li nada, ipak, postoji u novijoj generaciji koja bi trebalo da zamijeni postojeći politički establišment je, takođe, pitanje od ključne važnosti za budućnost Sandžaka? Ako ne postoji, onda bi nešto vrlo brzo trebalo uraditi da se ta nada pojavi makar u naznakama. Kako se to radi? Primjere možemo naći u našem okruženju ili u našoj historiji. Ne treba zaboraviti da nada još tinja u postojećim strukturama dviju najjačih političkih partija, u čijim redovima još sjedi dobar dio čestitih ljudi koji Sandžak doživljavaju kao dio svog identiteta. Ne treba zaboraviti ni sandžačku dijasporu, koja može ponuditi možda i najbolja rješenja, jer su u njoj, daleko od srbijanske propagande i službi bezbjednosti, odgajani i školovani oni koji i dalje saosjećaju sa problemima svog naroda u Sandžaku. Sa onim dijelom sandžačke elite koji je u Sarajevu i u drugim gradovima BiH,

trebalo bi povesti što hitniji razgovor za aktivnije uključivanje u aktuelna dešavanja, sa njihove strane, čini se, zaboravljene rodne grude.

Zadnji je čas. Možda smo generacija sa kojom će se ugasiti ideja koja je obilježila naš identitet i zbog koje su mnogi naši preci ubijeni ili protjerani. Nemojmo ostati upamćeni po anatemi da smo mi ugasili naše vijekovno svjetlo.

Ko je izdajnik, a ko poturica

LIČNI STAV

Pisac: Almir Mehanović

ANATOMIJA AUTONOMIJE

Riješavanje statusa Sandžaka nije moguće bez predhodnog rješavanja problema sa sandžačkom političkom i vjerskom elitom. Uspostavljanje sandžačkog koncenzusa je preduslov ozbiljnog bavljenja sandžačkim pitanjem. A uspostavljanje koncenzusa bez smjene političkih i vjerskih lidera, koji vladaju sumornim sandžačkim prostorom preko dvije decenije, samo je iluzija.

1. 2

Iskustvo zajednice u Štapi

MESHAT

AUTONOMIJA SANDŽAKA – KONTINUITET IDEJE

(Magazin Saff, 2010.)

Autonomija Sandžaka je iznova objedinila srpsku javnost, političare, analitičare, medije i bošnjačke foteljaše. Svi su oni na nož dočekali formiranje inicijativnog odbora za obnovu Narodnog vijeća Sandžaka i ponovno pokretanje priče o rješavanju statusa Sandžaka. Zalaganje za autonomnost Sandžaka nije bez korijena i argumenata. Valjda je i to jedan od razloga ovako burne antisandžačke histerije, u kojoj se protagonisti jedne sasvim legalne evropske ideje anatemišu, proglašavaju secesionistima, teroristima, ratnohušakačima. Međutim, ni to nije novo za Sandžak i Bošnjake.

Krvava odmazda

Kada je davne 1917. godine donijeta poznata Sjenička deklaracija u kojoj je, zbog specifičnog historijskog trenutka traženo rješavanje pitanja Sandžaka, odnosno uvažavanja njegove specifičnosti i bliskosti sa Bosnom i Hercegovinom, sandžački prvaci, potpisnici ove Deklaracije, još su na teži način predstavljani u javnosti Srbije. Nakon formiranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. godine, srpski režim je ovu Konferenciju proglasio "austrofilskom", a njene učesnike optužio za veleizdaju. Srpski režim je većinu učesnika ove konferencije uhapsio. Međutim, pritiskom bošnjačkih poslanika oni su kasnije pušteni na slobodu, dok je bjelopoljski gradonačelnik Hilmi-beg Kajabegović 1918. godine, zajedno sa austrijskom vojskom, prebjegao u

Bosnu. Nakon pet godina provedenih u Sarajevu, Hilmi-beg je uspio da od srpskog generala Stepe Stepanovića, čije je sjedište bilo u Sarajevu, dobije dozvolu za povratak u svoje rodno Akovo (Bijelo Polje). No, Crnogorci su ga, zajedno sa još šestoricom njegovih pratilaca, ubili i raskomadali u novembru 1924. godine. Dakle, srpski i crnogorski režimi su se, zavisno od mogućnosti i trenutka, na najgrublji način obračunavali sa onim sandžačkim prvacima koji su tražili minimum prava za svoj narod. Iz ovih primjera, kao i primjera partizanske autonomije Sandžaka, pa sve do referenduma 1991. godine o autonomiji Sandžaka, vidi se kontinuitet borbe za autonomnost ove regije.

Ispavnost puta

Ipak, u posljednjim dešavanjima postoji nešto novo, što ne bilježi sandžačka historija. Prvi put su zajedno, u isti glas sa srpskim i crnogorskim režimom, avaz protiv Sandžaka pustili i pojedini Bošnjaci. Izjave o Sandžaku kao "opasnoj bajci", "priči gubitnika", "davno prošlom vremenu" davali su, od Mehe Omerovića, koji, gle čuda, uopšte nije Sandžaklija, preko Ljajića, pa sve do Đukanovićevih privatnih Bošnjaka, od kojih je jedan izvjesni Mevludin Nuhodžić poslanik DPS-a iz Bijelog Polja, grada iz kojeg su iznikli veliki borci za sandžačku autonomiju, spomenuti Hilmi-beg Kajabegović i Rifat Burdžović Tršo.

To je, zapravo, logično očekivati od ljudi kojima se ideja zove fotelja. Za njih nije "opasna bajka" kada na temelju genocida nad Bošnjacima izgradite Republiku Srpsku i još tražite njenu samostalnost, nego im je "priča gubitnika" kada tražite autonomiju i prava po evropskim standardima za region koji ima svoje historijske osobenosti.

Ipak, ovakva sandžakofobija govori nam o ispravnosti našeg puta. Više nego ikada trebamo biti svjesni svojih prava, tim prije što su nam ugrožena. A ideja autonomnosti Sandžaka je žeravica koja prži ako je držiš, a ugasi se ako je pustiš. S ponosom smo tu žeravicu prihvatili od naših predaka i s ponosom je držimo i od nje ne odustajemo.

Odustao od naših riječi

Danas u našem zahtjevu mogu stajati iste one riječi koje je Sulejman Ugljanin kao predsjednik Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka uputio saveznim i republičkim organima tadašnje SRJ 1999. godine: - Želimo vas posjetiti da je donošenjem Ustava Bošnjacima, protiv njihove volje i njihove saglasnosti, oduzeto ranije stečeno pravo konstitutivnog naroda. Danas Bošnjaci nemaju nikakav status. Bošnjaci u Sandžaku i u drugim dijelovima države čine dio jedinstvenog nacionalnog korpusa sa Bošnjacima u Bosni i Hercegovini, koji su u bivšoj SFRJ bili državotvoran i konstitutivni narod. U to ime pozivamo vas da, u skladu s vašim ovlaštenjima, pokrenete postupak za rješavanje statusa Sandžaka i statusa Bošnjaka. U cilju izgradnje slobodnog multinacionalnog, multikulturalnog, multikonfesionalnog i demokratskog društva, Bošnjačko nacionalno vijeće Sandžaka ostaje otvoreno i spremno za dijalog – piše u pismu Sulejmana Ugljanina, tadašnjeg predsjednika BNV-a, a sadašnjeg ministra u srpskoj Vladi. On je danas od ovih riječi odustao, kao što je odustao Ljajić od referenduma o autonomiji, koji je proveo u Sandžaku zajedno sa sadašnjim kolegom Ugljaninom. U međuvremenu su ove ideje zamijenili sa beogradskim foteljama, iz kojih, izgleda, moraš i misliti i pričati beogradski.

Sandžak ne bi bio samo most saradnje između ove dvije bliske države, nego i primjer kako na turbulentnom balkanskom prostoru granice mogu da spajaju.

AUTONOMAŠI I EVROPSKI STANDARDI

(Magazin Saff, 2010.)

Kada se pojavila priča o autonomiji Sandžaka mnogi relevantni poznavaoци političkih prilika u Sandžaku su rekli da je to nerealan zahtjev. Odmah poslije obnavljanja i objelodanjivanja te ideje javili su se protivnici u likovima sandžačkih poslanika i ministara. Pokušali su da dokažu kako ne postoji ništa zajedničko između Sandžaka i Kosova, kako u ideju o autonomiji Sandžaka ne vjeruju ni sami njeni protagonisti i kako je to priča gubitnika. Naravno, sve ove izjave su davane poslije pritiska puljke od strane šefova u Beogradu. No, kako je priča odmicala vidjela se realnost te priče, iako je i sama galama Beograda i beogradiziranih i đukaniziranih Bošnjaka govorila o realnosti te ideje. Onda se desilo nešto što mnogi nisu očekivali.

Primjena evropskih standarda

Potpredsjednik Bošnjačke stranke Crne Gore Hazbija Kalač otkrio je javnosti detalje sporazuma koje je ova stranka potpisala sa Milom Đukanovićem i Demokratskom partijom socijalista 2006. godine, uoči referenduma o samostalnosti ove države. Tačka 4. ovog sporazuma glasi: „Primjena Evropske povelje o lokalnoj samoupravi u dijelu najvećih standarda kao uslov ravnomjernog ekonomskog razvoja Crne Gore. U tom kontekstu Sandžak vidimo kao

multietničku, multikonfesionalnu regiju, sa transparentnom granicom, koja bi bila most spajanja, a ne zid razdvajanja Srbije i Crne Gore.”

Ovo je prvi pisani dokument u novijoj historiji Sandžaka, gdje je zvanični funkcioner jedne od dvije države, na čijoj teritoriji se prostire Sandžak, priznao postojanje Sandžaka, njegovu specifičnost i model rješavanja njegovog statusa. Istina, postojao je još jedan dokument koga je potpisala nekadašnja Demokratska opozicija Srbije, prije petooktobarske revolucije 2000. godine, gdje se na sličan način, u smislu regionalizacije, definiše rješavanje statusa Sandžaka.

I dok pojedini sandžački političari i zvanični Beograd i Podgorica, uz doboš, na sav glas kliču da je nerealna autonomija Sandžaka, dotle međunarodna zajednica može da se uvjeri da postoje zvanični dokumenti, gdje se sadašnja vlast i u Crnoj Gori i Srbiji obavezala da će riješiti status Sandžaka kroz formiranje autonomnog regiona.

Zahtjevi koji se danas mogu čuti od sandžačkih autonomaša usmjereni su u pravcu primjene evropskih standarda u rješavanju statusa Sandžaka. Čudi činjenica da to toliko smeta deklarativnim evropejcima i demokratama. Ako su to za šta se predstavljaju Evropi, neka objasne zbog čega su protiv primjene evropske prakse u slučaju Sandžaka?

Autonomna prekogranična regija

Evropa je danas prostor regija. Mada ne postoji jedinstven model regionalizacije koji se u Evropi primjenjuje, Sandžaklije bi kao osnovu za razgovore mogli uzeti jedan od primjera historijskih prekograničnih regija. Primjer Tirola, prekogranične autonomije u Austriji i Italiji, recimo, primjere

regija u Španiji, Baskije i Nevre ili portugalskih regiona Madera i Azori. Međutim, ovdje je, čini se, ključni problem da Beograd i Podgorica shvate kako je u njihovom državnom interesu da što prije krenu u proces rješavanja ovog pitanja. Autonomna prekogranična sandžačka regija je pored interesa Sandžaklija u najvišem interesu Srbije i Crne Gore. U tom slučaju Sandžak ne bi bio samo most saradnje između ove dvije historijski i kulturno bliske države, nego i primjer kako na turbulentnom balkanskom prostoru granice mogu da spajaju, ali i primjer da su Crna Gora, a pogotovo Srbija postale demokratske, evropski opredijeljene zemlje.

Ako zahtjevi koji dolaze iz Sandžaka uporno budu nailazili na srpski i crnogorski zid, na kojem nema nikakvih vrata, Sandžak svakako treba kucati na evropska vrata. Njima je dobro jasna priča koja se danas u Sandžaku čuje.

Pored mnogih historijskih primjera i dokumenata, kao što su zaključci Berlinskog kongresa i partizanske autonomije Sandžaka, u sandžačku fasciklu može se dodati i posljednji dokument potpisan od strane crnogorske vlasti, ali i onaj dokument potpisan od nekadašnjeg DOS-a, čiji čelnici danas obavljaju najznačajnije državne funkcije u Srbiji.

Uspostavljanje sandžačkog koncenzusa je preduslov ozbiljnog bavljenja sandžačkim pitanjem. A uspostavljanje koncenzusa bez smjene političkih i vjerskih lidera, koji vladaju sumornim sandžačkim prostorom preko dvije decenije, samo je iluzija.

SANDŽAČKI ČVOR

(Magazin Saff, 2010.)

Srbija i poslije 12 godina od petooktobarske revolucije, kada je sa vlasti zbačen Slobodan Milošević, nije mnogo odmakla u procesu decentralizacije zemlje. Tada je u samoj izbornoj platformi Demokratske opozicije Srbije decentralizacija i regionalizacija države zauzimala visoko mjesto. U tom programu bilo je mjesta i za Sandžak. On je bio zamišljen kao zaseban region u regionalizovanoj državi.

U godinama nakon 5. oktobra 2000. godine jedna po jedna stranka, članica DOS-a, odustajala je od priče o regionalizaciji Srbije. Naravno, ovo je najviše pogađalo najnerazvijenije regione, među kojima je Sandžak zauzimao prvo mjesto. Kako je to izgledalo i izgleda na terenu?

Diskriminacija Sandžaka

Funkcije u bitnim ustanovama u sandžačkim opštinama kreiraju se u Beogradu, pa tako i sama struktura zaposlenih, počev od načelnika i inspektora u policiji, direktora i šefova u zavodima za zapošljavanje, distribuciji, pošti, upravi prihoda, centrima za socijalno, bolnicama, inspektori za rad i radne odnose... Školstvo je, takođe, van domašaja lokalnih i regionalnih interesa. Školski programi, sadržaji, udžbenici, kreiraju se, takođe, u Beogradu.

Lokalna samouprava i lokalna vlast je svedena na formu. Pored nekoliko mjesta u opštinama i par direktorčica po domovima kulture, obdaništa i muzeja, lokalnim vlastima nije ostalo ništa. Lokalna vlast ne samo da ne može utjecati na ekonomski oporavak i razvoj, nego je izopštena od bilo kakvog upliva u običan život građana.

Ako ovome dodamo da svim vodotocima, prirodnim resursima, šumama i prirodnim ljepotama upravljaju zavodi koji su, po pravilu za sandžačke opštine, izmješteni ili u Kraljevo ili u Užice, dobijete odgovor zbog čega je Sandžak godinama najnerazvijenije područje u ovom dijelu Evrope.

Ovakvo uređenje je osnova ekonomske i nacionalne diskriminacije Sandžaka i Bošnjaka.

Okvir za opstanak

Daleko od uticaja lokalnog stanovništva, sve republičke ustanove koje imaju svoje ispostave po sandžačkim gradovima su nedostupne za Bošnjake. Iako zakoni Srbije kažu da u tim ustanovama nacionalna struktura zaposlenih mora odražavati nacionalnu strukturu građana u toj opštini, Bošnjaci su zaposleni u procentu statističke greške. Da ne ulazimo u to da je i taj mali broj zaposlenih uglavnom iz reda podobnih Bošnjaka.

Zbog svega navedenog, rješavanje statusa Sandžaka je neminovnost. To je svojevrsni zaštitni okvir za opstanak Bošnjaka, kako ekonomski, tako i duhovni.

Srbija je od 5. oktobra 2000. godine do danas dobila milione donacija, ali se u Sandžaku niko ne može sjetiti niti jedne značajnije investicije .

Svi sadašnji i svi budući problemi u Sandžaku nastali su nerješavanjem njegovog statusa. Zato je status Sandžaka pitanje svih pitanja, a nikako sredstvo za jeftini politički marketing.

Naša odgovornost

Ipak, ovdje treba postaviti pitanje sandžačkog unutarnjeg kapaciteta za rješavanjem svoga statusa. Ako hipotetički uzmemo da nam se sutra riješi status, zapitajmo se da li zaista među Bošnjacima i svim Sandžaklijama postoji kapacitet za vođenje jedne moderne evropske regije? Bojazan je da bi „pazarska“ politika ubrzo formirala i dupli region Sandžaka, po istom receptu kako je formirala dupli Univerzitet, dupli BNV, duplu Islamsku zajednicu, duple partije i kulturna udruženja. Nedorasla politička, vjerska, kulturna elita zarobljena je u međusobnim sukobima, a pomenuti tabori ponajmanje su ideološki suprostavljani, već su dominantno u ličnim interesnim sukobima. Tu ne postoji odgovornosti za kolektiv. Nacionalni i regionalni interesi su uvijek u zapećku ličnih, a demagogija i isprazne parole su uobičajen način komuniciranja sa masama. Zbog toga, rješavanje statusa Sandžaka nije moguće bez predhodnog rješavanja problema sa sandžačkom političkom i vjerskom elitom. Uspostavljanje sandžačkog koncenzusa je preduslov ozbiljnog bavljenja sandžačkim pitanjem. A uspostavljanje koncenzusa bez smjene političkih i vjerskih lidera, koji vladaju sumornim sandžačkim prostorom preko dvije decenije, samo je iluzija. Nažalost, svaki od njih su dio nekog problema, a ni jedan dio nekog rješenja.

Status Sandžaka je krov nad izgrađenom kućom sa jakim temeljima i zidovima. Možda je došlo vrijeme da prestanemo pričati o krovu, nego da zapnemo na kopanje temelja.

Već stotinu godina mijenjaju se ljudi, ideologije i režimi, ali ideja o rješavanju statusa Sandžaka uvijek ostaje prisutna.

REALNOST IDEJE O AUTONOMIJI (Magazin Saff, 2010.)

Rješavanje statusa Sandžaka je ključno pitanje u sandžačkoj politici. To pitanje je i kratkoročno i srednjoročno i dugoročno. U njemu leži odgovor o porobljavajućem i diskriminatorском položaju sandžačkih Bošnjaka, ali i o njihovoj budućnosti. Ko ovo ne shvata, nema mu mjesta u nacionalnom bošnjačkom saffu.

Stoljeće sna o autonomiji

Zanimljivo je kako Beograd i Podgorica preko svojih Bošnjaka žele obesmisлити ovu ideju. Svako spominjanje autonomije Sandžaka, svaka izjava i inicijativa, u beogradskim i podgoričkim medijima se mora začiniti izjavama nekakvih Meha, Rifata, Rasima, Adema... Time se želi poslati poruka da je sama rasprava o tom pitanju nemoguća, a kamoli još i rješavanje.

Ideja, da bi bila ostvariva, mora imati ljude koji su spremni boriti se za nju i mora biti realna. Ideja o autonomiji Sandžaka, to je sasvim jasno, ima svoje pobornike i ima svoje protagoniste. Ta ideja je historijski utemeljena i skoro 100 godina je preokupacija apsolutne većine građana Sandžaka. Mijenjali su se ljudi, ideologije i režimi, ali je ideja o rješavanju statusa Sandžaka bila uvijek prisutna. I taman kad bi se pomislilo da je ta ideja mrtva, ona bi se pojavljivala u novom ruhu sa novim protagonistima. Tako je bilo od 1912. godine, preko 1917, 1943, 1990, sve do danas.

Ova ideja je realna, sposobna da se oblikuje u skladu sa vremenom, a da ne izgubi na aktuelnosti. I danas je ona u skladu sa evropskim tendencijama, sposobna da se uklopi u evropske standarde i modele i da kao takva bude jedna od tekovina moderne Evrope.

Ideja slobode i jednakosti

Ideja o autonomiji Sandžaka je sve suprotno, recimo, od ideje tzv. velike Srbije, koja je i dalje prisutna u srpskom akademskom krugu, istom onom krugu koji želi osporiti ideju o autonomiji Sandžaka. Iako ideja o tzv. Velikoj Srbiji nije realna, nije u skladu sa evropskim standardima, historijski kontekst joj je sporan – genocidan – srpski voždovi ne odustaju od nje.

No, šta je s našom akademskom elitom? Naši akademski krugovi ne trebaju imati strah od borbe za autonomiju Sandžaka. Svugdje u svijetu ta borba je humana borba, borba za jednakost i ravnopravnost. Naša ideja nije etnički ograničena, mi ne tražimo slobodu samo za svoj narod, ne tražimo jednakost samo za Bošnjake. Naše vrijednosti su univerzalne vrijednosti. Historija borbe za autonomiju je mjesto u kome ćete naći ljude svih nacija i vjera. Zato je autonomija realnost i neminovnost do koje ćemo doći bez obzira na prepreke.

Učinite ono što

1.3

ŽIVOT POD KRIVNJOM

...mogli smo čuti i pročitati i izjave od kojih je većina bila smišljeni atak na razvoj raznih predrasuda o Bošnjacima kao divljom, neukom, zaostalom grupacijom, koja niti je narod niti nacija, već jednostavno nepoželjna zaostavština Osmanskog carstva.

o je ispravno.

Priča o Ružici, Luki i Aliji nije priča o tzv. srpskim korijenima Bošnjaka, već priča o tolerantnosti koja je vladala u Otomanskom carstvu, zato što je jedan sin imao slobodu izbora da prihvati islam, a drugi da ostane u pravoslavlju.

KO JE IZDAJNIK, A KO POTURICA

(List Danas, 2012.)

Devedesetih godina su bile aktuelne rasprave o korijenima balkanskih naroda. Ko je ko, ko je izdajnik, ko je poturica, bile su teme zanimljive za tadašnju nacional-elitu, pretežno onu okupljenu oko SANU-a, Udruženja pisaca, nacionalističkih stranaka. Neprikosnoveni lider tadašnje srpske opozicije – Vuk Drašković, postao je poznat široj javnosti još prije političkog angažmana, upravo preko ove teme, odnosno, njegovog romana „Nož”, koji se bavio pitanjem korijena tadašnjih Muslimana. To je bila omiljena tema i inspiracija i njegovog kuma Vojislava Šešelja, koji je u više navrata objašnjavao kako postoje Srbi pravoslavci, Srbi katolici, Srbi muslimani...

Iako su devedesete daleko, ni danas nisu sasvim prestali glasovi koji prevrću kosti pradjedova pojedinih naroda. Svakako, na najvišem udaru tada, kao i danas, nalaze se Bošnjaci. Njihovo se porijeklo odvajkada negiralo, osporavalo, a oni proglašavali nemilom zaostavštinom Otomanskog carstva i poturicama koje su izdale vjeru pradjedova. Koliko su te teze historijski utemeljene nije bilo važno. Zapravo, nisu se ni htjeli čuti argumenti koji su dolazili iz relevantnih krugova, prije svega iz Sarajeva, ali i Zagreba, o bogumilskim korijenima Bošnjaka, o zasebnom etnosu u svakom pogledu. Teza o tome da su Srbi, koji su pod prisilom ili zbog privilegija prihvatili islam, zapravo,

preci današnjih Bošnjaka, napadno je forsirana iz spomenutih beogradskih centara. A zbog čega se nisu vratili u prijašnju vjeru, ako su je zorom prihvatili onda kada su Osmanlije otišle sa ovih prostora, pitanje je koje nikada nije dobilo odgovor.

Nedavno je jedna takva priča opet odaslana iz Prijepolja. Granitna skulptura skoro postavljena ispred turske ruždiye, današnjeg muzeja u Prijepolju, ima isklesane likove majke i sinova različitih vjeroispovijesti. Luku pravoslavca i Aliju muslimana, konvertita, sa majkom Ružicom, navodno je uslikao advokat Andrija Bogdanović još 1919. godine i ona je bila motiv za ovu skulpturu.

Ko je bolje upoznat sa prijepoljskim i sandžačkim prilikama zna da ova priča i nije tako nova i nedavna. Vrtila se ona još od onih devedesetih, pisalo se već mnogo puta napisano, pričalo već ispričano, raspisivali se neki konkursi, gradio se mit, da bi se na kraju isklesao taj mit i ustoličio ispred Muzeja. No, šta se krije iza tolikog forsiranja ove rubne teme i šta je, zapravo, poruka ove uspomeničene priče?

Poruka Bošnjacima glasi: „Svi ste vi potomci neke Ružice, a Alija je vaše ogledalo.” Jerbo kako drugačije objasniti da to rukovodstvo Prijepoljskog muzeja za ovolike godine ne nađe niti jednog znamenitog prijepoljskog Bošnjaka kojeg bi spomenulo ili isklesalo. Kako ne obnoviše niti jedan bošnjački kulturno-historijski spomenik? Kako ne ustanoviše niti jednu manifestaciju koja bi afirmisala bošnjačku kulturu? Kako ne zaštititiše niti jedan stećak od stotina razbacanih po okolini Prijepolja? I, naposljetku, kako ne zaposliše niti jednog Bošnjaka u toj ustanovi kulture multietničkog Prijepolja? Oni, pak, Aliju, o kojem ne znamo ništa osim da mu je majka Ružica, predstaviše kao

najugledniju ličnost prijevoljskih Bošnjaka. Poruka je jasna. Preko ove isforsirane priče želi se, zapravo, postaviti model, paradigma bošnjačkih korijena. Želi se nedobronamjerno i nekomšijski ponovo nametati ono o čemu su Bošnjaci davno dali sud i mišljenje.

Nije priča o Luki, Aliji i Ružici priča o srpskim korijenima Bošnjaka, iako joj je to bio cilj. To je priča o tolerantnosti koja je vladala u Otomanskom carstvu. Ona je corpus delicti protiv teorije koja je ušla u srbijanske udžbenike da je na ovim prostorima islam širen silom. Ona je dokaz primjene onog kur'anskog načela: „U vjeri nema prisile.“ Jer, kako drugačije tumačiti da je jedan sin prihvatio islam, a drugi ostao u pravoslavlju, no kao slobodu izbora?

Ipak, kada smo kod korijena Bošnjaka, treba otvoriti još jednu temu, odnosno namjerno zanemarivanje brojnih vrijednih nekropola bogumilskih stećaka na području Prijepolja, Polimlja i Sandžaka. Historičari tvrde da su, zapravo, ti nadgrobni spomenici osobenost naroda Bogumila, onih koji su većinski prihvatili islam nakon dolaska Osmanlija. Bogumili ili sljedbenici Crkve bosanske su, uglavnom, preci današnjih Bošnjaka. Zašto se ovi spomenici, o kojima je nekada tako divno pisao Mehmedalija Mak Dizdar, prepuštaju zubu vremena i nekim istraživačima iz Srbije, koji vrijedne primjerke stećaka odnose u nepoznatom pravcu? Može li se forsiranjem nekih mitskih priča o Aliji i Luki zamijeniti priča o stvarnim korijenima Bošnjaka? Hiljade kamenih svjedoka – stećaka, isklesanih hiljadama godina prije spomenute skulpture, brana su lažiranju historije Bošnjaka.

Ako ne možemo utjecati na srpske medije, onda makar trebamo graditi naše, sandžačke medije.

**SRPSKI MEDIJSKI SVINJAC ILI SANDŽAK U MEDIJSKOM
BLATU²** (Magazin Saff, 2011.)

Na „švedskom stolu“ diskriminacije sandžačkih Bošnjaka bogat je meni. Međutim, posebna je stavka kampanja protiv naziva „Sandžak“. Sračunato pokrenuta iz srpskih bezbjednosnih službi, usmjerena je protiv ideje autonomije, koju sam naziv zbog historijskog kontinuiteta i nosi. Zapravo, glavni cilj je bio uplašiti srpsko stanovništvo u Sandžaku, kako ne bi podržalo ideju o autonomiji. Zanimljivo je reći da se pitanje naziva ovog regiona postavlja kao problem tek devedesetih godina, u vremenu erupcije nacionalizma, pa se termin Sandžak vezuje isključivo za Bošnjake, a Srbima se nudi alternativni naziv Raška. Sam naziv Sandžak trebao je asocirati na secesionističke težnje bošnjačkog naroda i namjere stvaranja neke muslimanske države (teorija zelene transvezale) na Balkanu.

U skorijoj prošlosti ovog problema nije bilo. Tako je u vezi s nazivom postojala puna saglasnost i Bošnjaka i Srba i Crnogoraca. Pri formiranju ZAVNOS-a (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Sandžaka) nije bilo rasprave u vezi s nazivom ovog regiona, a najbolji primjer je Srbin, Sreten Vukosavljević iz Prijepolja, koji je

² Ovaj tekst u svojoj skraćenoj verziji pod naslovom „Sandžak u medijskom blatu“ preuzeo je i beogradski list Danas, odnosno njegov dodatak petkom - Sandžak Danas.

izabran za predsjednika ovog tijela. Dokaz je i sam multietnički sastav ovoga vijeća. Isti je slučaj sa formiranjem Treće sandžačke proleterske brigade, kao i mnogi drugi primjeri.

Muslimane treba pokrstiti

Sagledavajući sveopštu kampanju protiv naziva Sandžak mora se reći da su najjače oružje bili mas-mediji, odnosno TV i štampa. Postoji nebrojeno mnogo primjera ove kampanje. Devedesetih godina mogli smo pročitati naslove tipa: "Država iz džamije", "Teroristi u džamijama", "Na obuku u dimijama", "Traže srpsku zemlju", "Izmišljeni narod", "Sandžak - novo žariste" itd.

Tih godina mogli smo čuti i pročitati i izjave od kojih je većina bila smišljeni atak na razvoj raznih predrasuda o Bošnjacima kao divljom, neukom, zaostalom grupacijom, koja niti je narod niti nacija, već jednostavno nepoželjna zaostavština Osmanskog carstva.

U "Javnosti" (br.158) B. Hribar piše:

- Kada smo već kod reči Sandžak, da vam otkrijemo naš novi pronalazak porekla i značenja te reči, koja, prema do sada jedinoj zvaničnoj verziji u prevodu sa turskog, glasi: "pokrajina", "oblast" i sl. Biće, ipak, da je to srpska kovanica reči „san” i „džak”. Ako je "ugroženim" muslimanima u Raškoj oblasti najveći životni san nošenje džakova, ne treba uskraćivati to zadovoljstvo.

Glumac Danilo Lazović, inače Sandžaklija iz Brodareva, u "Pogledima" ističe: "Nema srpskog naroda bez poturica niti bez istrage. Sve će se ovo završiti kao i u Republici Srpskoj, kao i u ostalim srpskim zemljama."

Siniša Vučinić, vođa "Srpskih sokolova", izjavio je "Nezavisnom indeksu" sljedeće:

- Muslimani nisu narod. Oni su velika verska sekta i kao takvi se moraju identifikovati. Njima treba ponuditi mir i mirnim putem treba rešiti njihovo pitanje. Vidite, krst je simbol mira i Muslimani, jednostavno, treba da se pokrste, što znači da ih treba staviti pod krst – u ime Hrista. Oni koji to ne žele – moraju napustiti Srbiju. Neka idu gde ih hoće, ali kao sektaši.

Upravo ovakvi naslovi i tekstovi doprinijeli su razvoju brojnih predrasuda i stereotipa. Te predrasude su kasnije prouzrokovale velike probleme na koje su nailazili Bošnjaci van Sandžaka, najčešće u vojsci, na srpskim fakultetima, bolnicama i drugim ustanovama.

Anatemisanje svakog obilježja koje je Bošnjake činilo narodom i proglašavanje za strance i uljeze stvorilo je utisak nesigurnosti među samim Bošnjacima i povećavalo broj onih koji su napuštali Sandžak. Zbog iracionalnosti tekstova i izjava bilo je sasvim izlišno demantovanje i negiranje tih natpisa i izjava, mada su demanti u najvećoj mjeri bili i nemogući, jer tadašnjim planerima te kampanje nije išao u prilog bilo kakav glas s druge strane.

Sataniziranje Bošnjaka

Stanje i prikaz u medijima poslije petooktobarske revolucije se popravlja, ali samo u neznatnoj mjeri. Naslovi nisu tako bombastični, a izjave nisu toliko oštre, što možemo tumačiti kao normalni slijed događaja i početak demokratizacije društva koju je donijela prva demokratska vlada Zorana Đinđića.

Istina, sloboda štampe je u velikoj mjeri popravljena, nezavisnih medija je znatno više, ali ostaci mилошевићевskih medija su i dalje nastavili propagandu. Ona je sada usmjerena na neke druge teme, kao što su terorizam, vehabizam, mudžahedinske obuke i kampovi, odnosno ono što se poslije 11. septembra pripisuje muslimanima cijelog svijeta kao kolektivna krivica.

Dakle, pomaci su spori, mediji su i dalje vrlo zatvoreni prema afirmativnom pisanju o Bošnjacima i Sandžaku, a sama nacionalna televizija nema nijednog minuta posvećenog bošnjačkoj kulturi, jeziku, historiji.

Poslije ubistva Zorana Đinđića i pada Vlade njegovog nasljednika Zorana Živkovića, stanje se ponovo pogoršava. Mediji su puni naslova o terorističkim kampovima, ponovo se aktuelizira priča o mogućem odvajanju Sandžaka u slučaju nezavisnosti Kosova, uz stalno senzacionističko izvještavanje o navodnim napadima na manastire, o navodnim prebijanjima i maltretiranjima srpskih sveštenika i slično.

Kampanja protiv Sandžaka traje i dan danas. Jednostavno nijedna pozitivna priča, događaj, ne može da nađe mjesto u srpskim medijima, dok se problemi, čak i oni najmanji, senzacionistički prenose i uvećavaju.

Bošnjaci i Sandžak se u posljednjih 20 godina provlače kroz srpsko medijsko blato. Šta je onda alternativa, ako ne možemo utjecati na srpske medije? Da li je to izgradnja naših, sandžačkih medija?

Da li neko može i zamisliti koja bi se lavina optužbi sručila na Bošnjake i Islamsku zajednicu da se recimo za Bajram u školama u Bosni i Hercegovini organizira hor ilahija i kasida u kojem bi bila i srpska djeca, a nakon toga da imami nastave sa učenjem Kur'ana?

SVETI SAVA I BOŠNJAČKOJ DJECI SLAVA

(Magazin Saff, 2010.)

“Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави / Српске цркве и школе светитељској глави;/ Тамо венци, тамо слава/ Где наш српски пастир Сава:/ Појте му Срби песму и утројте...”

U svim školama u Sandžaku 27. januara u jedan glas ovu pjesmu pjevaju i Bošnjaci i Srbi, svi oni koje odaberu profesori muzičkog obrazovanja. Nakon opojane pjesme na red dolaze popovi i lomljenje slavskog kolača, jer slava je i školska, te po pravilu neki đak Bošnjak čita hvalospjeve o Svetom Savi, a cijeli program završava se sveštanjem klupa i učionica, a ponegdje i đaka, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost.

Javna diskriminacija

Tako danas izgledaju škole u “sekularnoj” državi Srbiji, gdje je, kako kažu, crkva odvojena od države. Da li neko može i zamisliti koja bi se lavina optužbi sručila na Bošnjake i Islamsku zajednicu da se, recimo, za Bajram u školama u Bosni i Hercegovini organizira hor ilahija i kasida u kojem bi bila i srpska djeca, a nakon toga da imami nastave sa učenjem Kur'ana? To bi, sigurno, u medijima u najmanju ruku bilo prokomentarisano kao fundamentalistički čin

radikalnih islamista. Međutim, u Srbiji se već godinama u nacionalno mješovitim školama, naočigled svih, održavaju vjerske ceremonije Srpske pravoslavne crkve, uz sve popove, kandila, slavske kolače i "svete" vodice, a da niko ne primjećuje da je to gruba diskriminacija onih koji ne pripadaju pravoslavlju i svetoslavlju.

Bošnjačka djeca u sandžačkim školama ne samo da ne mogu naučiti ništa o svojoj historiji, kulturi, narodnoj pjesmi, književnosti, običajima, nego je srpski obrazovni sistem tako ustrojen da mu je krajnji cilj, zapravo, asimilacija svega što nije srpsko. Na takozvanu školsku slavu Svetog Savu svi učenici dobijaju zadatak da napišu rad o srpskom prosvjetitelju Svetom Savi. Da li se možda nekada negdje desilo da se u nekoj školi, mimo medrese, dobije domaći zadatak sa temom "Muhammed, a.s."? Odgovor je odričan.

Teokratska Srbija

Ako je Srbija sekularna država, odvojena od crkve, kako kažu njen Ustav i zakoni, kako je moguće da postoje školske crkvene slave? Ako je Srbija država ravnopravnih građana, kako kažu isti ti zakoni i međunarodne povelje koje je srbijanska Skupština ratificirala, zbog čega su primorana bošnjačka, mađarska i albanska djeca da slave srpsku slavu i pjevaju svetosavsku himnu? Takvo što je moguće samo u teokratskoj i diskriminatorskoj državi! Iako je ovo pitanje svakog 27. januara aktuelno među Bošnjacima, čudi to da skoro i nema reakcije bošnjačkih institucija, političkih partija i nevladinih organizacija povodom nametanja proslavljanja crkvene slave bošnjačkoj djeci. Sasvim je jasno da se ovim činom želi nametnuti kompleks svima onima koji ne pripadaju srpskom narodu da su samo Srbi prosvjetitelji i da samo u Srba ima umnih glava.

Nije sasvim jasno zbog čega Bošnjaci Sandžaka ovakav odnos države spram njih prihvataju šuteći. Da makar jedne godine nastavnici i profesori Bošnjaci ne prihvate učešće u ovom događaju i da bošnjačka djeca makar jednom odbiju učešće u ovim horovima i programima, naravno da bi se stvari drugačije odvijale. Za takav poduhvat i akciju potrebno je sinhronizirano djelovanje i makar jedna bošnjačka institucija koja bi stajala iza takve akcije. Makar jedna.

Nastavak montiranog političkog procesa iz 1993. grupi Bošnjaka pod optužbom za pokušaj stvaranja države Sandžak je paradoksalan i zbog toga što je prvooptuženi Sulejman Ugljanin prvo pomilovan, a onda postavljen za ministra u Vladi, a ostali se i dalje terete.

TEROR SE NASTAVLJA, A MI ŠUTIMO

(Dnevni avaz, 2012.)

Ljudi relativno brzo zaboravljaju. Zaboravljaju imena, događaje, likove... Suočavaju se sa novim problemima koje život donosi: posao, plate, stanovi, različite nepravde. Kasim Mujagić je pisao: "Niste ni zapamtili kako treba, a već ste zaboravili". Zaborav svoga više boli od zaborava tuđina. Kažu da ljudi umiru tek kad ih svi zaborave.

Mi se, sandžački Bošnjaci, zadnjih godina dosta sjećamo, obnavljamo pamćenje. Naš zaborav je, kao što pjesnik kaže, "odloženo sjećanje". Međutim, sve to izgleda nekako trapavo, izgubljeno, neorganizirano, kao da se sjećamo a ne pamtimo, odnosno sjetimo se na trenutak i u trenutku zaboravimo.

U nizu organizacija koje nastaju zadnjih mjeseci možda nam je najpotrebnija organizacija koja bi nama Bošnjacima objasnila kulturu pamćenja, prioritete, kako se to pamćenje baštini, ukorjenjuje u biće jednog naroda. Bošnjaci misle da se treba sjećati samo onih koji više nisu s nama ili događaja koji su se davno dogodili. Lično mislim da se treba sjećati, ponajprije, onih među nama, koji su nepravедno zaboravljeni i zapostavljeni.

Prvooptuženi postao ministar

Ko se danas sjeća grupe od 25 uhapšenih 18. maja 1993. pod optužbom da su po naređenju S. Ugljanina formirali paravojne jedinice s ciljem stvaranja države Sandžak? Ili je možda bolje pitanje – ko ih spominje?

Ta grupa nevinih Bošnjaka odvedena je u kraljevački zatvor, gdje su bili izloženi stravičnoj torturi. Istraga se vodila po članu 138. "udruživanje radi neprijateljske delatnosti". Kada je 18.10.1993. godine Ugljanin prebjegao u Tursku kao prvooptuženi, istoga dana je ova grupa osumnjičena po članu 116. "ugrožavanje teritorijalne celine SFRJ", dok za Ugljaninom biva raspisana potjernica.

U oktobru, njegovog 12. dana 1994. godine, ovi nevini Bošnjaci u montianom političkom procesu bivaju osuđeni na robiju od jedne do šest godina. Vrhovni sud Srbije 26.03.1996. godine poništava presudu Suda u Novom Pazaru i vraća proces na ponovno suđenje. U junu iste godine prvooptuženi Sulejman Ugljanin se vraća iz Turske, a proces miruje sve do marta 2001. godine, kada Vojislav Koštunica amnestira Ugljanina, a ostalima se obnavlja suđenje. Boris Tadić 2008. amnestira posljednjeg optuženog Šemsudina Kučevića.

Zadnje suđenje ovoj grupi Bošnjaka desilo se 21. decembra 2011. i odloženo je za 26. 01. 2012. godine. Suđenje je u periodu od 1993. do 2011. odlagano čak 108 puta.

Ono što ovaj slučaj, svakako, dovodi u paradoksalnu situaciju jeste činjenica da je prvooptuženi Sulejman Ugljanin prvo pomilovan, a onda postavljen za ministra u Vladi. Ostali, uslovno rečeno "sljedbenici" prvooptuženog, i

dalje se terete. Sasvim je jasno da su ljudi koji se i dalje razvlače i maltretiraju samo žrtve nagodbi i dogovora bošnjačkih političara sa Beogradom. Prema pouzdanim podacima koje je autor ovog teksta dobio, ministarka Malović je prije dva mjeseca bila u Novom Pazaru i uzela spomenuti predmet sa sobom. Te informacije kažu da je kasnije stigla naredba da se u toku ove godine svi optuženi (osim pomilovanih, naravno) moraju osuditi na onolike kazne koliko su bili u zatvoru pod istragom. Sve to, naravno, kako država ne bi plaćala odštete ovim nevinim ljudima i kako se ne bi ispostavilo da je ovo samo jedan u nizu primjera državnog terora spram Bošnjaka Sandžaka 90-ih godina. No, sama činjenica da se ovaj postupak još nije završio, da je nekada prvooptuženi sada ministar u Vladi, te činjenica da se visina kazne montira sa dužinom pritvora koji su ovi Bošnjaci proveli u zatvoru, govori da se državni teror i dalje nastavlja. Danas, međutim, uz blagoslov političara iz Sandžaka koji sjede u Beogradu.

Montirana optužnica i izjave su sastavljane u državnoj bezbjednosti, a ovim nevinim Bošnjacima su donijete samo na potpis. Stvaranje države Sandžak je apsurd koji je smislila DB, a kasnije je optužnicu potkrepljivao sam Ugljanin raznim izjavama po štampi. Iz razgovora koje sam imao sa pojedinim članovima ove grupe dobio sam uvjerenja da su ostavljani sami. Čak ni advokati nisu plaćani od "naših" silnih institucija, a mnogima su djecu hranile komšije. Nekoliko puta su se obraćali svim relevantnim institucijama u Srbiji, pa i Borisu Tadiću, iz čijeg kabineta su dobili odgovor da je sudstvo u Srbiji nezavisno. Obraćali su se i zaštitniku građana Saši Jankoviću, koji je odgovorio da je Sud izuzet iz njegovog djelokruga. Obraćali su se svim značajnijim političkim partijama i ministrima

Sulejmanu Ugljaninu i Rasimu Ljajiću. Svi su se, makar, udostojili odgovoriti i izraziti svoje žaljenje, osim Ugljanina i Ljajića koji nisu čak ni kurtuazno odgovorili da su primili pismo.

Narod vas nije izdao

Tragedija ovih ljudi i njihovih porodica paradigma je svih onih Bošnjaka u historiji koji su ostajali vjerni svom narodu. Maltretirani od vlasti, zanemareni i prezirani od naših vođa i institucija, zaboravljeni od naroda, kopnili su jedan po jedan od posljedica vjernosti svom topragu i narodu. Na zvjerski način prebijeni u novopazarskom i kraljevačkom zatvoru od posljedica batinjanja preselili su na Ahiret Ibrahim Faković (1995) i prof. Hajriz Kolašinac (2000). Danas su u teškom zdravstvenom stanju Hodo Jakupović i Zuhdija Hodžić.

Neduzni Fadilj Ugljanin, Zekrija Hajrović, Hajro Aljković, Džemal Etemović, Šefćet Gračanin, Mustafa Alić, Hodo Jakupović, Adem Hasić, Šefkija Rašljanin, Safet Zilkić, Rifat Dupljak, Nedžib Hodžić, Hajriz Fejzović, Zuhdija Hodžić i Mirsad Hodžić umjesto da budu zaštićeni i obeštećeni, a od naših institucija makar uvaženi, danas preživljavaju teške trenutke, iščekuju novo suđenje, ostavljeni sami sebi.

Dokle će u Srbiji postojati politički sudovi, montirani procesi, dokle će sandžački političari, organizacije i institucije šutjeti? Zašto se zaboravljaju najbolji sinovi Sandžaka, oni živi, oni među nama? Zar treba svi, jedan po jedan, da odu sa ovog svijeta da bismo ih se onda sjetili? To su samo neka od pitanja koja se nameću.

Pozivam naše institucije da stanu u zaštitu ovih ljudi, da se oglase, da im obezbijede pravnu zaštitu, da o ovom slučaju obavijeste međunarodne organizacije koje se bave ljudskim pravima. Pozivam nekad prvooptuženog, sada ministra Sulejmana Ugljanina, da se obrati javnosti o nekada svojim najbližim saradnicima, za čiju nesreću je lično odgovoran. Neka, napokon, objasni svoju ulogu u ovom slučaju, neka objasni pod kojim uslovima su on i Šemsudin Kučević amnestirani. Pozivam i državu da prestane sa perfidnim državnim pritiscima i terorom, da prihvati odgovornost i da ove nevine ljude oslobodi krivice i nadoknadi im štetu.

A ovim sandžačkim sinovima i živim sandžačkim herojima poručujem da izdrže. Neka znaju da ima ljudi koji ih nisu zaboravili. Vi niste htjeli izdati Sandžak i Bošnjake, znajte da ni oni nisu izdali vas. Izdale su vas samo naše vođe.

Nemoguće je da smeta Ćif Hadžiahmetović, a da ne smeta Draža Mihailović, da se navija za partizane koji su strijeljali po Hadžetu, a da se proklinju isti ti partizani koji su ubijali po Adi Ciganliji.

ĆIF EFENDIJA OKUPIRAO VLADU

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV) u tehničkom mandatu proglasilo je 2012. godinu za „Godinu bošnjačkog kulturnog naslijeđa“. U sklopu obilježavanja ove godišnjice je i projekt postavljanja spomen tabli na mjestima gdje su nekada živjele značajne historijske ličnosti sandžačkih Bošnjaka. Prema odluci BNV-a u tehničkom mandatu, jedna od tih značajnih ličnosti je bio i Ćif efendija Hadžiahmetović, vođa odbrane Novog Pazara za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Upravo su on i tabla u njegovu čast bili razlog prve polemike u Nemanjinoj 11. Prisustvo ministra Sulejmana Ugljanina toj svečanosti zasmatalo je vicepremijeru Aleksandru Vučiću, koji je i pokrenuo raspravu o tom pitanju na sjednici Vlade Srbije.

Brojne kontradiktornosti

Još prije toga srbijanska javnost je Hadžiahmetovića optužila da je za vrijeme Drugog svjetskog rata sa svojom oružanom jedinicom bio u službi fašističke Njemačke i da su ga partizani strijeljali 1945. godine, jer je bio odgovoran za ubistvo blizu 7.000 Srba. Uslijedila je odluka Vlade: "Skidaj Ćifa, jer je bio saradnik okupatora!"

Međutim, brojne su nelogičnosti i kontradiktornosti cijele pomalo šizofrene situacije u javnosti stvorene povodom ovog slučaja. Od svih članova Dačićevog kabineta, ministar i potpredsjednik koji je pokrenuo ovo pitanje je, ustvari, osoba sa najmanje moralnog kredibiliteta za takvo nešto. Svojevremeno je Aleksandar Vučić ponosno lijepio table sa natpisom Bulevar Ratka Mladića i to ni manje ni više nego na Bulevaru Zorana Đinđića, dok je Skupštinu Srbije proglašavao sigurnom kućom krvnika iz Kalinovika.

Šurovao je Vučić i sa pripadnicima desničarskih i profašističkih organizacija prilikom nemira zbog hapšenja Radovna Karadžića. Ipak, Vučić se odjednom probudio kao Valter, čuvar tekovina revolucije i zakleti antifašista. Udario je paljbu po mrtvom Aćifu, ubijenom negdje na novopazarskom naselju Hadžet u javnoj, masovnoj egzekuciji, koju su izvršili komunisti po oslobođenju sandžačke prijestolnice.

Zanimljivo je da su se Vučiću pridružili predstavnici nekih NVO iz Sandžaka i već dežurni za takve situacije Rasim Ljajić i Meho Omerović. Ipak, to nije bio slučaj kada su se spomenici četnicima i četničkim komadantima, kakav je bio Vuk Kalitović, dizali duž Sandžaka.

Historijska uloga

No, Bošnjačko nacionalno vijeće u tehničkom mandatu i njegov predsjednik Esad Džudžević su poslije odluke Vlade Srbije o uklanjanju sporne spomen table ostali pri stavu da će o historijskoj ulozi tog čovjeka odlučivati bošnjački historičari, a ne Ivica Dačić i Aleksandar Vučić, kako su istakli.

- Nećemo dozvoliti da Vučić i Dačić pišu našu historiju i presuđuju ko je zločinac, a ko ne. Bošnjačku historiju će pisati naši historičari, a to da li će biti sporna srpskim historičarima i političarima je samo njihov problem – rekao je Džudžević za medije te dodao: - Bošnjačko nacionalno veće je prije godinu i po pokrenulo postupak za Aćifovu rehabilitaciju i očekujemo da će se o tome vrlo brzo odlučivati. Postavljanje spomen table Hadžiahmetoviću bio je izuzetan kulturni događaj, kojem su prisustvovali i predstavnici većine političkih partija koje deluju u Novom Pazaru. Otkrivanju spomen table Aćif-efendiji prisustvovali su i Mirsad Jusufović i Hivzo Škrijelj, predstavnici partije Rasima Ljajića.

Stranka demokratske akcije Sulejmana Ugljanina saopštila je da ne odustaje od svojih stavova o Hadžiahmetoviću, prema kojima je riječ o pozitivnoj historijskoj ličnosti – “koja ne samo da nije ubijala, već je branila srpsko civilno stanovništvo od Albanaca za vreme Drugog svetskog rata”.

Odnos naspram ovog slučaja pokrenuo je iznova pitanje rehabilitacije ravnogorskog pokreta i generala Draže Mihailovića. Sasvim je očigledno da se jedni standardi ne mogu primjenjivati za historijske ličnosti iz reda srpskog naroda, a sasvim drugi za ličnosti drugih zajednica i naroda. Nemoguće je da smeta Hadžiahmetović, a da ne smeta Draža, da se navija za partizane koji su strijeljali po Hadžetu, a da se proklinju isti ti partizani koji su ubijali po Adi Ciganliji.

Ili će se ostati pri tumačenju historije Drugog svjetskog rata koje je bilo do devedesetih godina ili će se historijski revizionizam onda prepustiti svakom narodu i njegovim historičarima i institucijama? Veličanje Draže, a skidanje Aćifa, teško da je model koji je pravedan i održiv.

Nakon udaljavanja reprezentativca zbog nepjevanja himne, pred Srbijom je krupan zadatak izgradnje države po mjeri svih njenih građana.

"BOŽE PRAVDE" ZA ADEMA LJAJIĆA

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Fudbaler reprezentacije Srbije Adem Ljajić udaljen je sa priprema nacionalnog tima zbog toga što nije pjevao himnu Srbije pred prijateljski duel sa Španijom, koji je odigran u švicarskom St. Gallenu. Na taj način Ljajić je prekršio Sporazum o ponašanju, koji su potpisali svi fudbaleri po dolasku Siniše Mihajlovića na mjesto selektora. No, slučaj „himna” otvorio je, neočekivano, nekoliko važnih pitanja koja su se do sada samo stidljivo, u nekoliko navrata, našla na rubu medijskog prostora Srbije.

Primjena sile

Ključno pitanje je pitanje legitimnosti srbijanskih (bolje reći srpskih) simbola – zastave, grba i himne među manjinskim narodima u Srbiji. Ta znamenja ne samo da su sporna za nesrbe, već su problematična sa aspekta građanski orijentiranih pojedinaca, pripadnika većinskog naroda. Ovi simboli, nastali u momentima nacionalističkog transa, odraz su samosrpskog identiteta i svesrpskog životnog prostora.

Zanimljivo je da je himna „Bože pravde” bila i himna Republike Srpske u periodu od 1992. do 2007. godine, kao i himna bivše Republike Srpske Krajine.

U samom, relativno kratkom, tekstu himne čak 15 puta se koriste riječi *srpske, srpski, Srbu, srpstvu*. Stih „Bože, spasi, Bože, hrani *srpske zemlje, srpski rod*” prema mnogim tumačenjima je temelj one ideje „svi Srbi u jednoj državi”, što je, pak, bila programska parola tokom devedesetih u projektu stvaranja "velike Srbije".

Sam tekst himne, ali i grb Srbije, ne odražava stvarnu nacionalnu strukturu države i u njima se Srbija ne može prepoznati kao multietnička i multikonfesionalna zemlja, što ona u stvarnosti i jeste. Ovo su samo neki od argumenata koji su dovoljni da trenutnu himnu Srbije diskvalifikuju kao himnu svih njenih građana.

Međutim, ovdje se postavlja drugo, isto tako bitno pitanje, odnosno primjena sile, što medijske što sile pozicije, u primoravanju u uvažavanju te himne. Jer stav mirno dok se intonira himna predstavlja čin poštovanja zvanične himne, što je Ljajić i uradio, dok je tjeranje da se eksplicitno pjeva srpska himna, ustvari, čin primoravanja na uživanje uz tu himnu.

Gest selektora Mihajlovića, uz odobravajuću šutnju srbijanskih vlasti i medijsku podršku, svojevrsan je čin modernog pokrštavanja. Kroz slučaj Adema Ljajića se, zapravo, šalje poruka svima onima koji dijele njegov stav. Svi koji ne budu htjeli klicati „srpskim zemljama” mogli bi biti istjerani sa posla ili fakulteta ili, pak, novčano platiti nepjevanje.

Reakcije iz Sandžaka

Ovakav odnos prema sandžačkom fudbaleru ujedinio je skoro sve političke i nevladine subjekte sandžačkih Bošnjaka. Izuzetak, kao i u mnogim drugim slučajevima, bio je Rasim Ljajić, koji je za srbijanske medije izjavio da je

fudbaler Adem Ljajić pogriješio zbog toga što nije želio da pjeva himnu pred meč sa Španijom. – Jasno je da mora da poštuje pravila koja je potpisao i državu u kojoj živi – rekao je Rasim Ljajić.

U istom smjeru se izjavom za medije obratio i otac Adema Ljajića. U toj izjavi se tvrdi da fudbaler nije znao tekst himne i da je to razlog zbog čega je nije pjevao. Međutim, u svom obraćanju Adem Ljajić je istakao da himnu nije pjevao iz ličnih razloga i da on poštuje sve, ali prije svega sebe.

Sve ovo ukazuje na evidentne pritiske koje trpi porodica mladog Ljajića. Izvori bliski fudbaleru kažu da ga na promjenu stava već danima nagovara njegov prezimenjak Rasim Ljajić, koristeći argument da će mu karijera biti uništena ako ne promijeni stav.

Da li će uspjeti da izvuku njegovo „pokajanje” i da li ćemo ga možda u narednoj utakmici gledati kako sa klupe za rezervne igrače sa tri prsta na srcu, punim ustima uzvikuje:

„Bože pravde, ti što spase od propasti dosad nas, čuj i odsad naše glase i odsad nam budi spas. Moćnom rukom vodi, brani budućnosti srpske brod. Bože, spasi, Bože, hrani srpske zemlje, srpski rod!

Složi srpsku braću dragu na svak' dičan slavan rad, sloga biće poraz vragu, a najjači srpstvu grad. Nek' na srpskoj blista grani bratske sloge zlatan plod. Bože, spasi, Bože, hrani srpske zemlje, srpski rod!

Nek' na srpsko vedro čelo tvog ne padne gneva grom, blagoslovi Srbu selo, polje, njivu, grad i dom! Kad nastupe borbe dani, k pobedi mu vodi hod. Bože, spasi, Bože, hrani srpske zemlje, srpski rod!

Iz mračnoga sinu groba srpske slave novi sjaj: nastalo je novo doba, novu sreću, Bože, daj! Otadžbinu srpsku brani, petvekovne borbe plod. Bože, spasi, Bože, brani, moli ti se srpski rod!"

Navijam, kao i većina Sandžaklija, za mladog, slobodarski orijentiranog Ljajića, iako mislim da u ovoj utakmici nema prevelike šanse. Ako ništa, barem je ukazao na jedno veliko pitanje koje je još otvoreno i kao niko do sada uspio ujediniti oko svog stava razjedinjene sandžačke Bošnjake. Pred srpskom elitom se nalazi krupan posao izgradnje države po mjeri svih njenih građana. Simboli te države su samo početak tog posla. Jedno je sigurno, da silom, strahom, kaznama, medijskom satanizacijom ti simboli neće postati prihvatljivi za nesrpsko stanovništvo.

Vlast u Srbiji opet reagira selektivno: tolerira vrijeđanje Novopazaraca na nacionalnoj osnovi, a hapsi njihove navijače zbog rigidnog transparenta.

MOŽE LI SE RIJEŠITI NAVIJAČKI „REBUS“

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Navijači „Novog Pazara“, „Ekstrema“, istakli su prošle srijede na utakmici osmine finala Kupa Srbije između „Novog Pazara“ i „Rada“ transparent na kojem je pisalo: „Rešen rebus, srce, bubreg, pluća, živjela žuta kuća“. Transparent, koji porukom aludira na trgovinu organima Srba otetih sa Kosova, bio je odgovor ove navijačke grupe na transparent navijača „Rada“ na utakmici istoimenih rivala na beogradskoj Banjici, na kojem je, uz nacrtani nož i bodljikavu žicu, pisalo: „Rešite rebus“, što je trebalo asocirati na poznatu parolu srpskih ultradesničarskih organizacija: „Nož, žica, Srebrenica“.

Od kako je ovaj skandalozni natpis „Ekstrema“ objelodanjen u medijima, javnost u Srbiji nije prestajala reagirati. Osude su stigle sa svih strana, pa i od sandžačkih političkih partija i nevladinih organizacija, Fudbalskog kluba „Novi Pazar“, ali i od prvog potpredsjednika Vlade Aleksandra Vučića, koji je lično najavio hapšenje. Epilog je sedam privedenih navijača „Novog Pazara“, kojima je određena mjera zadržavanja do 48 sati.

Međutim, kao i u mnogim drugim slučajevima, u ovom je vlast u Srbiji reagovala selektivno i nepreventivno. Tolerirali su bezbjednosni organi vrijeđanje Novopazaraca na nacionalnoj osnovi skoro na svakom gostovanju, a parole u kojima se veliča genocid u Srebrenici ili ona na utakmici protiv „Crvene zvezde“: „Niste hteli na popis, ali ste prvi na spisku“ – bile su uobičajena grafija na gostovanjima Novopazaraca.

„Naši“ i „njihovi“

Onda se desi "Žuta kuća" i svi su odjednom zgroženi. Rekao bih, sasvim logičan slijed događaja. Jer, huligani govore huliganskim rječnikom. Nema tu tolerancije, razumijevanja, balansiranja, ublažavanja, nego surovo, osvetnički, primitivno, vulgarno... I dok god državni organi budu gledali na huligane kao na "naše" i "njihove", dokle god bude simpatično kad se veličaju Ratko Mladić i Radovan Karadžić, a odvratno i zastrašujuće kada se veličaju zločini nad Srbima, dotle će stanje biti ovakvo.

Samo nekoliko dana poslije isticanja spornog transparenta Novi Pazar je gostovao beogradskom „Partizanu“. Južnom tribinom se orilo: "Svaki Turčin zna, svaka bula zna, da je Obilić srpski sin zaklao Murata", a popularni "Grobari" su istakli transparent: "Alija, a Spasoje Jugović?" U pitanju je rečenica iz poznate knjige „Nož“ Vuka Draškovića, kojom se aludira na pravoslavno porijeklo Bošnjaka. Ovu tezu su devedesetih proklamovali nacionalisti poput Vojislava Šešelja i pojedini akademici Srpske akademije nauka i umjetnosti. I opet ista slika. Bez ikakve osude u štampi, bez reakcija političara, bez akcije državnih organa Srbije. S pravom se mora upitati treba li tih nekoliko novopazarskih huligana zapjevati o nekom drugom klanju pa da se ponovo reaguje i da krenu ekspresna hapšenja.

Možda je pravo pitanje da li ovakve slike nekome odgovaraju. Ili je pitanje svih pitanja zašto je država dozvolila da ekstremne desničarske i navijačke grupe danas predstavljaju opasnost i problem i da li ove grupe uživaju političku zaštitu.

Počasna mjesta

Svima je poznato da pojedine stranke imaju svoje navijačke grupe. Mnoge od njih su pomogle i pri petooktobarskim promjenama, što su lideri nekadašnjeg DOS-a javno isticali u više navrata. Političari su često opravdavali postupke razbojnika, a uprave klubova su stidljivo osuđivale izgrede takvih navijača. Uz sve to, u upravama klubova počasna mjesta zauzimaju političari, sudije, finansijska policija, javne ličnosti...

U ovome treba tražiti razlog što se krivične prijave protiv huligana rijetko podižu, a i one koje se podignu uglavnom ostanu neprocesuirane do kraja – ili su na nivou Tužilaštva odbačene ili sudski postupci traju godinama.

U novopazarskoj čaršiji kruže priče o tome da je navijačka skupina "Ekstremi" bliska Sandžačkoj demokratskoj partiji Rasima Ljajića, ministra trgovine u Vladi Srbije. Prema tim izvorima, neki od privedenih navijača su viđani i kao obezbjeđenje ovog sandžačkog političara. To je pitanje aktuelizovao poslanik BDZ-a Emir Elfić u Skupštini Srbije, upućujući to pitanje upravo Aleksandru Vučiću, potpredsjedniku Vlade i vojnom ministru.

Sprega politike, kriminala i huliganstva još je jaka u Srbiji. A kada se huliganstvo počne nacionalno boriti i posmatrati, to dodatno komplicira ionako zakompliciranu situaciju na tribinama stadiona u Srbiji. Krajnje je vrijeme da država i državni organi shvate da huligani nemaju naciju.

Ako se Nikolić jasno ne odredi prema pitanjima statusa Sandžaka i Bošnjaka, genocida u Srebrenici, budućnosti Republike Srpske i puča u Islamskoj zajednici, njegov izbor će biti samo nastavak dosadašnje srbijanske politike.

TADIĆ JE PAO

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Izborni zemljotres u Srbiji – tako su pojedini analitičari prokomentarisali pobjedu Tomislava Nikolića na predsjedničkim izborima. U Beogradu se tu noć odvijao specijalni izborni program. Politički analitičari, komentatori, novinari, urednici srbijanskih listova su, spremni kao „zapete puške“, čekali prve rezultate i potvrdu sveprisutnog mišljenja da je novi-stari predsjednik Srbije – Boris Tadić. Malo ko je od njih u to sumnjao, jer se prvi put u historiji rivalstva ova dva političara desilo da je Tadić pobijedio Nikolića još u prvom izbornom krugu. Bivalo je da Nikolić značajno bježi Tadiću u prvom krugu, a onda bi kandidat Demokratske stranke umoljavao ostale kandidate demokratske provincije da mu daju podršku i tako sabranim glasovima je za „dlaku“ pobjeđivao.

Potpuni kontrast

Sada to nije bio slučaj, pa je Tadić samouvjereno pred kamerama izjavio da mu ne treba podrška predsjedničkih kandidata koji nisu ušli u drugi krug, već on traži podršku naroda. Osim izbornog rezultata Tadića je ohrabrio i dogovor o budućoj Vladi koji je postigao sa Dačićem. Sve je ukazivalo na to da je veliki trijumf na pomolu. No, kada je CESID (Centar za slobodne izbore i demokratiju) počeo sa objavljivanjem prvih preliminarne rezultata, činilo se da zabezeknuti analitičari, novinari, političari, pa i sami naprednjaci ne vjeruju svojim očima. Ipak se desilo. Tadić je pao.

Međutim, šta je tome predhodilo? Nedjelje i nedjelje kampanje koja je bila potpuni kontrast od stvarnog života građana Srbije. Napuderisani i nasmejani političari smijali su se sa bilborda i spotova sve većem broju nezaposlenih i siromašnih građana. Izborne poruke su više ličile na zemlje razvijenog Zapada, nego na poruke koje se šalju u ekonomski devastiranoj državi. Iritirajuće je djelovala i negativna kampanja u kojoj je prednjačila Demokratska stranka.

Hiljade reklamnih sekundi je potrošeno na spotove koji su Tomislava Nikolića prikazivali kao neprincipijelnu i nestabilnu ličnost, kao političara koji je protiv EU-a, kao osobu čija je diploma sumnjiva. Sve je to, opet, bilo daleko od stvarnih problema građana, onih sa kojima se obični ljudi susreću svaki dan.

Ipak, jedan veliki dio simpatizera i glasača DS-a nije se slagao sa ovim načinom kampanje. Izgleda da su oni presudili. Mala izlaznost u drugom krugu, naročito u velikim gradovima gdje je Demokratska stranka tradicionalno imala veliku podršku, značila je da su glasači DS-a razočarani i nezadovoljni, što je išlo naruku discipliniranim Nikolićevim glasačima.

Dakle, građani su kaznili vlast. A najviše su kaznili lice te vlasti, čovjeka koji je imao najviše moći u njoj, osobu koja je u Srbiji bila i predsjednik države, predsjednik najjače stranke, stvarni premijer... Još jedan u nizu uzroka neuspjeha Borisa Tadića na predsjedničkim izborima je takmičenje u nacionalističkim porukama sa Tomislavom Nikolićem. Toga je bilo i previše u spoljnoj politici i politici prema Kosovu, a mahanje sa Dodikom je bila posebna priča.

Izbor Tomislava Nikolića za predsjednika Srbije otvorio je i neka druga pitanja. Nije to samo rezultat lošeg ekonomskog stanja u Srbiji, već odraz jakog nacionalističkog elementa koji u Srbiji nikada nije poražen. Treba se zapitati zbog čega u Srbiji u drugi krug ne može da uđe kandidat koji se zalaže za tekovine moderne Evrope, već to mora da bude kandidat koji se zalaže za tekovine Draže Mihailovića i profašističkog četničkog pokreta. Kandidat koji je davao sporne izjave o genocidu u Srebrenici, o statusu Republike Srpske, Kosovu, Mladiću, Karadžiću...

Ozbiljna pitanja

Zbog čega Srbi alternativu vide u Nikoliću, a ne vide je, recimo, u jednom Čedi Jovanoviću? Ove odgovore Srbija i većinski narod u njoj trebaju, prije svega, sami sebi dati. Iako se htjelo predstaviti da je jedan dio manjinskih naroda glasao za kandidata Srpske napredne stranke, analizom izbornih rezultata vidi se da je Nikolić izabran glasovima srpskog naroda. Ovoga puta Tadiću nisu pomogli glasovi nesrpskog stanovništva. Međutim, mnogi političari među Bošnjacima Sandžaka požurili su sa čestitanjima novom predsjedniku. Bošnjački političari, koji kažu da su autentični predstavnici svog naroda, trebali bi u najmanju ruku da upute ozbiljna pitanja novom predsjedniku Srbije. Nikolić treba jasno da se odredi prema spornim pitanjima statusa Sandžaka i Bošnjaka, pitanjima genocida u Srebrenici, budućnosti Republike Srpske i puča u Islamskoj zajednici.

Ako se Nikolić ne odredi prema ovim pitanjima, za sandžačke Bošnjake je njegov izbor samo nastavak dosadašnje srbijanske politike prema Sandžaku, Bosni i Bošnjacima.

Le Petit

Le Petit Journal

CINQUE JOURS — 6 PAGES — 5 CENTIMES

Administration : 51, rue Lafayette

Les manuscrits ne sont pas rendus

Dix-neuvième Année

5

CENTIMES

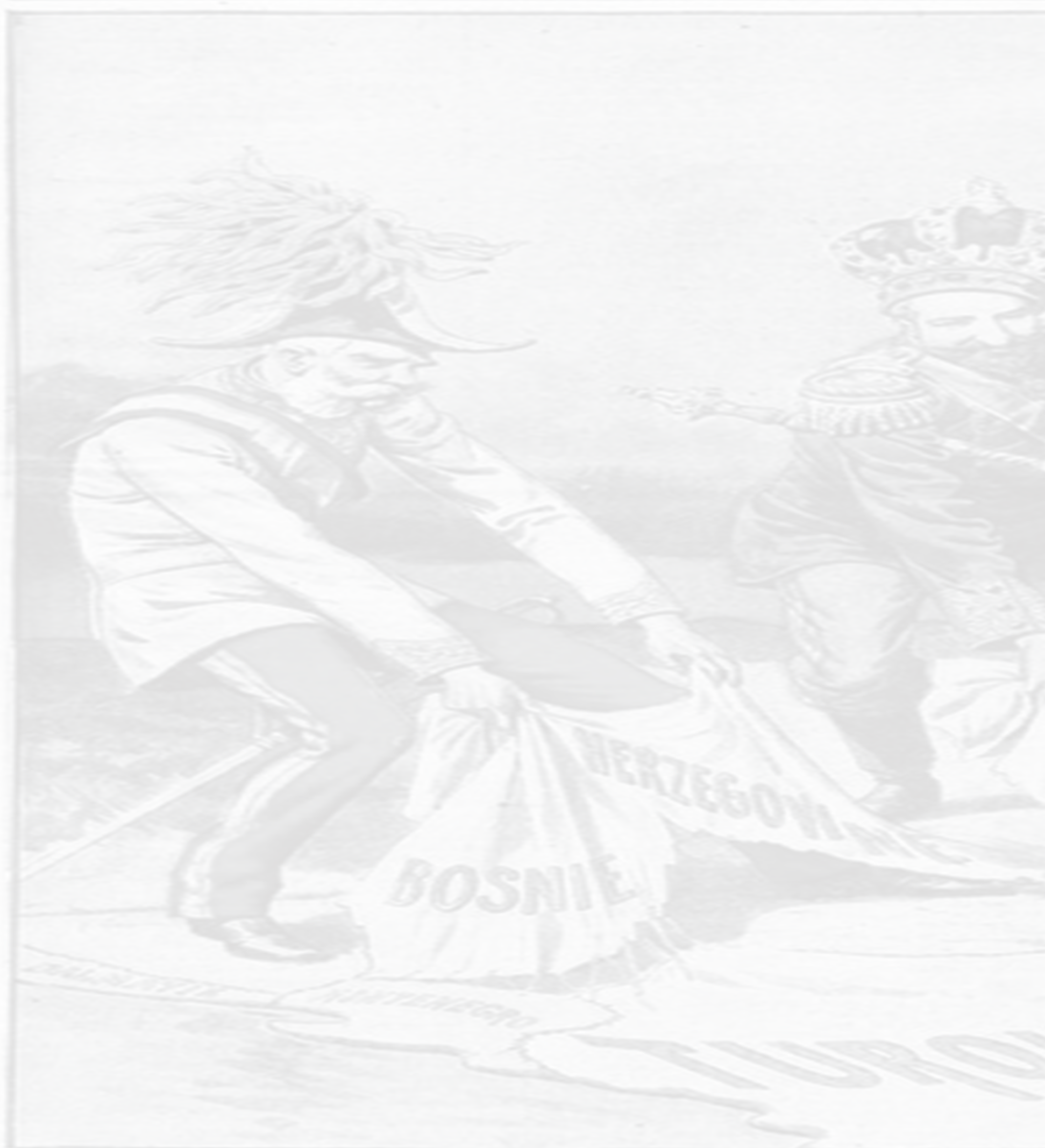
SUPPLÉMENT

Le Petit Journal agricole, 5 cent.

Le Petit Journal illustré

Ce supplément sans frais des

Dimanches 18

LE REVEIL DE LA Q

La Bulgarie proclame son indépendance. — I

Journal

NT ILLUSTRÉ 5 CENTIMES

ABONNEMENTS

La Mode du Petit Journal, 10 cent.
N° 1 de la semaine, 10 cent.

Les tous les bureaux de poste

3 OCTOBRE 1908

SEINE et SEINE-ET-OISE	2 fr.	3 fr. 50
DÉPARTEMENTS	2 fr.	4 fr. 50
ÉTRANGER	2 fr. 50	5 fr. 50

N° 535

Le Petit Journal

5 cent. SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ 5 cent. ABONNEMENTS

Le Petit Journal, 10 cent. La Mode du Petit Journal, 10 cent. N° 1 de la semaine, 10 cent.

Les tous les bureaux de poste

3 OCTOBRE 1908

LE REVEIL DE LA QUESTION D'ORIENT
La Bosnie prend la Bosnie et l'Herzégovine

PRILOG BOŠNJAČKOM PITANJU

1.4

Elita u Bošnjaka postoji, kako ona svjetovna, tako i ona duhovna. Istina, ona je skrajnuta na periferiju javnog života.

QUESTION D'ORIENT

- L'Autriche prend la Bosnie et l'Herzégovine

Sadašnja situacija kao da je replika sa početka XX stoljeća, kada se Bošnjaci počinju po prvi put politički organizirati.

BOŠNJAČKI INTELEKTUALCI, ILEGALA JEDNOG NARODA (Magazin Diwan, 2013.)

Nakon cijelog jednog stoljeća nacionalne potisnutosti i lutanja, bošnjačka intelektualna elita je dočekala vrijeme demokracije i slobodne riječi. No, u tim krugovima kao da i dalje traje neka vrsta zbunjenosti. Bošnjaci su kao narod pred mnogim raskrsnicama. I dok se u takvim procesima očekuje glas bošnjačkih intelektualaca, njihovo potiskivanje u drugi plan, u skoro svim značajnim organizacijama i strankama, više je nego očigledno.

Ipak, postavlja se pitanje koliko je za to odgovorna i sama bošnjačka inteligencija koja je, čini se, previše pasivna i indiferentna spram procesa u svom etnosu. Sadašnja situacija kao da je replika sa početka XX stoljeća, kada se Bošnjaci počinju po prvi put politički organizirati. Od tog doba politička borba Bošnjaka i djelatnost bošnjačke inteligencije nisu izravno usklađene. Prva stranka u Bošnjaka, Muslimanska narodna organizacija, nastaje 1906. godine na čelu sa Ali-begom Firdusom. I tada se inteligencija, na čudan način, znatno udaljila od zahtjeva vlastitog naroda. Inteligencija nije bila predvodnik političke borbe. Razloge za takvo stanje pokušao je naći i Safet – beg Bašagić. On u listu „Ogledalo” iz 1907. godine kritikuje uspavanost inteligencije po životnim pitanjima u zemlji.

„Ono malo poštene inteligencije neće da se nameće jer osjeća da narodne vođe u njoj vide konkurenta za svoje tribunske položaje”, uočava Bašagić s početka XX stoljeća, iako njegove riječi zvuče kao da opisuju današnju situaciju.

Safet – beg Bašagić je pored uviđanja jaza između bošnjačke inteligencije i političkih predstavnika naroda, utvrdio i podjelu između svjetovne i duhovne inteligencije, proglašavajući duhovnu „nedoraslom svom znanju i položaju“, a svjetovnu „udaljenom od poslova naroda“. To unutarne cijepanje bošnjačke inteligencije, ne samo po ovom osnovu, od Bašagićevih riječi pa sve do danas, u različitim oblicima, manje-više neprekidno traje.

Odgovornost, šta to bi?

Lideri u Bošnjaka, kako politički, tako i jedan dio vjerskih, najneodgovorniji su dio našeg korpusa, iako po prirodi funkcija trebalo bi biti posve drugačije. Nažalost, sindrom bahaćenja, enormnog bogaćenja, neodgovornosti, luksuza, koji je s početka bio zahvatio samo političku elitu u Bošnjaka, proširio se i na jedan dio vjerskih čelnika.

Stoljetna tradicija naših poznatih alima i vjerskih autoriteta ukazuje samo na skrušenost, umjerenost, blagost i spremnost na žrtvu sa narodom. Nažalost, vozni parkovi, kuće, vikendice, pratnje, pojedinaca u IZ više liče na ono što smo mogli vidjeti kod pojedinih vladika u SPC , nego na ono što smo mogli pročitati o životima Huseina Đoze, Mustafe Busuladžića, Džemaludina Čauševića, Mehmeda Handžića i brojnih drugih bošnjačkih vjerskih predvodnika u vremenu kušnji.

Ipak, elita u Bošnjaka postoji, kako ona svjetovna, tako i ona duhovna. Istina, ona je skrajnuta na periferiju javnog života. Ipak, primjer Koalicije 1. mart, i iskreno angažiranje jedne grupe ljudi, pokazalo je da i mala inicijativa može da da više plodova i rezultata od pompezno najavljivanih kongresa, akademija, fondacija, koje osim velikih imena i parola, ništa veliko, nažalost, nisu dali.

Sve ovo, još jednom, potvrđuje onu izreku da nema velikih riječi, već ima velikih djela. Bošnjaci, najzad trebaju početi sa konkretnim projektima, pa makar oni bili i najmanji, jer na posljétku, pokazaće se da su oni bili kao Trebević, naspram prazne priče i demagogije koja nema rezultata. Svakoj demagogiji rezultat nije ni cilj.

Bošnjaci, iako su apsolutna većina u Bosni i Hercegovini, pod konstantnom su represijom jedne manjine stanovništva, bolje reći političara, predstavnika te manjine. To je paradoks koji je nepoznat u modernim demokracijama.

**BIH JE POD OKUPACIJOM PREDSTAVNIKA MANJEG
DIJELA STANOVNIŠTVA** (Diwan online, 2013.)

U Bosni i Hercegovini aktuelna su privođenja Bošnjaka. Privode se majke Srebrenice, saslušavaju se čelnici Koalicije 1. mart, Anti – Dejton grupe, hapse se branioци државе... Svako ko bude imao i trohe patriotizma u sebi neka očekuje „plavu kovertu“.

Najava antipovratničkih zakona, i njihova kratkotrajna obustava usvajanja, očekivani je slijed događaja. Jednom riječju, država puca po svim šavovima, a naročito po onim krojenim genocidnim krojem. Sva ova dešavanja idu u prilog tezi uzgojenog premijera manjeg entiteta da „Bosna nema perspektivu“.

I dok policija hapsi i saslušava majke Srebrenice, povratnike i branioce, možda bi najozbiljnije bilo da se uhapsi otvoreni rušitelj државе Milorad Dodik.

Zamislite situaciju, dođe Mile u Sarajevo na muhabet sa Zlajom ili nekim drugim „slučajnim prolaznikom“, policija ga uljudno poselami, turi lisice na ruke lopovske i marš u prdekanu.

A razloga za ovo na gomile. I uzmemo sad opet hipotetički šta bi bilo u četnitetu? U najboljem slučaju mogli bi se nešto pobuniti, a time izazvati našu reakciju da oslobodimo konačno taj okupirani dio zemlje. Garantiram da nam ne bi trebalo više od dva mjeseca.

Ne postoji na svijetu zemlja u kojem predstavnici jednog naroda ulaze u vlast, i biraju se za najviše funkcije, da bi sa tih pozicija rušili tu istu državu.

Bošnjaci, iako su apsolutna većina u Bosni i Hercegovini, pod konstantnom su represijom jedne manjine stanovništva, bolje reći političara, predstavnika te manjine. To je paradoks koji je nepoznat u modernim demokracijama, ali paradoks koji je održiv jedino dejtonskom ludom košuljom koju je međunarodna zajednica skrojila upravo za nas Bošnjake.

Bošnjački političari nemaju ni hrabrosti, ni znanja da državu izvuku iz kandži genociditeta. Pristaju na kompromise, truhle dogovore, a svakim danom sve je manje države, a sve više politikanstva i trgovine.

To osjeća i Dodik, zato u njegovom glasu i istupima onakva arogancija i nipodaštavanje države.

Sasvim je jasno da se iz ovakve situacije ne može izaći kompromisima, mudrošću i taktikama. Ovaj kaos zahtjeva hrabre i radikalne poteze. Međunarodna zajednica mora da osjeti čvrstinu u stavovima i u aktivnostima snaga koje su za državu BiH.

Stvar je sasvim jasna i prosta. Na svakom referendumu (a trebali bi o njemu ozbiljno razmisliti) apsolutna većina stanovništva bi izglasala da želi jedinstvenu državu, bez entiteta, unutarnjih granica, da želi Republiku Bosnu i Hercegovinu, jednog predsjednika, jednog premijera, jednu politiku. Na koncu treba ozbiljno razmisliti i o revidiranju Dejtonskog sporazuma koji nije ispunio jednu od svojih osnovnih stavki, a to je povratak raseljenih lica. Dakle, o Dejtonskom sporazumi se ne može govoriti sa parcijalnog stanovišta. Ili postoji u cjelini ili prestaje da važi.

Zbog čega je samo u BiH većina naroda taoc manjine? Da li je to možda definicija aparthejda? Zbog čega to nije slučaj, recimo, sa Crnom Gorom, gdje veći procenat stanovništva nego li u BiH želi da se ova država pripoji Srbiji?

Probosanska i bošnjačka politika i inteligencija treba ozbiljno da razmisle i definiraju alternative. One su tako očite, ali, one zahtjevaju hrabrost, jedinstvo i konkretno djelovanje.

Dok su secesionističke težnje za odvajanje manjeg entiteta sve glasnije, dotle je bošnjačka politika zarobljena u blato sopstvenih razmirica.

PLANOVI IZ KARADORĐEVA NISU MRTVI

(Magazin Saff, 2009.)

Nekako se stiče utisak da bosanskohercegovačka javnost ne prati istupe premijera manjeg entiteta Milorada Dodika prilikom njegovih čestih posjeta Beogradu. Što bi rekao naš običan Bošnjak: Zabavili smo se o svom jadu. No, ko je imao priliku pratiti Dodikove istupe u srbijanskim medijima mogao je vidjeti da je „Mile baš skinuo s vilice“. Međutim, malo bolji poznavaoči političkih prilika sigurno će zaključiti da beogradski istupi ovog nabreklog političara imaju svoj cilj, ali i pozadinu. U manirima pijačnog prodavca, Dodik vrlo primitivno šalje veoma ozbiljne i opasne poruke i stavove.

Mržnja bez cenzure

Milorad to radi, uglavnom, sa srbijanskog javnog servisa RTS-a, u najgledanijim emisijama i terminima. Sve to navodi na sumnju da su ovi istupi Dodika u režiji zvanične državne politike Srbije, koja, iako odjevena u demokratsko ruho Borisa Tadića, po svemu sudeći još nije odustala od planova iz Karadorđeva.

U udarnom terminu na RTS-u Milorad Dodik je, gostujući u emisiji „Svedok“, iznio niz stavova koji su upereni protiv države BiH i protiv Bošnjaka. Dodik je u ovom intervjuu, između ostalog, rekao da ne navija za BiH, jer su sve emocije na strani Srbije.

– Ja jedino volim Republiku Srpsku, jer stvar angažmana nije pitanje ljubavi i više volim Srbiju nego BiH – rekao je Dodik. Gostujući na radijskoj i u televizijskoj emisiji B92 „Kažiprst“ Dodik je otišao još dalje, naglasivši da ne voli Bosnu i Hercegovinu. Kada ga je zgranuta voditeljka pitala kako može da ne voli državu čijeg je jednog dijela premijer, Dodik je rekao da u politici nema mjesta za emocije.

- Ovdje se može postaviti drugo pitanje, recimo o tome da jednog dana Republika Srpska bude sastavni dio Srbije, ali to niko ne spominje, to nikada u Srbiji niste čuli, to niko jasno nije rekao, iako je to možda tako – sljedeća je Dodikova izjava, preko koje je bošnjačka javnost prešla olahko. Da situacija bude kompletna pobrinuli su se oni koji su sasvim slobodno, bez ikakve cenzure, ostavljali komentare na zvaničnoj web prezentaciji RTS-a, a povodom intervjua s Miloradom Dodikom.

Prenijecemo samo dio komentara koji se mogu pročitati na ovom web portalu srpske državne televizije:

- ...Ovakav zaštitnik treba srpskom nacionalnom biću. Dokle misle da drže BiH u protektoratu, možda i u 22 veku. Referendum, pa nek se puše... Ili da se, napokon, osude pravi kreatori stradanja u prethodnim godinama. Bravo zemljače i brate pravoslavni! Svaki Srbin na planeti misli kao on; Treba jasno reći svakom da vaš posao nije očuvanje Bosne nego pripajanje Republike Srpske Srbiji; Hvala Vam, gospodine Dodik. Svaka Vam čast na odlučnosti da podnesete sve pritiske koje vrše antisrpske garniture iz Sarajeva; Sve mi se više dopada retorika Milorada Dodika. Izgleda da je on jedini srpski političar koji se ne plaši reći kolektivnu ideju; Zaista čovek na pravi način štiti interese Republike Srpske. Želim mu svu sreću i nadam se da će doći i taj dan da Republika Srpska i Srbija budu jedna zemlja; I oni koji treba da se rode misle kao naš Mile car.

Zločinačka garnitura

Da je ovo dio plana zvaničnog Beograda govori i činjenica da je Dodik rado viđen i pozivan gost svih značajnih javnih skupova u Beogradu i Srbiji, počev od fudbalskih utakmica, preko sabora trubača u Šumadiji, pa sve do visokih državnih posjeta, kao što je bila posjeta predsjednika Rusije Medvedeva, gdje je Milorad Dodik stalni inventar odmah uz srbijanskog predsjednika Borisa Tadića. Kada bi bošnjački političari imali „čašu“, kap koja bi je prelila bio bi doček zločinke Biljane Plavšić, koji je u Beogradu priredio upravo „Mile car“. Premijer manjeg entiteta BiH, Milorad Dodik, rekao je u intervjuu za B92 da je dolazak Biljane Plavšić u Beograd organizovao iz čisto moralnih razloga. On je kazao i to da je Plavšićeva u Beograd doputovala avionom Vlade Republike Srpske i da je tu odluku donio on lično. Drugim riječima ovaj let su platili iz svojih džepova i oni malobrojni povratnici u entitet, koji je nastao na temeljima genocida, odnosno oni koji su direktne žrtve djelovanja Biljane Plavšić i njene zločinačke garniture.

Na sve ovo zvanična bošnjačka politika šuti. Dok su secesionističke težnje za odvajanje manjeg entiteta sve glasnije, dotle je bošnjačka politika zarobljena u blato sopstvenih razmirica. Ako postoji bosanskohercegovačka diplomatija, krajnje je vrijeme da se, u najmanju ruku, uputi protest Srbiji zbog sve češćih i javnih pretenzija na dio Bosne i Hercegovine. Iako se zvanični Beograd pravi da nema ništa sporno kada u srcu BiH Tadić i Dodik otvaraju školu sa nazivom jučerašnjeg agresora na državu Bosnu, svakom iole razumnom čovjeku je jasno da velikosrpske težnje nisu sahranjene sa Slobodanom Miloševićem.

*Nema većeg poniženja za jedan narod od robovanja drugom
i zato je potrebna nova bošnjačka generacija, koja će biti
sluga samo svome narodu.*

BOŠNJACIMA JE NEOPHODNA SMJENA GENERACIJA³
(www.ussud.org, 2009.)

Kada nas, koji imamo slično gledanje, pitaju kakvo je stanje sa omladinom u Sandžaku, jedini iskreni odgovor je da idemo putem asimilacije i utapanja. Nažalost, mi danas nemamo plan, nemamo strategiju i nemamo jake mehanizme da odgovorimo izazovima i iskušenjima i da odgojimo generacije. Šta je, zapravo, temeljni mehanizam odgoja generacija? To je obrazovni sistem, prije svega osnovne i srednje škole, gdje se mladi ljudi formiraju kao ličnosti.

Posrbljavanje baštine

Međutim, u školskim programima u sandžačkim školama nema bošnjačkih pisaca, ne postoje bošnjačke narodne pjesme, književnost. Iako se Avdo Međedović izučava na Kembridžu, iako svijet kaže da je to drugi Homer, za njega nema mjesta u srbijanskim udžbenicima. Za ono što se i nekim slučajem nađe u udžbenicima, kao što je balada Hasanaginica, kažu da je srpska narodna „pesma“. Iako je poznato je da je Vuk Karadžić ovu pjesmu ukrao od Bošnjaka i Geteu predstavio kao dio srpske narodne baštine.

³ Govor na tribini Udruženja sandžačkih studenata u dijaspori, Keln 2009. godina.

Mešu Selimovića je veliki srpski književnik, iako njegov „srpski“ roman „Derviš i smrt“ počinje riječima „*Bismillah-i-rahman-i-rahim*“.

Historija, sve sami dželati našeg naroda. I novija historija dobija svoje junake, nekadašnje narodne neprijatelje. U procesu smo izjednačavanja partizana i četnika. To se zove historijski revizionizam i sada će bošnjačka djeca učiti o Draži Mihajloviću kao o antifašisti. U tim udžbenicima nema niti jedne bošnjačke ličnosti, nijedan značajan datum iz naše historije, ništa što obrađuje našu nošnju, kulturu ishrane, higijenu, arhitekturu, muziku.

Kada iz takve institucije izađe naše bošnjačko dijete ono mora da ima kompleks manje vrijednosti. Da ima ubjeđenje da su samo Srbi pisci i junaci, da samo oni imaju značajne datume, bitke, kraljeve...

Samo prije nepunih 100 godina smo bili Turska, Bosna. Sada zamislite šta su nam uradili za tih 100 godina, kad danas ne znamo ni ko smo, ni šta smo, ni od koga potičemo.

Retrospektiva uništenja uma

Mnogi historičari kažu da je naša dekadencija počela velikim porazom osmanlijske vojske pod Bečom 1683-1699. Nakon toga dolazi do aneksije Bosne i Hercegovine od strane Austro-Ugarske, a u Sandžaku se raspoređuju austrougarski garnizoni, u tri Sandžačka grada, Prijepolju, Pljevljima i Priboju. Taj prvi kontakt sa evropskim civilizacijskim krugom na nas ostavlja velike tragove. U Sarajevu počinju da se otvaraju javne kuće, birtije, kockarnice... Tada se prvi put viši raslojavanje našeg naroda, bošnjačko ime se gubi, a naši intelektualci se

opredjeljuju kao Srbi ili Hrvati. Dolaze balkanski ratovi, dešavaju se veliki zločini, prije svega u Sandžaku, te veliki zbjegovi Bošnjaka prema Turskoj. Dijeli se Sandžak, jedan dio pripada Srbiji, drugi Crnoj Gori.

Kraljevina SHS uspostavlja se 1918. godine. Bošnjaka, kao trećeg naroda po brojnosti, tu nigdje nema. Slijedi agrarna reforma u kojoj su muslimani potpuno uništeni i osiromašeni. Nekadašnje ađe i begovi ostaju bez svojih posjeda, nekadašnji gospodari postaju fukare i obratno.

Genocid u Šahovićima događa se 1924. godine, kada za samo jednu noć na najmostruozniji način biva ubijeno više od 600 Bošnjaka šahovićke doline.

Tridesetih godina 20. vijeka osjećaju se veliki uticaji na omladinu, prije svega ustaških i komunističkih pokreta. Znatno dio mladih ljudi pristupa tim pokretima, prihvatajući strane ideje. Počinje naglo odrođavanje Bošnjaka, a naročito omladine, od svojih tradicionalnih vrijednosti.

Dolazi Drugi svjetski rat, Bošnjaci stradavaju, ali ne toliko od okupatora koliko od komšija, Srba organizovanih u četnike, koji vrše nezapamćen zločin svirepo ubijajući skoro 100.000 Bošnjaka.

Komunisti na vlast dolaze 1945. godine. Šovinstička politika nastavlja svoj rad krijući se iza parola bratstva i jedinstva. Komunisti ne daju Bošnjacima pravo na svoje nacionalno ime. Glavni cilj komunista je bio da unište muslimansku inteligenciju i tako obezglave muslimanski narod. Poslušne Bošnjake postavljaju na važne funkcije, a oni su nerijetko za Bošnjake bili gori od najvećih neprijatelja. Bošnjaci se odriču svojih vrijednosti, jedni zbog velike propagande, drugi zbog straha za svoju egzistenciju.

Rastakanje identiteta

Naš duhovni pad iz godine u godinu je rastao. Mnogi mladići i djevojke postaju robovi narkomanije. Javlja se nevjerstvo u braku. Na islam i našu tradiciju gleda se kao na nešto zaostalo. Abortus biva prihvaćen kao normalna stvar. Na taj način je ubijeno više miliona Bošnjaka. Psovka, i to psovka islamskih svetinja, postaje dio konverzacije među omladinom. Nerijetko roditelji djeci daju nemuslimanska imena, čime svjedoče da se stide svog muslimanskog porijekla. Naš jezik smo počeli prilagođavati srpskom, zapuštamo naše divne riječi, a u Sandžaku se kroz škole nameće ekavica.

U pojedinim dijelovima Bosne Bošnjaci počinju da gaje svinje i svinjetina je počela da se uvrštava u naše jelovnike. Nevjerstvo je uprljalo naše kuće, njime smo uprljali i našu čestitost, poštenje, tonuli smo ka beznađu...

Usljedile su krvave devedesete godine. Buknula je agresija na naš narod s ciljem potpunog uništenja. Na prvi pogled, Bošnjaci nemaju nikakve šanse za opstanak, kao i mnogo puta u historiji. Dešavaju se zločini kakve historija nije zabilježila. Bošnjaci se protjeruju iz domova koji su vijekovima njihovi. Na zvjerski način se ubijaju i kolju Bošnjaci, silovano je blizu 30.000 žena, popaljena su mnoga sela i gradovi, a srušeno je skoro 800 džamija.

Opstali smo zahvaljujući Božijoj milosti

Bog nas kažnjava, ali ne uništava. Čudnom silom opstajemo kao narod. Nigdje bolje, kao na bosanskoj zemlji, ne vidi se direktna intervencija Boga. Iako je sve ukazivalo da će sudbina Bošnjaka biti sudbina španskih muslimana, ipak, velikim čudom Bošnjaci opstaju.

U Sandžaku se dešavaju torture, otmice u Štrpcima, Sjeverinu, protjerivanje Bošnjaka iz Bukovice (Pljevlja), Kukurovica (Priboj)... Veoma uplašeni i ekonomski pritisnuti, mnogi mladi ljudi odlaze iz Sandžaka u zemlje zapadne Evrope.

Sandžak odvojen od Bosne cijepaju odvajanjem Crne Gore. Ne uspijevamo da riješimo naše pitanje. Odvojeni od Bosne, prepušteni sami sebi, ponovo počinje naše srljanje. Počinju sukobi na političkom nivou unutar bošnjačkih partija, nerijetko potežemo oružje jedni na druge, institucionalno smo obezglavljeni, nemamo strategiju, plan, napadaju na Islamsku zajednicu, svađaju vjernike u džamijama... Bošnjaci, definitivno, ne izvlače pouke, ne samo iz dalje historije, nego i iz bliske prošlosti.

Stvorimo generaciju oslobođenog uma

Skoro čitav vijek su nam ispirali mozgove, stvarali pogodne i podobne pojedince. Došlo je vrijeme za smjenu generacija, došlo je vrijeme da mladi ljudi, neopterećeni i neucijenjeni, povedu Sandžak i Bošnjake.

Naše pitanje ne možemo riješiti za godinu, dvije, pet. Ovo je dugoročni proces koji zahtijeva velike žrtve i ulaganja. Naša generacija treba da bude samo stepenik na koji će stati generacije koje dolaze iza nas. Nema većeg poniženja za jedan narod od robovanja drugom. Zato vas pozivam da počnemo proces izgradnje generacije koja će biti sluga samo svome narodu.

U budućim projektima krovnog institucionalnog organiziranja naše emigracije treba pokušati izbalansirati primarne potrebe i ciljeve emigracije i ciljeve naše matice. U tom balansiranju naše bošnjačko dijete u Evropi i Americi treba da nam bude barem isto značajno kao bošnjačke djece u domovini.

BOŠNJACI U EMIGRACIJI, ORGANIZIRANJE I JEDINSTVO

(Magazin Diwan, 2012.)

Historija organiziranja bošnjačke emigracije seže u daleku 1906. godinu. Paralelno kada u BiH nastaju političke partije, javljaju se i prve organizacije Bošnjaka u emigraciji. Znamo da je prva bosnjačka politička organizacija nastala 1906. godine - Muslimanska narodna organizacija, na čelu sa Alibegom Firdusom. Iste te godine ostalo je zabilježeno da se bošnjačka emigracija u Sjedinjenim američkim državama, u državi Ilinoji, organizira kroz zvanično registrovano udruženje Džemijetul – hajrije. Prema pisanim podacima, prvi Bošnjak koji je otišao za Ameriku bio Nazif Busuladžić iz Sarajeva. On se 1903. godine ukrcao u brod za SAD, u luci u Hamburgu. Samo tri godine nakon toga nastaje prva organizacija Bošnjaka u egzilu.

Imajući u vidu ove činjenice, postavlja se pitanje, šta se to danas sa nama kao zajednicom dešava pa ne uspijevamo da definiramo plan i program naše nacije i ne uspijevamo da artikuliramo interese naše populacije u emigraciji.

Skoro i da nema institucije kojoj nismo napravili duplikat po principu „dva Bošnjaka – tri mišljenja“. Iako je to neminovni proces kroz koji moramo proći, dječije boginje

koje moramo odležati, ka zaokruživanju nas kao nacionalnog kolektiviteta, treba aktuelizirati pitanje institucionalnog predstavljanja i organiziranja bošnjačke emigracije kroz krovnu nacionalnu instituciju.

Bošnjačka emigracija je već decenijama prepuštena sama sebi. Državna podrška matice i naših institucija je potpuno zakazala. Nenormalna je situacija da država sa tolikom emigracijom nema svoje ministarstvo za dijasporu, kako je recimo slučaj u Srbiji. Zbog toga je krajnje vrijeme da se bošnjačka emigracija organizira, odnosno samoorganizira, uz eventualnu pomoć nekih institucija iz matice. Međutim, princip pravljenja krovnih organizacija iz Sarajeva ili Novog Pazara po bošnjačkoj dijaspori bio bi pogrešan put i još jedan pucanj u prazno, institucija koja bi trajala koliko traje znatizjenja novinara za tom informacijom.

Pogrešan pristup organiziranju bošnjačke emigracije

Bošnjačkoj emigraciji treba krovna institucija po njenoj mjeri. Zvuči grubo, ali sva dosadašnja aktivnost po dijaspori pokazala je da se ta dva interesa ne poklapaju, pokazalo je da naša matica - Bosna i Sandžak, nemaju plan i ne sagledavaju u pravom svjetlu problematiku naše emigracije. Prioritet broj jedan naše emigracije je sačuvati sebe od asimilacije, očuvati svoj identitet u daleko većinskom krišćanskom ambijentu, a pri tom ne getoizirati se, odnosno integrisati se u državama u kojima živimo. Prioritet broj jedan naših institucija iz BiH i Sandžaka, koje imaju kontakte sa emigracijom, do sada je bio uzeti što više srestava od naših ljudi kako bi se finasirali značajni projekti u domovini. Nažalost, koncept koji je dolazio iz naše matice do sada je bio potpuno gluh i slijep za koncept koji je

neophodan našoj emigraciji. Zaboravljaju ili uopće ne uviđaju čelnici naših institucija iz matice da ako se asimilira naša zajednica u emigraciji i njihov koncept shvaćanja bošnjačke emigracije i njihovih potomaka biće vanpredmetan. Doduše, i naša emigracija je išla na ruku konceptu „šalji pare dijasporo“, tako što je većinom bila niskoobrazovana, a ono inteligencije što ju je moglo povesti bilo je po strani, zavaljeno u lagodni život. Dakle, u budućim projektima krovnog institucionalnog organiziranja naše emigracije, treba pokušati izbalansirati primarne potrebe i ciljeve emigracije i ciljeve naše matice. U tom balansiranju naše bošnjačko dijete u Evropi i Americi treba da nam bude barem isto značajno kao bošnjačke djece u domovini.

Organiziranje Bošnjaka u Luksemburgu

U tom kontekstu treba posmatrati i organiziranje Bošnjaka u Luksemburgu. Nije dovoljno da se Bošnjaci organiziraju samo kroz džemate. Bošnjaci u Luksemburgu trebaju aktivnije da se uključe u javni, društveni, politički život ove države. Da formiraju značajne institucije i organe koji bi artikulirali naše interese, koji bi nas predstavljali prema državi i samoj državi približili naše probleme.

U tom svijetlu je i uloga Diwana - da probudi uspavanu inteligenciju Bošnjaka u Luksemburgu, da pokrene medjubošnjački dijalog i da pomogne u definisanju plana u kom smjeru naša populacija treba ići. Put integracije uz očuvanje vlastitog identiteta nema alternativu. Nasuprot njemu mogu samo teoretski stojati put getoizacije i put potpune asimilacije, i jedan i drugi nemaju podršku među našim narodom.

Primjer časopisa Diwan je primjer da je ova država otvorena i da nam pruža ruku. Međutim, pitanje informiranosti samo je jedan segment od mnogih na kojima zajedno treba da radimo sa institucijama ove države, tu su pitanja obrazovanja, očuvanja našeg maternjeg jezika, našeg javnog angažmana, našeg učešća u institucijama, veća ponuda naše kulture. Ova pitanja možemo riješiti jedino ako budemo zainteresovani za njih i ako budemo imali zajednički nastup.

Sujete trebaju da se potisnu a zajednički interes treba da bude isturen naprijed. Iskrenost nije - *što na umu, to na drumu*. Iskrenost je mnogo trajnija kategorija, slično kao i pravda, sporo stiže, ali stiže, slično kao i istina. U suprotnom, to je nestalnost, nestabilnost, ljudska slabost u obuzdavanju temperamenta.

Mnoštvo je boja. Sam Bog nije nam dopustio (i ako je mogao) da na sve i svakoga gledamo kroz prizmu koja prikazuje samo dvije boje - bijelu i crnu. Takav je i život. On nije *ili - ili*. I tu je ključ jedinstva i nejedinstva. Umjesto da budemo isključivi, zašto ne bi bili uključivi? Svega i svih u sebe, i sebe prema svemu i svima.

*Povodom odluke Evropske komisije o ukidanju viznog režima
za Srbiju i Crnu Goru i nastavku tog režima za građane
Bosne i Hercegovine*

BOŠNJAKE PONOVO IZDAJU⁴

(Bosnjaci.net, 2009.)

Poslije krize koja je zahvatila jugozapadnu Evropu s početka devedesetih i koja je trajala ravno deceniju, gledajući sa distance, izgleda da su svi narodi ovog područja uspjeli riješiti svoja nacionalna pitanja, kroz formiranje svojih država: Srbi, Crnogorci, Hrvati, kosovski Albanci, Slovenci, Makedonci, osim najveće žrtve ratova 90-ih – Bošnjaka.

Genocid u evropskom mraku

Jedino neriješeno pitanje u ovom dijelu Evrope danas su pitanja Bosne i Hercegovine i Sandžaka (regija u Srbiji i Crnoj Gori u kojoj su većina Bošnjaci), odnosno pitanja teritorija gdje žive autohtoni evropski muslimani.

Ne može se zaobići činjenica da su upravo oni svoj naglašeni tolerantni karakter, svoju miroljubivu narav, platili sa oko 200.000 ubijenih, sa blizu 30.000 silovanih žena, starica i maloljetnih djevojčica, sa skoro 1.000 porušenih kulturno-historijskih spomenika islamske kulture, nizom genocida i zločina i najvećim zločinom poslije Drugog svjetskog rata, odnosno genocidom u Srebrenici, kada je za nekoliko dana ubijeno 10.000 Bošnjaka.

⁴ Tekst je objavljen i na njemačkom jeziku. Prenijelo ga je nekoliko njemačkih portala.

Pred očima Evrope i svijeta, pred njihovim punim ustima demokratije, vladavine prava i ljudskih sloboda, na pragu 21. stoljeća, u srcu moderne Evrope, izvršena je agresija i genocid nad malim, golorukim, evropskim narodom – Bošnjacima.

Ubijanje Bošnjaka Evropa je gledala mirno. No, nije ovo jedini genocid koji se desio Bošnjacima. Svjetska povijest treba da zapiše da je ovo jedan od deset genocida koje su oni preživjeli. Svi ti genocidi su imali jedan cilj - uništiti i zbrisati sa lica zemlje ovaj mali, miroljubivi narod.

Često se ovaj narod pitao zbog čega trpi tolike nepravde, zbog čega su se okomili na njega i zašto hoće da ga unište?

Nastavak nepravdi

Međutim, Bošnjaci su se prevarili ako su pomislili da je došao kraj nepravdama i izdajama. Ovih dana mogli su čuti i sljedeće: „Evropska komisija je donijela Odluku o ukidanju viza za građane Srbije i Crne Gore, ali i o nastavku viznog režima za građane Bosne i Hercegovine.“

Nagrada je to jučerašnjim dželatima za navodnu demokratizaciju, a kazna za žrtve genocida što su im u njihovoj državi formirali genocidnu tvorevinu Republiku Srpsku, koja koči put ka EU-u. Tako se ispravno čita ova odluka Evropske komisije.

Nagrada onima koji još kriju Ratka Mladića, jednog od najvećih zločinaca današnjice, a kazna majkama, porodicama i svima onima kojima je ovaj zločinac, i hiljade njemu sličnih, poubijali najmilije.

Sasvim je jasno da su ovom odlukom getoizirani jedino Bošnjaci Bosne i Hercegovine. Naravno da će Srbi i Hrvati, bez obzira na to što žive u Bosni, moći preko svojih matičnih država ostvarivati ovu pogodnost.

Evropa, bošnjačka nada, njihovo jedino stremljenje, ponovo ih je iznevjerila i izdala. Pitanje koje danas izgovaraju skoro sva bošnjačka usta glasi: „Evropo, zbog čega opet?“

Glas pravednih

Ipak, kao sve naivne, obradovala ih je informacija da su poslanici Zelenih u Evropskom parlamentu (EP) i jedna grupa njemačkih intelektualaca protestovali što građanima Bosne i Hercegovine nisu ukinute vize, jer su bili najveće žrtve rata tokom devedestih.

„Odlukom o ukidanju viza za građane Srbije, Crne Gore, ali i o nastavku viznog režima za građane Bosne i Hercegovine, Evropska Unija i Zapad ponovo su izdali najveće žrtve posljednjeg rata, Bošnjake“, prenio je Dojče Vele stavove ovih intelektualaca i političara. Ovi stavovi njemačkih intelektualaca, koji su pokrenuli inicijativu kojom žele da ukažu na to da Evropska komisija ovakvom odlukom razjedinjuje jugoistočnu Evropu – ohrabrila je Bošnjake. Ohrabrenje su i reakcije uvaženih – Tilmana Cilha, predsjednika Društva za ugrožene narode i doktora Benjamina Bibera, koji predvodi Grupnu naučnika “Bosna”.

Njima i svima onima koji vide nepravdu i na nju ukazuju i bore se za parče ovozemaljske pravde za Bošnjake - veliko hvala.

*Ti ljudi su spoznali da je ljudski griješiti, ali i božanski
pomoći da se do mirenja dođe*

DREVNI NAČIN POMIRENJA

(Al Jazeera Balkans, 2012.)

Kada su prije nekoliko godina moderni evropski zakoni postali obaveza za zemlje Balkana na njihovom putu ka evropskoj porodici, u balkanskom sudskom sistemu su se prvi put javili tzv. sudski medijatori. Stariji ljudi u zabitim sandžačkim selima nisu znali šta ta riječ tačno znači. No, kad su im bliže pojasnili posao medijatora s osmijehom su odgovarali: „Pa, to su muslihuni. Njih je, otkad znamo za sebe, imalo svako sandžačko selo.“ Ti ljudi, u narodu blagosiljani, a u svetim knjigama označeni sa svetom misijom, od davnina prte staze mirovnjaštva. Oni su dio sandžačke tradicije, danas osavremenjene i predstavljene kao evropski standard. Bilo je raznih vremena, različitih zakona i država koje su Sandžakom vladale, ali institucija muslihuna, mirovnjaka, ljudi koji mire zavađene strane, vijekovima je opstajala kao alternativna parasudska institucija. Muslihun, kažu, ne može biti svako. Mora se imati porodična tradicija koja se prenosi negdje i do 10 generacija unazad. Muslihun mora biti prvo poštovan u svojoj kući, pa nakon toga u selu, ali imati i urođeni dar za mirenje. Prvu lekciju koju su morali naučiti novi muslihuni od onih starijih, iskusnih mirovnjaka, sastojala se od tri tačke. Prva, nikada se ne svrstavaj na jednu stranu. Druga, nemoj mnogo govoriti. I treća, pazi da ti ljudi riječ ne bace za vrata. Naizgled prosta lekcija, ali je ona, zapravo, početak, suština i kraj ovog drevnog sandžačkog zanata. Zaista se pravda ne može donijeti ako se muslihun svrsta na jednu stranu, jer je pravda neutralna. Mnogo priče devalvira rečeno, ali i ostavlja mogućnost da onaj koji mnogo govori može pogriješiti prije nego onaj koji malo govori. Metafora „bacanje riječi za vrata“

pokazuje bojazan da ljudi mogu izgovorenu riječ uzeti za neozbiljnu. Nije slučajnost da se ova institucija pojavila na prostoru gdje je živjelo bošnjačko-muslimansko stanovništvo, gdje je osnova za rješavanje konflikata bilo šerijatsko pravo. Sama riječ „muslihun“ je arapskog porijekla i izvedena je iz jednog dijela kur'anskog ajeta: „Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata...” (Kur'an, sura Al-Hudžurat) U bilježnici jednog od muslihuna sandžačkih piše i ovo: „Život čine sitnice, ali kada se sitnice nagomilaju, bukne velika vatra. Tako je od sitnica došlo do nesporazuma između komšija, rodbine, porodica Ljajića i Dautovića. Kako rekoše prilikom pomirenja, 'da smo mogli i vazduh bi podijelili'. Nakon osam i po sati uspjeli smo da ih pomirimo. Pomirenje je obavljeno u džamiji Pluničkoj na jacijski namaz. Bilo ih je 26 s obje strane – Ljajića i Dautovića. Sticao se utisak da je i džamija bila ispunjena radošću. Potom smo obišli skupa oba plemena i porodice. Hvala Bogu što nam pomože da pomirimo ove ljude, jer je veliki belaj mogao izbiti svakog momenta. I mučno je, najmučnije... kada se izađe pred kuću pa se ne poselami rod, da se ne naljuti dom. I kada komšija ne dođe komšiji na mobu. Ali u Plunjcima sada dobro je i mirno je. I lijep je osjećaj kada pomiriš...” U današnjim pravnim sistemima posljednjih 30 godina se pokušavaju pronaći načini rješavanja sporova mirnim putem među strankama uz pomoć posrednika, arbitara ili moderno nazvanih medijatora. Glavna uloga medijatora je da na sporazumni način riješe spor, kako bi se u znatnoj mjeri rasteretili preopterećeni sudovi. Međutim, tradicija muslihunstva seže vijekovima unazad. Mnogo je mudrosti i one sitne, praktične i još toliko iskustva nataloženo u njihovoj misiji. Ti ljudi su spoznali da je ljudski griješiti, ali i božanski pomoći da se do mirenja dođe, da se smire riječi i da se umiri krv.

Redukcionistički pristup pitanjima naše etnije, historije, kulture i ukupne bošnjačke baštine, šteti ponajviše nama samima.

BOŠNJAČKI REDUKCIONIZAM (Diwan magazin, 2013.)

U jednom broju Diwana pokušali smo otkriti još jednog zaboravljenog velikana u Bošnjaka – Husagu Čišića, čovjeka koji je u Titovoj Jugoslaviji, među prvima, progovorio o položaju Bošnjaka i Bosne. Koliko li je još zaboravljenih i zanemarenih Husaga u našoj povjesti? Onih koji su dizali svoj glas u opasnim vremenima i štitili svoj narod, pa čak i onda kada je taj čin izgledao iracionalno.

U jednom dijelu bošnjačkog korpusa (primarno onom vjerski orijentiranom) vlada ogroman animozitet prema Bošnjacima, posebce funkcionerima, koji su bili unutar Komunističke partije u doba bivše Jugoslavije. Bošnjački intelektualci iz tog kruga se odbacuju apriori, a da se pri tom ne sagledavaju realne okolnosti, njihov angažman, inicijative i djelo.

No, istina se čini posve drugačija kada su u pitanju pojedinci, pa i grupe bošnjačkih intelektualaca u tom vremenu. Borba za opstojnost našeg naroda i države (u novije vrijeme) počela je mnogo prije devedesetih godina i predvodili su je upravo intelektualci unutar komunističkog sistema. Na sreću, ovu tezu će danas potvrditi relevantni naučni izvori i relevantni bošnjački intelektualci.

Poslužićemo se ovom prilikom primjerom ličnosti iz reda bošnjačkih intelektualaca, koji je borbu za bošnjačke institucije, ma koliko to zvučalo nevjerovatno, počeo baš tada – u komunističkom sistemu.

Koliko je šira bošnjačka javnost čula za Selima Čerića, člana Centralnog komiteta Saveza komunista BiH?

Pred bošnjačku inteligenciju 70-tih godina postavilo se pitanje oblika i sadržaja ravnopravnosti njihovog naroda. Međutim, takvo pitanje Savez komunista nije postavljao kao izdvojen problem. Svi su, osim Bošnjaka, imali nacionalne kulturne ustanove iz predhodnog perioda, naslijeđene ili novouspostavljene. „Da li su Bošnjaci (tada Muslimani) bez tih i takvih institucija mogli biti ravnopravan narod?“, bilo je pitanje koje je dolazilo iz tog djela bošnjačke inteligencije. Ostala je zabilježena inicijativa Selima Ćerića za osnivanje Muslimanske matice. Ćerić je materijal obima 20 stranica uputio kao prijedlog CK SKBiH.

Inicijativa je podrazumjevala:

- a. Korišćenje jezika i pisma koje Bošnjaci smatraju svojim, u međusobnom kontaktu i u kontaktu sa nadležnim službama;
- b. Pravo da im se sredstva javnog informisanja obraćaju na tom jeziku i pismu;
- c. Pravo na kulturno djelovanje u okviru svoje nacionalnosti;
- d. Pravo na školsku nastavu na jeziku i pismu koje smatraju svojim;
- e. Pravo na udžbenike iz oblasti jezika, književnosti, historije i etnologije.

Ćerić je bio mišljenja da „nacionalnom maticom Muslimana“ ne bi upravljali komunisti, jer oni nisu sav narod.

Iako je ova inicijativa odbačena, ipak je pokrenula raspravu unutar komunističkog režima po ovom pitanju i ona je omogućila drugim bošnjačkim intelektualcima poput Atifa Purivatre i Kasima Suljevića da ukažu na problem diskriminacije i zapostavljanja Bošnjaka. Purivatra je, u toj raspravi, iznio podatak da je u čitankama od prvog do četvrtog razreda osnovnih škola zastupljenost Muslimana (Bošnjaka) 2%, zastupljenost Hrvata 7%, a zastupljenost Srba 62%.... U imenima, zastupljenost 4% muslimanska, 7% hrvatska i 52% srpska.

Ovi primjeri najbolje pokazuju kako je samo ostrašćen i jednostran dio bošnjačkog korpusa, koji bez valjanog argumenta, na najprizemnijim osnovama, zna diskreditirati intelektualce iz komunističkog vremena.

Ovakav, redukcionistički pristup pitanjima naše etnije, historije, kulture i ukupne bošnjačke baštine, šteti ponajviše nama samima. "Možemo reći da su Bošnjaci stari evropski narod koji ne može biti sveden na jednu dimenziju postojanja narodnog bića, naprimjer, religijsku, jezičku, historijsku ili neku drugu karakteristiku etniciteta, nego se moraju gledati holistički kao narodno povijesno biće u totalitetu, koje ima svoju evolucijsku putanju, postaje, sadržaje, smjerove, događaje. Tek kad se posmatra kao cjelina, bošnjački narod se pokazuje i otvara nam punu sliku svoga postojanja u povijesti. Zanemarivanje te cjeline falsificira veliki dio sadržaja slike Bošnjaka u povijesti." (*Citat iz teksta prof.dr. Senadina Lavića*)

Upravo ovaj redukcionistički pristup doveo nas je u poziciju da se unutar našeg korpusa javljaju ideje o novim etničkim izjašnjavanjima. Svakako da su to pogrešni i štetni putevi, ali trebamo postaviti pitanje krivice pojedinih elita u Bošnjaka, koje su svom djelovanju stavljali znak jednakosti između etnije i konfesije. Oni su dobrim djelom vjerski omeđili Bošnjake, uzvikujući parole „svaki je Bošnjak – musliman“, i tako izopćili jedan dobar dio naše populacije i otjerali ga ka lažnim etnosima.

Na koncu, aktuelni popis će pokazati da nije bitno (statistički) koliko će u BiH imati pripadnika neke vjere, nego koliko će kojeg naroda biti. Bojazan je da su pojedine pogrešne poruke, koje su dolazile sa bošnjačke strane, samo umanjile broj Bošnjaka u konačnom zbiru. Mi, ne samo da nismo uspjeli jedan dio katolika i pravoslavaca vratiti u naše etničke redove, nego smo i jedan dio tradicionalnih Bošnjaka otjerali iz našeg korpusa.

Pogled iz dijaspore

RAZUMIJE LI BOŠNJAČKA DIJASPORA SVOJE PRIORITETE?

(List Preporod 2014.)

Pitanje organiziranja i idejnog pozicioniranja Bošnjaka u dijaspori aktuelno je i nakon 20 godina od velikog egzodusa našeg naroda sa prostora Balkana. Za ovih 20 godina Bošnjaci u dijaspori nisu uspjeli formirati svoju organiziranu elitu, a o institucijama i programu djelovanja, integracije i očuvanju identiteta da i ne govorimo.

Ipak, nije se to desilo zato što Bošnjaci u dijaspori nemaju vrsne intelektualce, čak i evropskog i svjetskog renomea. Razloge treba tražiti u najmanje dva faktora. Prvi se odnosi na dio intelektualne elite koja je zavaljena u lagodni život zaboravila na pitanje zajednice, prije svega ove novoformirane, u potpuno drugačijem sistemu i okruženju od balkanskog. Dok je drugi dio elite pobrkao prioritete, i tako sav svoj angažman usmjerio na pitanja i probleme Bošnjaka u domovini, pri tom zaboravljajući svoju novu avliju. Naravno, postoje tu i intelektualci koju su se svjesno pasivizirali ne osjećajući povratne reakcije iz zemlje.

Drugi faktor, ne manje bitan, je nebriga matice o budućnoosti ovog djela bošnjačkog korpusa i njihovog potomstva, manjak i elementarnih mehanizama veze sa ovim djelom svoga naroda i odsustvo svake vrste koordinacije i sagledavanja novih uslova i okruženja u kojima se našao bošnjački narod u dijaspori.

Nažalost, dijaspora se smatrala i smatra bitna jedino kao finasijski resurs potreban matici, čak se kao intelektualni potencijal vrlo rijetko koristi, iako su u njoj stasali mladići i djevojke koji su završili najprestižnije evropske i svjetske škole, mladi koji su stekli izvanrednja znanja i iskustva, upoznali buduće značajne stručnjake i državnike.

Niko se do sada od zvaničnih organa, organizacija i institucija nije ozbiljno pozabavio pitanjem opstanka Bošnjaka (sa svime onim što ih čini narodom) kao izrazite manjine u evropskim državama, u Americi i Australiji. Da ne govorimo o izradi strategije (kao što je ima Srbija), formiranju ministarstva ili specijaliziranih državnih tijela koji bi bliže odredili buduću putanju Bošnjaka u egzilu.

Svjetli primjer je nedavna posjeta reis-ul-uleme Huseina ef. Kavazovića dijaspori, tačnije Njemačkoj i obraćanje prisutnim Bošnjacima. Po prvi put je neko iz domovine poručio Bošnjacima u dijaspori da treba da se okrenu sami sebi, svojoj djeci i opstanku na ovim prostorima.

„Moramo zajednicu podići na viši nivo organizacije, moramo planirati našu budućnost... Čuvajte jedni druge, pomažite jedni druge i obrazujte vašu djecu. Nemojte trošiti novac na neke projekte koji su sumnjivog karaktera. Izračunajte dobro. Imajte povjerenja u vlastitu zajednicu ovdje, konsultirajte se... Nemojte uludo trošiti novce. Školujte djecu. Uključite ih u politički život ove zemlje. Nek uđu u parlament. Kad budu tamo govoriće u ime vas, olakšaće vam život. Neće to moći uraditi ako ne budu školovani. Skromno djelujte i ulažite u djecu”, rekao je tom prilikom reis Kavazović.

U ovom kontekstu je ideja koja je potekla iz Rijasetu IZ o planu formiranju Mešihata za Zapadnu Evropu koji bi okupio sve bošnjačke džemate na ovom području sa jednim zajedničkim vrhovnim organom i jednim muftijom na čelu. Bila bio ovo prva ozbiljna institucija i okupljanje Bošnjaka u dijaspori u smislu planiranja svog vlastitog puta. Istina, bilo bi to samo vjersko institucionaliziranje Bošnjaka, ali bi se nedvojbeno stvorio preduslov da se oko te institucije Bošnjaci u dijaspori Zapadne Evrope i etnički i kulturno zaokruže. Na posljetku, kod Bošnjaka je uvijek bilo tako i Islamska zajednica je povlačila kroz historiju avangardne poteze.

Bošnjaci u dijaspori se, napokon, moraju okrenuti sami sebi, svojim vlastitim snagama i potencijalima. Svoje resurse trebaju iskoristiti u jačanju sebe i izgradnji svoje zajednice. Mnogo više nego u domovini, nama trebaju škole, vrtići, džamije, mektebi, mediji, biblioteke, centri. Identitet Bošnjaka na Balkanu više niko ne dovodi u pitanje, dok je identitet nas i naše djece u dijaspori pod velikim znakom pitanja. Odgovore za ta pitanja, očito moramo tražiti sami, sa svojim intelektualnim i materijalnim potencijalima i resursima.

Prije toga, moramo biti svjesni svog stanja, definirati prioritete i ciljeve. Moramo se okupiti i zapitati – kako i kuda dalje?

Očevidac sam da su sukobi u Sarajevu sve, samo ne spontani. U njima nisu učestvovali građani, oni su bili zabezeknuti posmatrači

**PROTEST GRAĐANA ILI VJEŠTAČKO STVARANJE
NOVOG BOŠNJAČKOG LIDERA⁵**

(Diwan magazin, 2014.)

Krenuo sam juče prema licu mjesta. Obalom (Kulina Bana) Miljacke ka Skenderiji. Kada sam se približio okupljenoj masi, iznenada su se začuli pucnji i lomljivina kod Predsjedništva. Odustajem od Skenderije i idem ka simbolu državnosti BiH. Oko Predsjedništva su skoncentrisane velike snage policije. Napravili su kordone. No, kordone vrlo lahko prolazimo. Stoje onako reda radi. Sve više građana se okuplja oko Predsjedništva.

Sukob počinje. U meni počinje krv da vri. Valjda je to prirodno. Dio ste naroda i stajete po automatizmu na njegovu stranu. Odmah ste protiv pendreka i čizme. Naročito ova moja sandžačka krv prezire pendrek i uniformu.

Ipak, nešto mi se ne uklapa. Vidim znatiželjne građane koji sasvim smireno gledaju sukob „mirne“ i „prijbrane“ zgrade Predsjedništva sa podivljalim huliganima (kako uopšte huligani mogu biti pitomi ?) i navijačkim grupama. Mladi momci sa maskama na licu, motkama u rukama, neki sa molotovljevim koktelima, a svi oni očito iskusni u ovom poslu, lome prozore i zasipaju

⁵ U poglavlju 4 - Dodaci nalazi se dio analize poljske novinarke Pauline Janusz koja tretira ovaj moj tekst. Takođe, u ovom poglavlju je i tekst iz magazina Saff koji govori o pozadini pisanja ove Poljakinje sa sarajevskom adresom.

kamenjem policajce koji su u njihovoj neposrednoj blizini. Kod gornje strane Predsjedništva se dize ogromni plamen i gusti crni dim. Idem da vidim šta gori. Zapalili su tri policijska automobila i kućicu za policajce kraj Presjedništva. Oko mene vidim neke ljude koji za pojasom nose pištolje. Na drugoj strani grupa policajaca doziva hitnu pomoć koja ne može da priđe do povrijeđenog policajca. Njih 4,5 ga zatim trčećim korakom nose do automobila hitne pomoći. Prolaze pored mene. Vidim da je mladi policajac u veoma teškom stanju. Kao da će svakog časa ispustiti dušu.

Zbog čega policija ne reaguje, zašto je tu kao žrtveno jagnje, postavljam sebi pitanja. Sve liči kad dogovoreni sukob. Cilj je da se izrazbija i zapali Predsjedništvo. Očigledno je. Kasnije ću čuti da je zapaljena vrijedna arhivska građa iz Austro-ugarskog perioda.

Očevidac sam da su sukobi u Sarajevu sve, samo ne spontani. U njima nisu učestvovali građani, oni su bili zabezeknuti posmatračii. Samo naivni mogu vjerovati da iza ovoga ne stoji kordinirana akcija. Da je tako, potvrdio mi je predhodni razgovor koji sam imao u kabinetu vrlo značajnog bošnjačkog intelektualca. Priča nam kako Štefan File isti taj dan već nekoliko puta poziva bošnjačkog člana Predsjedništva i ubjeđuje ga da se mora pristati na rješavanje „hrvatskog pitanja“.

Očito su demonstracije metod pritiska na neposlušne Bošnjake u vlasti. Želi im se pokazati da su vrlo ranjivi. Da se ima i alternativa unutar tog korpusa koja će pristati na sve zahtjeve i naloge. Alternativa možda baš u ministru koji kontroliše sigurnost. Koji ima mehanizme da podstakne demonstracije, da naredi policiji da ne reaguje na

huliganstvo. Državna bezbjednost i tajne službe uvijek su kontrolisali vođe navijača i huliganskih grupa. Njima je očito dat signal da mogu da ruše i pale. To se ne radi po Republici Srpskoj. Zbog čega?

Ipak, ne znači ovo da bošnjački političari i funkcioneri ne snose odgovornost za tešku ekonoomsku situaciju i mnoge druge probleme kao što su korupcija, tajkunska privatizacija, kriza kulturnih institucija. No, da li alternativa može biti lider koji je sinonim za riječ tajkun.

Zato, treba vrlo jasno odvojiti građane, nezadovoljstvo, od političkih igara, huliganstva i stranih pritisaka. Zato što je danas država u pitanju.

FOTO/ Sa obilježavanja godišnjice otmice putnika u staniici Štrpci. Na slici: Almir Mehonić, Nataša Kandić, Dragoljub Todorović, Semih Kačar

SREBRENICE NAD BOŠNJACIMA

2

„Barem jednom je svaki Bošnjak čuo za planove naših komšija o uništenju muslimanske komponente sa balkanskih prostora. Barem jednog u porodici svaki Bošnjak ima od poginulih ili raseljenih zbog sprovođenja tih planova.

Te planove su stvarale „najumnije“ srpske glave, okupljene oko raznih institucija. Samo jedna od njih je „Srpska akademija nauka i umetnosti“. Stvaraloci i planeri našeg nestanka su najpriznatiji i najvažniji ljudi tog naroda.“

Koliko je naš narod svjestan da je sve što mu se dešava dio genocidne strategije?

JAVNI PLANOVI ZA GENOCID

(Bošnjaci.net, 2009.)

Barem jednom je svaki Bošnjak čuo za planove naših komšija o uništenju muslimanske komponente sa balkanskih prostora. Barem jednog u porodici svaki Bošnjak ima od poginulih ili raseljenih zbog sprovođenja tih planova.

Te planove su stvarale „najumnije” srpske glave, okupljene oko raznih institucija. Samo jedna od njih je „Srpska akademija nauka i umetnosti”. Stvaraoci i planeri našeg nestanka su najpriznatiji i najvažniji ljudi tog naroda. Jedna od knjiga u kojoj se analiziraju srpski nacionalni planovi djelo je stranaca Philipa J. Cohena.

„U toku cijeloga II svjetskog rata četnici su funkcionirali kao instrument politike genocida, što je upadljivo prihvaćeno od strane intelektualnoga i političkog vođstva u Srbiji... Četnička ideologija je razrađena u memorandumu 'Homogena Srbija' od Stevana Moljevića.”

Jedna četnička direktiva od 20. decembra 1941. godine navodi njihov cilj za stvaranjem „etnički čiste Velike Srbije”, koja se sastoji od Srbije, Makedonije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Vojvodine, „očišćenih (...) od svih nacionalnih manjina i nenarodnih elemenata”. Ova direktiva nadalje navodi potrebu za „čišćenjem muslimanske populacije iz Sandžaka i muslimanske i hrvatske populacije iz Bosne i Hercegovine”.

Između 86.000 i 103.000 Bošnjaka je poginulo tokom II svjetskog rata. Najveći dio njih je nestao pod četničkom kamom.

Koliko je naš narod svjestan da je ovo što mu se desilo dio plana koji je nastao još mnogo ranije? Koliko uopšte naš narod zna da je sve što mu se dešava dio plana?

Da li postoji makar jedan spomenik muslimanskim žrtvama četničkih zločina u II svjetskom ratu? Nisam čuo za takav spomenik.

A vi?

*85 godina od genocida u Šahovićima: Prokletstvo zbog
nevino ubijenih Bošnjaka pratit će tzv. Tomaševce dok god
žive*

OVDJE JE ZEMLJA MODRA

(Magazin Saff, 2009.)

Prije 85 godina u Šahovićima, kod Bijelog Polja u crnogorskom dijelu Sandžaka, desio se jedan od najvećih genocida nad Bošnjacima u Kraljevini SHS. U noći između 9. i 10. novembra 1924. godine na najstrašnji način je ubijeno i poklano između 600 i 750 nevinih Bošnjaka. Ovaj genocid, koji je u pojedinim tekstovima bošnjačkih historičara uvršten kao jedan od 10 genocida nad Bošnjacima, bio je dugo vremena skrivan. Zanimljivo je da je komunistički intelektualac Milovan Đilas prvi počeo pisati o ovom događaju. U knjizi «Zemlja bez pravde», koja je objavljena na engleskom jeziku, Đilas potresno priča priču koju je čuo od svog oca Nikole Đilasa, koji je bio učesnik ovog genocida nad Bošnjacima Vraneške doline. Povod za ovaj krvavi pir Crnogoraca bilo je ubistvo Boška Boškovića, jednog od crnogorskih prvaka. Za ovo ubistvo Crnogorci su optužili Jusufa Mehonića, vođu sandžačkih komita. Međutim, crnogorske komite Radoš i Drago Bulatović iz Rovaca bili su Boškovićeve ubice. Oni su ga, po nalogu njegovih političkih protivnika, sačekali u mjestu Obod kod Cera i tu ubili. Nakon ubistva 7. novembra vlasti naređuju Bošnjacima da predaju oružje, da bi se istog dana oružje podijelilo pravoslavnim Crnogorcima. Na sahrani ubijenog Boškovića govornici su pozvali okupljenu masu na osvetu. Načelnik kolašinskog okruga je u zapaljivom govoru, između ostalog, rekao: "Ne brani se Boško sa suzama u očima, već sa puškama u rukama. Stoga, imate moju

dozvolu da za 24 sata što možete učiniti, osvetite Boška." Razularena masa od oko 2.000 Crnogoraca krenula je na goloruke Bošnjake.

Zemlja bez pravde

U svojoj knjizi "Zemlja bez pravde" Milovan Đilas prenosi svjedočenje svoga oca, koji je bio jedan od vođa ove rulje. Nikola Đilas je svojim sinovima ispričao kako se desio ovaj genocid, kao i neke detalje tokom samog masakra.

"Takvog osvetničkog pohoda nije nikad bilo. Čovjek nije mogao ni slutiti da je nešto tako moglo biti skriveno u takozvanoj narodnoj duši", piše Milovan Đilas.

"...Nakon što su taoci u Šahovićima bili poklani, izašao je jedan seljak iz našeg sela, Sekula, od jednog mrtvaca do drugog i prerezao im žile na nogama. Tako se radi na selu sa volovima nakon što se sjekirom obore, da se ne bi mogli ponovo dići, ukoliko su još živi... Djeca su bila trgana iz naručja majki i sestara i pred njihovim očima zaklana... Muslimanskim sveštenicima čupali su brade i urezivali krstove u čelo... Jedna grupa napala je jednu usamljenu kuću. Seljak je upravo gulio jagnje. Oni su imali namjeru da ga streljaju i zapale kuću, ali oguljeno jagnje im je dalo ideju da seljaka objese za noge na šljivu, jedan mesar mu je ogulio lobanju sjekirom pazeći da ne ošteti tijelo. Onda je žrtvi razrezao grudi. Srce je još tuklo. Mesar je golom rukom istrgao srce i bacio ga psetu. Kasnije se pričalo da ga pseto nije taklo. Jer čak ni pseto neće turskog mesa... Neki su u džepovima mrtvaca našli komade šećera natopljene krvlju, kojeg su kasnije jeli... Ako čovjek hladno promisli, može da izgleda da nije bitno na koji način ljudi budu ubijani i šta se poslije toga događa sa njihovim tjelesima. Ali nije tako.

Upravo ta činjenica da su oni prolazili tako zaprepasajuće načine ubistva, da su ljude klali kao životinje, djeluje najžusnije i otkriva cijelu mračnu prošlost njihove duše ubica. U ovoj zemlji ubistvo nije nešto zastrašujuće. Na to se naučilo... Da nepravda bude potpuna, nisu Muslimani bili oni koji su ubili Boška, nego crnogorski prvaci iz Kolašina. Moj otac je to kasnije saznao od jednog povjerljivog čovjeka...", napisao je Đilas.

Užasnut onim što je čuo od svog oca, on je skoro cijelog života bio preokupiran sudbinom Bošnjaka Šahovića. Pored ove knjige, Đilas je u svom romanu "Svijetovi i mostovi" pisao o ovom genocidu, istina, upotrebljavajući druga imena i nazive mjesta i rijeka, valjda bojeći se odmazde. U Šahovićkoj kapetaniji je prije ovog događaja bilo 576 pravoslavnih i 1.580 muslimanskih domaćinstava. Oni koji su preživjeli zločin odselili su duboko u Sandžak, Bosnu ili prema Turskoj. Njihova imanja zaposjeli su njihovi dželati. Kako ništa ne bi podsjećalo na Bošnjake i islam, Crnogorci su porušili obje džamije, mezarluke, a naziv Šahoviće prekrstili u Tomaševo. Ubrzo Šahovići postaju mjesto iz kojeg se svi Bošnjaci iseljavaju.

Prokletstvo

Nekada jedan od najplodnijih dijelova Sandžaka, sa svirepim ubijanjem i protjerivanjem Bošnjaka, postaje ukleta dolina. Danas tamo ne uspijeva ništa, ni voće ni povrće. Zatiranjem muslimana otišla je i nafaka iz ovog kraja. Imam iz Bijelog Polja kaže da ubice, a i njihovi potomci, nisu ni danas mirni na bošnjačkim imanjima koje su oteli. Oni u Šahovićima ne mogu mirno da spavaju. Tamošnji pravoslavci žale se da i danas čuju ezan sa mjesta gdje je nekada bila džamija. Samoubistva su česta pojava, a

muška djeca im se nerijetko rađaju kao bogalji. Nedavno je čak grupa pravoslavaca dolazila u Islamsku zajednicu u Bijelom Polju i tražila da svojim novcem izgrade džamiju u Šahovićima. Crnogorske "Vijesti" u svom broju od 25. januara 2005. godine, u tekstu pod naslovom "U Vraneškoj dolini 1.250 neženja", istražuju problem "bijeke kuge" u ovim krajevima. "Vijesti" zaključuju da su "pokazatelji alarmantni" i "da se može desiti da se u narednih deset godina stanovnici počnu baviti izgradnjom staračkih domova".

"Kao primjer treba navesti selo Grab, u Mjesnoj zajednici Pavino Polje, koje je prostorno bilo jedno od najvećih sela u bivšoj Jugoslaviji. Tu je bilo blizu 300 domaćinstava, dok sada četvorogodišnju školu pohađaju samo četiri učenika. I u selu Stožer u školi koja je prije brojala stotinjak učenika, danas ima samo 12, kao i u Baricama, gdje je trenutno svega devet učenika", pišu "Vijesti" o Božijoj kazni koja je zadesila one koji su protjerali nedužne Bošnjake i zauzeli im imanja.

Nekada Šahovići, danas Tomaševo, dokaz su da se sa jednog mjesta može uništiti ne samo jedan narod, već i dokaz da je taj narod tu živio. Danas su Šahovići obilježeni krstovima na okolnim brdima i uzvišenjima. Izgledaju pusto. Stare bošnjačke kuće pretvorene su u štale, pored njih dozidane nove.

I kao što Džemaludin Latić napisao u svojoj poemi posvećenoj šehidima iz Šahovića: "...Tu više ne raste ni žara, ni ljubica, ni šeboj: ovdje je zemlja modra ko i nebo. I niko više polje ne kosi nit ore! Ovdje povazdan vode razgovore sljubljene kosti i bijele laste – sjene..."

Prokletstvo zbog nevino ubijenih Bošnjaka šahovičke doline pratit će tzv. Tomaševce dok god žive. Pravo prokletstvo čeka ih tek poslije smrti.

"Allah i vrijeme svjedoci moji. Ništa se ne izmjeni. Otvorene oči iščekuju svitanje. Sjaje kao da sumrak ne gledaše, a bilo je. U vrijeme bezumlja ničeg sem bola. Neka, bolno se duže od sreće pamti i vidi koliko si budan i razuman. Samo Allah ne zaboravlja, molim Ga da ne zaboravimo i mi. (Svjedoci, H. Osmanović)

MARKALE: SJEĆANJE I PORICANJE (List Danas, 2006.)

Navršila se još jedna godišnjica od masakra koji se dogodio na sarajevskoj pijaci Markale. Godišnjica od momenta kada je od minobacačke granate poginulo 67 ljudi, a 142 ih ranjeno. Sa pozicija opkoljenog Sarajeva ispaljena je granata na Sarajlije koji su kupovali bilo šta, da bi preživjeli nezapamćenu opsadu Sarajeva, šehar grada, cvijeta među gradovima, grada gdje su Evropa i svijet udarili svoj pečat srama.

Danas na Markalama možemo vidjeti jedino „sarajevsku ružu“, odnosno rupu od granate i gelera popunjenu nekom crvenom farbom koja simbolizuje krv. Sarajevskih ruža puna je Bosna. Ruža koje su zalivene bošnjačkom krvlju.

Tog dana scene su bile užasne, sve je plivalo u krvi, pomješano sa beživotnim izmasakriranim tijelima, osjećenim rukama, nogama, glavama. Granata je pala u sred dana, kada je na pijaci bilo najviše ljudi. Valjda su tako i planirali.

Na RTS-u je uslijedila specijalna emisija gdje su „stručnjaci“ objašnjavali put te granate koja je došla, kako oni rekoše, sa „muslimanske pozicije“. Tvrdili su da muslimani sami sebe granatiraju, kako bi svijetu pokazali

kakvi su monstumi Srbi. To će objašnjenje vremenom postati srpski aksiom, tj. nešto što se ne treba ispitivati, nešto što će biti pojednostavljeno u frazi „scenario Markale”.

Prošla je još jedna godišnjica od masakra na Markalama. Relativizacija, negiranje i poricanje zločina je naša svakodnevica. Sada poprima perfidniji oblik, akademski, salonski, oblik koji govori da nema suočavanja, a ni pomirenja. Možda nikad.

Rekonstrukcija zločina u Štrpcima: ...Dok su okrenuti licem prema zemlji čekali metak u potiljak.

PUTOVANJE U SMRT

(List Borba, 2008.)

Nije mnogo prošlo od polaska voza. Čim su prošli nadvožnjak na Novom Beogradu, kondukter je u pratnji dvojice milicionera došao da pregleda karte, ali i da pita za imena i upisuje ih na kartama.

- Kakva je to novost, pa upisujete imena na kartama? - pitali su.

- Ne bojte se - kaže kondukter - ništa vam neće biti od toga, pojavio se nekakav veliki šverc pa kontrolišemo.

Niko nikoga nije uznemiravao sve do blizine Priboja.

Zlo je počelo nekih pet do deset minuta prije nego će voz biti zaustavljen u Štrpcima. Još dok se voz kretao, hodnicima ispred kupea vojska se šetala sa oružjem. Pred svakim kupeom su se našla po trojica.

Sve je bilo kao u filmu. Voz je stao zbog crvenog signala na samom ulazu u tunel. Otmičari su bili uredno uniformisani, osim jednog koji je imao bradu i crnu šubaru sa kokardom. Bio je to Milan Lukić.

Kada su zatražili lične karte, sve je ličilo na rutinski postupak. Dok nisu počeli da odvođe ljude, izgledalo je da nekog konkretno traže. Bilo je komentara da traže njihove bjegunce.

Iz bifea, u majici kratkih rukava, iskočio je na snijeg jedan od putnika vičući: Koljite balije!

Otmica i izživljavanje

Najjezivije je bilo to što, ustvari, nije bilo nikakvog otimanja. Niko se nije bunio, sve se odvijalo u zlokobnoj tišini. Međutim, šta se dešavalo u dušama tih nevinih Bošnjaka, možemo samo pretpostaviti. Sve to nije trajalo duže od pola sata.

Začudo, voz je nastavio put kao da se ništa nije desilo. Od Štrbaca do Priboja se stiže za deset minuta i tamo su se zadržali tek toliko da putnici izađu i uđu. Niko nikoga ni o čemu nije obavještavao. Nije se pojavila policija, vojska, nije bilo pomena o uzimanju izjava od putnika ili nečem sličnom.

Otete putnike proveli su do kamiona. Prvo su ih pretresli. Smjestili su ih na karoseriji do kabine. Naređeno je da se što više zbiju, pa su čak sjedili jedni drugima u krilu. Niko se nije opirao. Krenuli su u pravcu Višegrada. Otmičari su spustili ceradu, tako da niko nije mogao da vidi šta se nalazi na karoseriji ovog vozila. Postojao je kontakt između Milana, koji se nalazio u kabini i vojnika na karoseriji. Kontakt je ostvarivan radiovezom. U jednom trenutku Milan Lukić je radiovezom pitao, dok su prisutni slušali, znaju li ko je on? A potom je odgovorio: Ja sam Milan Lukić, komandir "Osvetnika".

Bio je mrak kad su stigli u Višegrad, tačnije u selo Prelovo. Svi su napustili teretno vozilo i ušli u fiskulturnu salu škole. Ispred sale bilo je upaljeno svjetlo. Nakon što su postrojili otete uza zid sale, neki borci su odložili oružje na suprotan zid. Milan Lukić i Boban Indić naredili su otetim putnicima da izvade sve iz džepova i stave ispred sebe. Takođe, naredili su im da ispred sebe stave satove i sav nakit, lančiće, prstenje i novac, da ih odvoje od ostalih stvari, ličnih dokumenata. Indić i Lukić su išli od jednog do drugog i

vršili preteres. U jednom trenutku Milan je naišao pored jednog studenta kojeg je od ranije poznavao. Student je bio zadnji u stroju. Da su se oni poznavali moglo se zaključiti iz razgovora. Pretresom ovog studenta Milan je našao 200 DM, pa mu je odmah zadao nekoliko šamara. Potom su Milan i Boban pošli ponovo od jednog do drugog otetog, pitali ih za imena, a zatim im davali srpska imena i krst da poljube. Zatim su počeli da ih udaraju. Udarali su ih prvo pesnicama, a kada bi neko od njih pao, nastavili bi da ga udaraju nogama. To udaranje je trajalo skoro jedan sat. Niko od putnika se nije opirao niti je to smio. Milan Lukić je isključivo tukao studenta kod koga je našao 200 DM. Govorio je da imaju neraščišćene račune iz Beograda. Povređivao ga je i nožem. To je trajalo dok Milan Lukić nije kazao da prestanu s tim. Zatražio je da se nađe žica. Izveli su ih iz sale, vezali ruke i smjestili u vozilo. Tim kamionom vratili su se otprilike kilometar u pravcu Višegrada. Vozilo je zaustavljeno u jednom selu, gdje su sve kuće bile spaljene. Kamion je zaustavljen na pet-šest metara od jedne spaljene kuće u čijem se prizemlju nalazila garaža. Izašli su iz vozila, a zatim je Milan dao raspored za obezbjeđenje. Kazao je da pucaju i ubijaju ukoliko neko pokuša da bježi.

Ubistvo i podjela plijena

Oteti putnici iskakali su iz kamiona u grupama od po pet-šest. Prihvatili su ih Milan Lukić i Boban Indić. Sa njima su do ulaza u garažu išla još dva-tri četnika. Nakon toga, prvo se čula komanda: Lezi dole! Poslije komande čuli su se prigušeni pucnji i to onoliko koliko je otetih Bošnjaka uvođeno u garažu. Nisu se čuli nikakvi jauci i krici. Niko ništa nije govorio. Na kraju su izvedene dvije grupe od pet-šest

lica. Kada su zadnje dvije grupe dovedene do ulaza u garažu, Milan i Boban su uveli prvu grupu, dok je druga ostala kod samih ulaznih vrata. Pored druge grupe stajala je nekolicina boraca. Čuo se pucanj. U tom trenutku jedno lice je počelo da bježi. Pucali su u njega. Odmah je pao. Kad je pao, čulo se da zapomaže: Jao, majko moja! U tom trenutku Milan je izašao iz garaže i sa povišenim tonom pitao ko je to pucao. Za to vrijeme pogođeni je jaukao. Milan mu je prišao i bajonetom ga preklao. - Tako se to radi - rekao je. Milan je prešao na suprotnu stranu, gdje se, takođe, čuo pucanj, jer je i sa te strane neko pokušao da bježi. Sa tim licima postupio je na isti način kao i sa prvim.

U to vrijeme preostali oteti putnici iz zadnje grupe stajali su ispred garaže, a u njih su bile uprene puške Lukićevih četnika. Milan i Boban su uveli i preostala zarobljena lica u garažu. Nakon kraćeg vremena čuli su se prigušeni pucnji, a zatim su Milan i Boban izašli iz garaže i naredili da se uđe u vozilo. Vratili su se u istu salu, tačnije u svlačionicu te sale, gdje je Milan izvadio novac, satove i druge dragocjenosti koje su pripadale zarobljenim i ubijenim Bošnjacima iz voza 671. Podjelio je svima po 100 DM, a ko nije imao sat, dobio je i sat. Prilikom pretresa Boban Inđić je kod jednog zarobljenog našao jedan skupocen zlatan lanac, pa ga je stavio u svoj džep da drugi to ne vide. Nakon podjele Milan je kazao da će tijela ukloniti jedan stariji čovjek iz sela, bacanjem u Drinu, koja je bila udaljena desetak metara od kuće gdje su zarobljeni putnici ubijeni.

Sjeli su u vozilo i vratili se u Višegrad. Po povratku, kada su izašli iz kamiona, i to negdje kod novog mosta, Milan ili Boban su rekli da o ovome što se desilo nikome ništa ne pričaju. U Višegrad su se vratili oko 23 sata.

Kada bi otmicu u Štrpcima trebali opisati jednom riječju, bila bi to riječ: šutnja. Šutjeli su dok su ih vodili u smrt. Nisu se opirali, tražili pomoć, plakali. Samo je jedan dozivao majku. Vjerovatno su pred očima imali svoje najmilije dok su okrenuti licem prema zemlji čekali metak u potiljak.

Međutim, više od njihove šutnje boli šutnja države koja traje skoro dvije decenije.

*Država je morala da privede pravdi idejne tvorce i
advokate zločina u Štrpcima*

ZAVJERA ŠUTNJE

(List Blic, 2004.)

Toga dana, 27. februara 1993. godine, iz voza 671, koji je saobraćao na pruzi Beograd-Bar, izvedeno je i ubijeno 19 putnika, Bošnjaka, državljana SR Jugoslavije. Toga dana se desila otmica koja je planirana i dirigovana.

Jedini „griješ“ otehtih ljudi bila su imena u ličnim dokumentima. Upravo su imena, odnosno vjeroispovjest, osnova historijske tragike sandžačkih Bošnjaka ili Bošnjaka uopšte. Bošnjaci su stradali i bili žrtve ideja i ideala koji su imali religijsku pozadinu. Jednostavno rečeno, Bošnjaci su ubijani samo zbog pripadnosti islamu, dok su parole „uljeza“, „vijekovnih neprijatelja“, „poturica“, pojednostavljene floskule koje su bile prihvaćene od strane većinskog stanovništva.

O Štrpcima se mnogo priča, piše, ali najviše šuti. Priča se i piše od strane pojedinaca, pojedinih bošnjačkih institucija i NVO iz Beograda, a šutnja dolazi od zvaničnih državnih institucija. To je šutnja koja uznemirava i plaši sve one koji ne pripadaju većinskom stanovništvu, šutnja koja govori da nema istinskog suočavanja i obračuna sa prošlošću.

Za slučaj Štrpci osuđen je jedino Nebojša Ranisavljević, koga je sud u Bijelom Polju osudio na 15 godina zatvora u postupku koji je trajao skoro 5 godina i koji je uvijek zakazivan prije izbora. Međutim, Ranisavljević je periferna ličnost za ovaj zločin. Država je morala da privede pravdi idejne tvorce i advokate zločina i da otkrije istinu o posmrtnim ostacima ovih nevinih ljudi.

Štrpci kao naša prošlost i naša sudbina. Štrpci nas peku, bole i nikako da zacjele. Sol na ranu sipaju oni koji šute i koji šutnjom negiraju istinu o torturi i državnom terorizmu koji je provođen nad Bošnjacima Sandžaka.

U Srebrenici sam vidio uplakane majke, ucvijeljenu djecu, izbezumljene poglede, grad mezarova, sramotu svijeta...

ISTINA KOJA SE NE MOŽE ZABORAVITI (List Danas, 2005.)

Na Pravnom fakultetu u Beogradu održana je 17. maja 2005. tribina pod nazivom "Istina o Srebrenici". Pred punim amfiteatrom budućih akademskih građana Ljiljana Bulatović je rekla da kosti pobijenih Bošnjaka treba izmjestiti sa "srpske zemlje", jer je to plodna zemlja. Kroz pun amfiteatar se prolomio aplauz oduševljenih budućih akademskih građana Srbije.

Samo nekoliko dana kasnije vidjeli smo pravu istinu o Srebrenici! Objavljen je snimak pogubljenja bošnjačkih dječaka. Kažu da je Srbija bila zaprepašćena i šokirana? Zašto? Da li zbog brutalnosti scena ili spoznaje da su se zaista u Srebrenici ubijali ljudi. Zaprepašćenost je trajala vrlo kratko ili je, ustvari, samo odglumljena od većine političara, medija, pa i građana. Da je ovo istina potvrdila je tribina "Srebrenica usud Bošnjaka", koja je održana prošle nedelje u Domu revolucije u Prijepolju, na kojoj su Bošnjaci došli da se suoče sami sa sobom i sa istinom koju već godinama znaju i nose u sebi. Drugi kojima je trebalo suočavanje su ostali kod kuće.

Takođe, prošle nedelje su na bilbordima koji su podsjećali građane na zločin u Srebrenici dopisane poruke: "Biće reprize", "Nož, žica, Srebrenica", "Da vidiš, da znaš, da pamtiš Mladića".

Ove nedelje 11. jula krenuo sam za Srebrenicu. Slušajući vijesti u automobilu čuo sam da je malobrojna grupa aktivistkinja "Žena u crnom", dok je imala svoje poznato

stajanje u Beogradu, kao protest i sjećanje na Srebrenicu, doživjela napad od mladih fanatika, obožavalaca riječi i djela Radovana i Ratka. Specijalne jedinice policije su morale štititi i otpratiti na sigurno mjesto hrabre žene koje su htjele dići svoj glas protiv najvećeg zločina poslje Drugog svjetskog rata. Izgleda da je zaprepašćena Srbija bila vrlo mala, ona "velika" je bila u većini.

U Srebrenici sam vidio uplakane majke, ucvijeljenu djecu, izbezumljene poglede, Natašu Kandić, Sonju Biserko, grad mezarova, grad mrtvih Bošnjaka, sramotu Savjeta bezbjednosti UN-a, sramotu svijeta.

U Srebrenici sam vidio Istinu koja se ne može zaboraviti.

Reagovanje na tekst "Dva veka od boja na Kukutnici (2) PRODOR TURAKA DO ARILJA", objavljen u Listu – Vesti, Užice (str. 26) od 10. jula. 2009. godine¹

U SJENICI JE 1809. IZVRŠEN GENOCID² (List Vesti, 2009.)

U svom tekstu autor iznosi niz historijskih pojedinosti, vezanih za Prvi srpski ustanak i zauzimanje gradova Sandžaka, prije svega Sjenice i Novog Pazara. Međutim, s namjerom ili ne, autor zaobilazi niz historijskih događaja koji su se desili te kobne 1809. godine.

Naime, u tekstu se navodi podatak da su u svom ratničkom pohodu Turci pljačkali i ubijali i da su tako došli do Arilja, kao i da su oko crkve Svetog Ahilija pobili kolje i naistakli 70 odsječenih srpskih glava. Autor vrlo šturo objašnjava šta se to dogodilo po zauzeću Sjenice od strane Karađorđevih ustanika. Karađorđe je tokom opsade Sjenice pregovarao sa komadantom grada Hadži-begom Čavićem o mirnom i sigurnom izlasku bošnjačkih (ne turskih) civila iz opkoljene sjeničke tvrđave.

Međutim, dosta slično srebreničkom scenariju, Karađorđe je pogazio dogovor i naredio ustanicima da pobiju bošnjačko civilno stanovništvo. Najbolji dokaz o masakru i

¹ Kada sam poslao ovaj tekst na e-mail redakciji užičkih Vesti, poslao sam i broj svog telefona da bi redakcija mogla da me kontaktira, što sam smatrao profesionalnim gestom. Međutim, redakcija ovog lista je, vjerovali ili ne, moj broj telefona objavila ispod teksta u novinama. Danima sam primao prijetnje i neugodne pozive zbog sadržaja ovog teksta, što je bilo i logično, imajući u vidu čitateljsku publiku ovog lista (Užice je nekadašnji glasoviti bošnjački grad, šehar, iz kojeg su protjerani svi Bošnjaci, i srušene sve džamije). Ovo je bio jasan vid pritiska zbog smjelosti da neko od Bošnjaka napiše reakciju koja mu se, po Zakonu o informisanju, morala objaviti.

² U poglavlju 4 - Dodaci nalazi se tekst iz podgoričkog Dana koji je reakcija na ovaj tekst

neviđenom zločinu nad bošnjačkim stanovništvom Sjenice, ostavio je upravo Karađorđev biograf i hroničar Antonije Protić.

"...Senički grad osvojen je 23. aprila 1809. godine. No, ovde moram se groziti, a valja mi istinu kazati. Karađorđe je sa Turcima učinio na častan način puštati Turke, sa ženama, decom i malom. No, ujutru kada su započeli Turci izlaziti iz grada, Srbi ne čekajući da se izvrše svi iz grada, no započnu uskakati preko zidina unutra...

Turci jedva uspeđu tri časti izaći iz grada, a proci koji su se zatekli, okrenu na naše pucati u tome se povede strašan po polju seničkom boj. Ovde se nije gledalo ni muško ni žensko, a je li koji Turčin sa svojom kadom umakao to se ne zna. Pešak sasvim ostane po polju... Karađorđe je zapovedio da glave donesu u Senicu. I tako svrši se ovaj boj. Glave su donete, no nije bilo dosta kočica da se sve ponabijaju, već su onako ponameštane u paradu, a čislom, ako će jedna manje od 2.500. a ovde je naših malo poginulo u ovom sreženiju". (Antonije Protić, "Povjesnica od početka vremena Vožda Srpakog Karađorđa Petrović", objavljeno 1853. u Smederevu)

Nakon bitke na Suhodolu na Pešteri, združena srpska vojska kreće prema Novom Pazaru. Tada je komadant varoši bio paša Ferhatagić. Nakon zauzimanja Novog Pazara, Vožd je ovaj lijepi i nadaleko čuveni grad zapalio. Francuski putopisac Šomet je zapisao da je tada Novi Pazar bio druga varoš u Bosanskom pašaluku sa 15.000 stanovnika. Karađorđe je veliki dio tog stanovništva pobio i protjerao.

Historija je, kako kaže latinska izreka, učiteljica života. Stoga, upravo ona mitomizirana, lažna, skrivana i uljepšavana povijest može dati kontraefekte, kao što se to

desilo s početka devedesetih. Nebrojeno puta Bošnjaci su doživljavali velike zločine i protjerivanja, iz nametnute krivnje poturica. Tome su doprinosili mnogi mitomizirani i netačni, jednostrani pogledi na historiju ovog podneblja.

Istina, pa i ona najteža, bolja je od najljepše laži. A istina je da su se u ovim Karađorđevim pohodima desila nezapamćena zlodjela nad nedužnim bošnjačkim civilima, ženama i djecom. To je činjenica koja se ne smije zaobilaziti kada se govori o Prvom srpskom ustanku u ovom dijelu zemlje.

U historiji Sandžaka ovi događaji ostaće krvavim slovima upisani, kao jedan od najvećih genocida nad bošnjačkim stanovništvom Sandžaka.

*Dok god se ime Ćif-efendije Hadžiahmetovića ispisuje,
izgovara i živi u narodu, dotle živi i nada da nismo umireni
kurbani pred klanje*

DA LI SU FAŠISTI SVI KOJI SU BRANILI BOŠNJAKE?

(Magazin Saff, 2009.)

Tužilaštvo će raditi na identifikovanju lica koja su na stadionu u Novom Pazaru nosila transparent sa natpisom "Stadion Ćif-efendija" i protiv njih će biti pokrenut krivični postupak, jer imamo elemente krivičnog dela izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti - izjavio je portparol Republičkog javnog Tužilaštva Srbije Tomo Zorić povodom transparenta kojeg su navijači Fudbalskog kluba "Novi Pazar" istakli na kup utakmici sa beogradskom "Crvenom zvezdom".

Fašisti izmišljaju fašizam

Cijelu priču o Ćif-efendiji započeo je u jednoj emisiji na televiziji B92 Aleksandar Vučić, zamjenik predsjednika Srpske napredne stranke.

- Ćif-efendija je bio zloglasni komandant nacističkog Novog Pazara. On je bio jedan od osnivača nacističke, kvinsliške „velike Albanije". Učestvovao je u ubistvu više hiljada pripadnika kraljevske vojske, a kasnije je nemilosrdno ubijao i partizane – ovim riječima je bivši bliski saradnik vojvode Šešelja počeo hajku na ovog bošnjačkog velikana.

Brže-bolje Vučićev zahtjev podržao je potpredsjednik Sandžačke demokratske partije Meho Omerović: - Gospodin Vučić s punim pravom traži odgovornost tih navijača! Svako ko je služio Hitleru i okupatorima na ovim prostorima, svako

ko se borio protiv Narodnooslobodilačke vojske potvrdio je svoju lojalnost najvećem zlu dvadesetog vijeka! Tu nisu bitne ni nacionalne odrednice, kvisling je kvisling, zločinac je zločinac! – rekao je Omerović, upoređujući Ćif efendiju sa Nedićem, Ljotićem i Dražom Mihajlovićem.

Sam Rasim Ljajić je, pak, rekao da su navijači koji su na utakmici sa "Crvenom zvezdom" istakli parolu „Stadion Ćif-efendija“ učinili „medvjedu uslugu“ gradu i klubu: - Siguran sam da djeca koja su istakla tu parolu ni ne znaju šta ona znači, niti znaju ko je taj čovek, a mi moramo da nađemo ko je odgovoran za to - izjavio je beogradizovani Ljajić.

Iako Ljajić misli da sandžačka omladina ne zna ko je Ćif efendija (jer o njemu ne uče u školama), teško će objasniti kako su sada na jednoj strani on, Vučić, srpski radikali i nacionalisti, a na drugoj Ćif, njegovi preci i Sandžaklije.

Skoro svi srbijanski mediji, što elektronski što štampani, posvetili su značajan prostor ovom događaju. Iako je u Srbiji sasvim normalno da se na utakmicama vide transparenti "Nož – žica – Srebrenica", "Pravoslavlje ili smrt", te čuju navijačke pjesme koje veličaju stvarni fašizam i genocide, jedino je pojava ovog transparenta na stadionu u Novom Pazaru zaslužila da ga Tužilaštvo okarakteriše kao "fašizam". U saopštenju Tužilaštva se navodi da se unošenjem tog transparenta podstiče rasna, vjerska i nacionalna mržnja, te netrpeljivost zbog toga što se odnosi na ličnost Ćifa Hadžiahmetovića.

Postavlja se pitanje zbog čega je srpskim i pojedinim navodnim bošnjačkim političarima zasmetalo ime rahmetli Ćif-efendije Hadžiahmetovića?

Odgovor se nudi u biografiji ovog sandžačkog velikana.

Ko je Ćif-efendija?

Ćif Hadžiahmetović jedan je od najuglednijih sandžačkih političara. On je ujedno i najzaslužniji za odbranu Novog Pazara od četnika Draže Mihailovića. Prema raspoloživim podacima zna se da je Ćif-efendija za vrijeme turske uprave završio "ruždiju" (gimnaziju) u Novom Pazaru. Nakon toga se seli u Tursku, gdje ga zatiče Prvi svjetski rat. U Turskoj završava vojnu akademiju i stiče čin kapetana. Poslije okončanja rata vraća se u Novi Pazar, gdje se uključuje u politički život i zajedno sa Ferhat-beg Dragom postaje jedan od vođa bošnjačko-albanske stranke Džemijet. On je, kao centralna politička figura Sandžaka u tom vremenu, bio meta tri neuspjela politička atentata. Međutim, ključna uloga Hadžiahmetovića desiće se 1941. godine, kada je organizovao odbranu Novog Pazara, a samim tim i Sandžaka, od pokolja kojeg su planirale Dražine četničke jedinice. Naime, tih 65 dana, od 2. oktobra do 7. decembra 1941. godine, koliko su trajale borbe sa četnicima, sandžačka prijestolnica je prošla najsvjetliji period novije historije. Bila je to bitka za opstanak Bošnjaka Novog Pazara i Sandžaka. Na čelu Odbora za odbranu nalazio se upravo Ćif-efendija Hadžiahmetović. Zbog dobrih odnosa koje je Hadžiahmetović uspostavio sa kosovskim Albancima, u pomoć odbrani Novog Pazara stiglo je pojačanje koje je predvodio hrabri Šaban Poluža. Branitelji Novog Pazara su potpuno razbili četničke trupe, a u torbama ubijenih zločinaca nalazili su velike eksere kojima su četnici namjeravali zakucavati Sandžaklije na krstove.

Međutim, nakon zauzimanja Novog Pazara i Sandžaka od strane komunista, patrizani su streljali skoro sve najuglednije Sandžaklije tog vremena. Ćif-efendija je javno stijenjan 21. januara 1945. godine na Hadžetu, gdje je

pogubljeno preko 1.500 najuglednijih i uglavnom nevinih Bošnjaka. Husnija Čengić je pisao: - Kada su četnici prestali sa klanjem, započeli su partizani da se obračunavaju sa Muslimanima. Oni su ubijali samo odrasle, umne, viđene ljude, one koji se nisu slagali sa komunističkom ideologijom. Ovaj komunistički genocid je znatno manjeg obima, ali po kvalitetu daleko teži. Tako je na Hadžetu u Novom Pazaru ubijen veliki broj šehida, ljudi koji su nedužno platili ceh zato što su se borili protiv četnika. Četnike su hvatali, iz šume dovodili, saslušavali i dobro im pripremili da se ne šale i ne vraćaju u četnike. Njima je bio oprostjen i svaki grijeh. Jer u novembru 1944. godine su amnestirani četnici, ali ne i Muslimani - napisao je Čengić 1991. godine u "Muslimanskom glasu".

Simbol sandžačke samosvijesti

Pokušaji da se Aćif-efendija Hadžiahmetović proglasi fašistom nose sasvim drugu poruku. Zapravo to je atak na svakog svjesnog Bošnjaka. Pošto se kičma "bošnjačkih" političara pokazala jako savitljivom, Beograd ovom kampanjom najvjerovatnije želi zaplašiti sve koji osjećaju potrebu formiranja patriotskog bloka koji bi štitio interese Sandžaka i Bošnjaka. Poruka - četnici su antifašisti, a ljudi koji su odbranili sandžačke Bošnjake od nestanka su fašisti - toliko je providna i bezobrazna da ustvari govori o potcjenjivačkom odnosu spram sandžačke intelektualne elite. Danas Bošnjaci imaju najmanje razloga da se brane od optužbi o fašizmu, kao što ponajmanje prava imaju da im to spočitavaju oni koji su rehabilitovali i izjednačili četnički fašistički pokret sa partizanskim, odnosno oni koji su upravo nad Bošnjacima izvršili genocid i u II svjetskom ratu i u agresiji na BiH devedesetih godina.

Aćif-efendija je simbol, ne fašizma već otpora, samosvijesti, patriotizma sandžačkog Bošnjaka. Bošnjaci treba da znaju da bi, da nije bilo njega, danas struktura stanovništva u Sandžaku izgledala sasvim drugačije.

Dok god se njegovo ime ispisuje, izgovara i živi u narodu, dotle živi i nada da nismo umireni kurban pred klanje.

Pored Štrbaca desila se otmica autobusa u Sjeverinu (Priboj), paljevina kuća u Bukovici (Pljevlja), Kukurovićima (Priboj) i druge aktivnosti srbijanskog državnog terorizma

ZADNJA STANICA VOZA 671

(Magazin Kulin, 2010.)

Kada su u selu Sjedača, tridesetak kilometara od Srebrenice, u šipražju na obali jezera Perućac, pronađene dvije lobanje, nije se moglo ni slutiti da je jedna od njih pripadala Halilu Zupčeviću iz Trebinja, putniku voza 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd-Bar, a koji je grupa vucibatina predvođena Milanom Lukićem zaustavila u stanici Štrpci, iz njega izvela 19 putnika bošnjačke nacionalnosti a kasnije ih najsvirepije ubila. Ovo su ujedno i jedini posmrtni ostaci koji su nađeni poslije 17 godina od ovog zločina.

Štrpci su bili samo jedna epizoda plana namijenjenog sandžačkim Bošnjacima ratnih godina. Pored Štrbaca, otmica autobusa desila se i u Sjeverinu (Priboj), paljevina kuća u Bukovici (Pljevlja), Kukurovićima (Priboj) i druge aktivnosti takozvanog državnog terorizma koji je, prije svega, imao za cilj povećati broj bošnjačkih muhadžira iz Sandžaka, odnosno mijenjanje nacionalne strukture prevashodno sandžačkih gradova koji graniče sa Bosnom i Hercegovinom.

Iako se zločinac Lukić nalazi na doživotnoj robiji, koju je zaradio u sudskom sporu pred Haškim tribunalom, zločin u Štrpcima nije se našao na njegovom dugačkom spisku zlodjela.

Porodice otetih putnika u Štrpcima su posebna priča. U godinama koje su uslijedile nakon otmice većina njih je raseljena diljem Evrope, dok je drugi dio ili doživio preranu smrt ili danas živi na rubu egzistencije.

Onomad sretoh Ajku Preljević, majku rahmetli Safeta Preljevića, putnika voza 671. Oronula nana, sa vidno narušenim zdravljem, čeka milostinju da bi kupila lijekove za svoje sve brojnije bolesti koje je nakupila kako kaže upravo zbog smrti svoga sina. Kucala je na sva vrata Opštine Prijepolje, tražeći pomoć. Ali, skrhana starica teško može da shvati da su Bošnjaci iz stranke Rasima Ljajića na mjesto prvog čovjeka Opštine doveli čovjeka iz stranke Tomislava Nikolića, Aleksandra Vučića i Borislava Pelevića (Arkanov kum). Teško joj je objasniti da oni koji su podržavali politiku koja joj je sina bacila na dno Drine ni danas neće da čuju za njene probleme.

Nana Ajka ima jednu sudbinu. Postoji njih još 18. Onih koji još traže kosti svojih najmilijih kojima su te noći Štrpci bili zadnja stanica u životu.

Danas, poslije 17 godina, država Srbija i dalje šuti o pozadini zlodjela u Štrpcima.

Nebojša Ranisavljević, jedini koji je osuđen za slučaj Štrpci i to na robiju od 15 godina, potpuno je trivijalna ličnost i puki egzekutor. Idejni tvorci i planeri Štrbaca su na slobodi, šetaju se mirno beogradskim ulicama i možda sjede u foteljama po beogradskim kabinetima. Možda.

Priča o individualnoj odgovornosti srpskog naroda deplasirana je i zbog Deklaracije o Srebrenici u kojoj se negira počinjeni genocid, ali i zbog srpskih fašista koji su i takvu Deklaraciju dijelili na ulazima u WC

SREBRENICA NA TOALET PAPIRU (Magazin Kulin, 2010.)

- Konstatujem da je Narodna skupština usvojila predlog Deklaracije Narodne skupštine Republike Srbije o osudi zločina u Srebrenici – riječi su kojima je Slavica Đukić Dejanović, predsjednica Srbijanskog parlamenta, završila raspravu u vezi sa toliko očekivanom Deklaracijom o Srebrenici.

Kako se vidi i iz samog naziva, genocid u Srebrenici se u srpskoj varijanti tretira kao zločin. Za Deklaraciju su glasali poslanici većine, predvođeni Demokratskom strankom Borisa Tadića i Socijalističkom partijom Srbije Ivice Dačića, zatim, predstavnici manjina - uključujući i poslanike Bošnjačke liste i Sandžačke demokratske partije. Većina poslanika opozicije u vrijeme izjašnjavanja nije bila u sali, smatrajući da je ova Deklaracija, iako ne koristi termin genocid, preoštra. Zapravo, opozicija je imala stav da je trebalo donijeti Deklaraciju u kojoj će biti osuđeni svi zločini.

Izuzetak su bili poslanici Liberalno-demokratske partije Čedomira Jovanovića, koji su odbili glasati zbog izostavljanja riječi GENOCID.

LDP je amandmanima, koji su odbijeni, tražio da se zločin osudi i definiše na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde. Nakon višemjesečne javne debate i oštre polemike u Parlamentu, vladajuća koalicija je obezbijedila 127 glasova od potrebnih 126. Tu većinu dali su upravo poslanici partija Sulejmana Ugljanina i Rasima Ljajića.

Međutim, dok jedan dio srpskog naroda usvaja ovako nakaradnu Deklaraciju, kojom negira genocid u Srebrenici, drugi dio javnosti se protivi i tom činu, smatrajući da u Srebrenici nije bilo zločina, već da je tih dana 1995. godine Srebrenica oslobođena.

Godinama je omiljena zabava srpskih fašista poricanje genocida u Srebrenici, kao i zbijanje patoloških šala na taj račun. Reperske pjesme u kojima se veliča klanje Bošnjaka u Srebrenici, tribine na srbijanskim univerzitetima na kojima buduća srpska elita govori kako „kosti srebreničkih žrtava treba izmjestiti sa srpske zemlje, jer je to plodna zemlja“, pa do uličnih akcija i dijeljenja letaka o ovoj temi itd. - ušlo je u svoju kliničku fazu. Pripadnici „Srpskog narodnog pokreta 1389“ su 9. marta ispred Skupštine Srbije podijelili nekoliko stotina imbecilnih letaka u okviru permanentne kampanje protiv usvajanja Deklaracije o Srebrenici. Nakon što je ova Deklaracija usvojena, ovi srpski fašisti su u više gradova u Srbiji, tokom prošle nedjelje, organizovali podjelu teksta Deklaracije o Srebrenici ispred ulaza u javne toalete. Ovim činom, kako su istakli, željeli su pokazati da priča o zločinu u Srebrenici ima važnost toalet papira.

- Svaka rezolucija koja prećutkuje da su ljudi sahranjeni u Potočarima većinom bili ratni zločinci, silovatelji, koljači, mučitelji i palikuće, predstavlja dalje ponižavanje srpskog naroda - saopštavaju ovi fašisti, koji su kraljevini Holandiji uputili zahvalnicu zbog, kako kažu, pomoći pri „oslobađanju“ Srebrenice.

Upoređujući poslanike koji su glasali za spornu Deklaraciju o Srebrenici sa ovim fašistima dolazimo do nevjerovatne činjenice da su u Srbiji najveće demokrate oni koji donose Deklaraciju u kojoj nema riječi genocid. Zbog toga je priča o individualnoj odgovornosti srpskog naroda zaista deplasirana.

Dijagnoza koju sami sebi izriču u ovoj Deklaraciji, najbolji je dokaz srpske kolektivne krivice za sve ono što se dešavalo svim nesrbima na prostoru bivše Jugoslavije

DEKLARACIJA O GENOCIDNOSTI SRPSKOG DRUŠTVA

(Magazin Saff, 2010.)

Da li uporišebiti riječ genocid ili upotrijebiti riječ zločin za ono što se dogodilo 1995. godine u Srebrenici? - pitanje je koje zaokuplja srbijansku javnost zadnjih dana. Ova dilema je iznova polarizovala srpsku javnu scenu na patriote i izdajnike. Polarizacija možda i nije prava riječ, pošto su se za termin genocid u „Deklaraciji o osudi zločina u Srebrenici“, koju je usvojila Skupština Srbije, opredijelili jedino liberali Čedomira Jovanovića. On je, ujedno, jedini srpski političar koji je javno iznio ovakav stav uz, naravno, pojedine beogradske nevladine organizacije.

Svakako, za nas je zanimljiva i situacija u javnom životu sandžačkih Bošnjaka, gdje je glavni muftija Islamske zajednice u Srbiji Muamer Zukorlić ocijenio da je svaki drugi termin mimo riječi genocid neprihvatljiv za Islamsku zajednicu. Međutim, iako se nisu našli među predlagačima Deklaracije, koja je upućena na razmatranje u Skupštinu Srbije, poslanici Sandžačke demokratske partije (sada Socijaldemokratske partije Srbije) Rasima Ljajića i Bošnjačke liste za evropski Sandžak Sulejmana Ugljanina, podržali su sporni dokument. Kako se moglo saznati iz medija, u spomenutoj Deklaraciji se ne upotrebljava izraz genocid. U njoj se kaže da je u Srebrenici počinjen ratni zločin kako je to

utvrđeno presudom Međunarodnog suda pravde i očekuje se da druge države bivše Jugoslavije na isti način osude i zločine počinjene nad Srbima.

Sasvim je jasno da usvajanje Deklaracije u kojoj se ne upotrebljava izraz genocid predstavlja, zapravo, negiranje genocida u Srebrenici. Isto je tako jasna šutnja Rasima Ljajića i Sulejmana Ugljanina. Oni su zbog svojih pozicija pristali na ovakvo sramno negiranje genocida nad njihovim narodom.

Ovakvom Deklaracijom Srbija nedvosmisleno stavlja do znanja da se ne kaje zbog onoga što se desilo srebreničkim Bošnjacima u ljeto 1995. godine. Negiranjem genocida u Srebrenici zvanični Beograd, a samim tim i srpsko društvo, još jednom potvrđuju tezu o svojoj genocidnosti. To je potvrdila i cjelodnevna skupštinska rasprava u Parlamentu Srbije u utorak, 30. marta.

Srpski političari nikako da shvate da tu Deklaraciju ne usvajaju zbog Bošnjaka, Evrope ili svog evropskog puta već zbog sebe samih. Nikako da shvate da ovom Deklaracijom neće promijeniti istinu o Srebrenici, jer genocid počinjen u njoj je aksiom. Nikako da shvate da ovakva Deklaracija najmanje govori o Bošnjacima i o Srebrenici, a ponajviše o stanju srpskog društva. Ovakvo ponašanje prouzrokovano je pritiskom članstva i glasača. Bježanje od izraza "genocid" je, zapravo, bojazan od gubitka glasova. Drugim riječima, ogromna većina srpskog naroda ne smatra da je u Srebrenici počinjen genocid. Kada je u Srbiji stanje već tako, upitna je uopšte opravdanost razgovora o Srebrenici.

Dijagnoza koju sami sebi izriču u ovoj Deklaraciji najbolji je dokaz srpske kolektivne krivice za sve ono što se dešavalo svim nesrbima na prostoru bivše Jugoslavije.

Ipak, pred nama se nalazi još jedna godišnjica genocida u Srebrenici. I ove godine, 15 godina poslije, svuda će biti tabuti i mezari, svuda jauk i suze. Da li ponovo treba napisati da je to najveći zločin u Evropi poslije Drugog svjetskog rata najveći progon poslije Holokausta? Treba li napomenuti nezaobilazne činjenice, broj ubijenih ili ime Srebrenica - govori sve? Treba li reći da se genocid u Srebrenici isplatio u obliku jednog entiteta, koji je u svoje temelje nastanka ugradio sve žrtve srebreničkog genocida.

Bošnjaci ne mogu srpskom društvu objasniti što neće oprostiti i rukovati se sa narodom kojem su još od Srebrenice krvave ruke i krvava savjest. To ne može shvatiti onaj kojem je prolijevanje bošnjačke krvi sveta stvar. Bolje je čekati neke nove generacije, nadati se katarzi srpskog društva, ako to već nije postala naučna fantastika. To što su za sramnu Deklaraciju podigli ruku Ljajić i Ugljanin i njihovi poslanici nikako ne znači da ruku dižu svi Bošnjaci. To samo može značiti da fukaru koju jednom kupiš iznova ne moraš kupovati.

Svaki juli miriše Srebrenicom. Juli se na bosanskom kaže Srebrenica. Ali, svaki juli miriše i izdajom, onom kojom je Evropa i svijet počastila Bosnu i Srebrenicu, onom kojom je nedužni narod prepustila u ruke srpskih monstruma.

EVROPA ŠUTI I ŠUTNJOM ODOBRAVA³

(Diwan magazin 2012.)

Znate za onaj osjećaj kada staru ašlamu u svojoj bašči gledate nekim posebnim očima ili veliki kamen u livadi rahmetli djeda. To je onaj osjećaj koji vas gledajući u te stvari asocira na djetinjstvo, na desetine dragih situacija i događaja. To je osjećaj koji teško možete osjetiti van svojeg topraga, zemlje u koju su posijani tvoji preci. Međutim, postoje mjesta gdje vas svaka stvar podsjeća na smrt. To su mjesta čija vas imena prvo asociraju na zločin, pa tek na ime grada. Aušvic, Jasenovac, Srebrenica su geografska područja u kojem vas svako mjesto, kamen, zgrada, stablo... podsjećaju na smrt.

Svaki juli miriše Srebrenicom. Juli se na bosanskom kaže Srebrenica. Ali, svaki juli miriše i izdajom, onom kojom je Evropa i svijet počastila Bosnu i Srebrenicu, onom kojom je nedužni narod prepustila u ruke srpskih monstruma.

Bol je veći kada se ta izdaja nastavlja i u miru. Nikada glasnjiji nisu bili negatori genocida, nikada jači ataci na preživjele žrtve, a Evropa šuti. Šuti i nad činjenicom da isti oni koji su ubili preko 8.000 ljudi, sada žele uspostaviti vlast u Srebrenici. Njihova je logika – genocidom stvori većinu, pa hajmo na demokratsko glasanje. Evropa šuti i nad tim, šutnjom nam kaže da se genocid isplati.

³ Tekst je objavljen i na njemačkom jeziku.

I ovog 11. jula u Srebrenici će se ukopavati pronađene kosti iz srebreničkih jama. U momentu kada mi budemo ukopavali svoju braću, djecu, očeve, Srbi u Srebrenici organiziraju "Petrovdanske dane". Na taj dan će nastupiti crkveni hor, zatim bit će odigran turnir u fudbalu, drame, tu će biti vriska, skika, galama. Sljedeće godine vjerovatno će festival prebaciti u same Potočare (mjesto gdje su ukopane žrtve genocida). Evropa šuti.

Evropa je dozvolila da se na genocidu uspostavi bosanski entitet Republika Srpska. U budžetu te genocidne tvorevine za 2012. godinu iznosom od 150.000 eura finansira se nevladina organizacija "Historijski projekat Srebrenica" sa sjedištem u Holandiji, koja za cilj ima negiranje genocida u Srebrenici. Na internet stranici ove mračnjačke organizacije stoje gnusne laži poput ove:

"Od 8.000 civilnih žrtava koje je navodno strijeljala vojska RS jedva za 10 posto postoje relevantni stručni nalazi koji to dokazuju. To na što se bošnjačka strana poziva kao dokaz ne bi prihvatila ni jedna ozbiljna kriminološka ili medicinska, a pogotovo sudska ekspertiza u civiliziranom svijetu".

"Historijski projekat Srebrenica", plaćen je novcima poreznih obveznika Bosne i Hercegovine među kojima su i povratnici, žrtve genocida u Srebrenici. A Evropa šuti i šutnjom odobrava. Neka makar zna da se za nas šutnja zove saučesništvo.

3

Političari treba da prestanu praviti krize u Sandžaku, srpski mediji treba da prestanu sa satanizacijom pojma Sandžak, dok Srbija, najzad, treba da shvati da je Sandžak most ka Evropi kojoj toliko teži.

"SRPSKA VOJSKA"*(List Danas, 2005.)*

Prije nekoliko godina pokrenuto je potpisivanje peticije za uvođenje posbnog režima ishrane za pripadnike islamske vjeroispovjesti. Generalštabu tadašnje vojske Jugoslavije je upućeno 15.000 potpisa i dobijen je odgovor da će se izaći u susret tom zahtjevu. Od tada do danas promijenili smo dvije države ne pomjerajući se s mjesta. Nesta Jugoslavije, a onda i državne zajednice SCG, a ovo pravo je i dalje neostvarivo, iako je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije postojao popularno nazvan "odvojeni kazan" za sve one koji ne konzumiraju svinjsko meso. U dnevnoj štampi skoro pročitismo da će Ministarstvo odbrane predložiti naziv Srpska vojska, jer je, tobože, to praksa u regionu, a što je u skladu sa prvim pasusom ovog teksta. Ako je tako, onda se mi nesrbi s pravom pitamo da li ćemo biti pozvani u tu vojsku. Pretpostavljam da je srpska vojska vojska Srba. Sijaset "nesretnih" slučajeva u posljednje dvije godine povećao je nepovjerenje prema Vojsci ne samo manjina, već i cijele mlade populacije, koja hrli na civilno odsluženje vojnog roka. Nekadašnji ponos postao je opterećenje svakom budućem vojniku, koji su umjesto ispraćaja počeli organizovati dočeke iz Vojske. Bošnjaci koji se u velikoj mjeri odlučuju za civilno služenje kažu da je, iako je duže, mnogo bolje i bezbjednije, a i problem u vezi s ishranom ne postoji. Iako su Bošnjaci imali problema, a oni koji se odlučuju za služenje pod oružjem ih još imaju i u slučaju ishrane i nacionalističkih ispada, želimo vjerovati da će naziv naše vojske biti Vojska Srbije ili Srbijanska vojska. To bi bio demokratski i građanski pristup i jedini fer odnos spram toliko nesrba koji žive u Srbiji.

SANDŽAK KAO MOST

(List Blic, 2005.)

Sve je manje primjera u jugoistočnoj Evropi koji nalikuju opisima iz klasične literature, poput sandžačkog prostora, koji je najčešće opisivan kao mjesto susreta i prožimanja velikih religija i kultura. A ni ljudi više nisu isti. U posljednjim balkanskim konfliktima je, čini se, izgubljena prepoznatljiva balkanska šarolikost. Sve je manje gradova u kojima putnici mogu osjetiti dodir različitih kultura. Sve više o ovome čitamo i pišemo, a sve manje osjećamo i prepoznajemo. Pored sjećanja ostale su nam rijetke oaze koje čuvaju ovo blago. Sandžak je jedna od nekoliko posljednjih oaza u ovom dijelu Evrope u kojima putnici mogu vidjeti spomenike različitih civilizacija jedne pored drugih. Ako bi bilo ko tražio mjesto na kojem će ostvariti san o interkulturalnoj zajednici zasnovanoj na idejama i temeljima velikih evropskih i istočnih religija i kultura, onda taj san treba da sanja u Sandžaku. Takve bliskosti i takve različitosti gradile su specifičan identitet Sandžaklija, koji možda i nisu svjesni da su one vrijednosti koje Sandžak posjeduje vrijednosti za kojima žudi Evropa, jer ih nema. To je prednost Sandžaka i prednost države u kojoj se Sandžak nalazi. Krajnje je vrijeme da vjerska i kulturna šarolikost Sandžaka bude most saradnje i uspjeha, a da prestane biti kamen spoticanja i podjela. Političari treba da prestanu praviti krize u Sandžaku, srpski mediji treba da prestanu sa satanizacijom pojma Sandžak, dok Srbija, najzad, treba da shvati da je Sandžak most ka Evropi kojoj toliko teži. Činjenica je da srpsko društvo do sada nije imalo ni snage ni želje za tim.

U posljednje vrijeme možemo čuti ponovne napade antievropske histerije, pozive na navodnu historijsku srpsku demokratiju i na parlamentarizam, ponovne podjele na patriote i izdajnike. Temu izdajstva je navodna patriotska strana obradila svojski i temeljno. U prilog toj činjenici govori broj riječi koje se upotrebljavaju za izdajstvo. Izdajnici, strani portparoli, prodane duše, kvislinzi, plaćenici, špijuni, strani agenti, lokatori itd, samo su neki izrazi koji mi prvi padaju na pamet, a kojima su nazivani svi oni koji su željeli da Srbiju uvedu u normalni svijet, oni koji su rekli da zločin nema naciju i da ne postoje „naši i njihovi” zločini. Shvaćanje patriotizma u Srbiji odavno ne zavisi od ljubavi prema državi i naciji. Patriotizam danas u najvećoj mjeri zavisi od sposobnosti pojedinca da što glasnije i što češće to kaže. Do juče je mjerilo bio broj ubijenih ljudi i zapaljenih kuća, a danas je to što jače lupanje po „patriotskim” grudima. Priče o patriotizmu najčešće prodaju oni punih džepova, luksuznih limuzina i ekskluzivnih vila, a, da paradoks bude veći, konzumenti te nacionalne demagogije su najčešće oni praznih džepova i praznih stomaka. „Patriote” punih džepova i njihovi obožavaoci praznih stomaka stoje nasuprot ideji o modernoj, evropskoj Srbiji. Ministarstvo prosvjete trebalo bi što prije preispitati mogućnost uvođenja predmeta „Patriotizam” u nastavni plan i program, jer je to pojam koji se najviše upotrebljava i zloupotrebljava. To bi spriječilo ili barem usporilo daljnji proces anatemisanja onih koji su istinski patrioti i demokrate, jer, vidi čuda, to nije kontradiktorno.

Opet se događa! Pucnjava, molotovljevi kokteli, bombe, smrt, postali su sastavni dio izbora u Novom Pazaru. Definitivno, takvi slučajevi više nisu pojedinačni incidenti, već pojava koja se ponavlja. Ne može a da se ne primijeti indiferentan stav državnih organa. Utisak je da zvanični Beograd posmatra sa strane ove učestale nemile događaje, kao da se to sve dešava u drugoj državi, a ne u Srbiji. Postavlja se logično pitanje: šta to treba još da se desi da bi izborni proces u Novom Pazaru bio shvaćen kao vrlo ozbiljna državna stvar? Mogli smo pročitati i stav zvaničnika CESID-a da izborni proces u Novom Pazaru nije protekao u regularnim uslovima i da se ne može govoriti o slobodnim izborima kada padaju ljudski životi. Svakom dobronamjernom političaru i građaninu je kristalno jasno da su svi naredni izbori u Novom Pazaru nemogući bez posmatrača OEBS-a. Zašto? Zato što je sasvim normalna stvar da se u Novom Pazaru glasa bez ličnih dokumenata, zato sto glasači, zavisno od toga kojoj političkoj partiji pripadaju, mogu glasati za cijelu užu i širu rodbinu, pa čak i za one u inostranstvu, zato što su prijetnje učestale, pucnjava sve češća, a naoružani ljudi na biračkim mjestima uobičajena slika. Zato što su za neke političke subjekte izbori borba na život i smrt, zato što se oligarhije pojedinih političkih stranaka i ubistva koriste u marketingu. Da li je to poraz Bošnjaka kao naroda? Da li je to poraz bošnjačkih političkih partija? Da li je to poraz demokratije? Odgovor je: DA.

SLOBODA IMA SVOJE GRANICE *(Ovaj tekst je reagovanje na naslov "Mešihat IZ se ogrešio o pravo sekularne države", autorke Mirjane Miočinović, koji je objavljen u Listu Danas od 21. avgusta 2008. godine.)*

Za realnog posmatrača situacija poslije objavljivanja sporne knjige "Dragulj Medine" nekakve američke spisateljice Šeri Džons postaje pomalo izopačena. Kao u onome filmu o crnim rupama gdje sve izgleda suprotno od onoga što zaista jeste. Činjenica je da su objavljivanjem ove knjige, koja u sebi sadrži najgnusnije uvrede na Poslanikovu (a.s.) porodicu uvrijeđeni svi iskreni muslimani. Bez obzira ko ju je pročitao, a ko nije, svi smo mogli u nekim srbijanskim dnevnim listovima pročitati njene odlomke i to baš one koji na najgnusniji način vrijeđaju posljednju ženu Muhammeda (a.s.). Umjesto da muslimani dobijaju izvinjenja, kako od stručne javnosti tako i od državnih zvaničnika, na njih se sručila lavina optužbi da je navodno njihova Islamska zajednica u Srbiji preoštro reagovala. Javlja se nekakvi orijentalisti, religijski analitičari i nazovi borci za slobodnu riječ da napadaju muslimanske zajednice zbog reakcije. Zaboravljaju ti borci, ili možda ne, da svaka sloboda ima svoje granice. Ta se granica prelazi onda kada ugrožavamo drugoga, posebno jednu skupinu, narod, vjeru. A uvrijedili su. Ne samo Bošnjake/muslimane, već sve muslimane svijeta. Autorka pomenutog teksta kaže da je "pravo slobodnog čoveka da sumnja, da prosuđuje i samostalno izvlači zaključke iz onoga što vidi i onoga što pročita". Ali nije ničije pravo da jednog Božijeg Poslanika (a.s.) stavlja u kontekst potpuno izmišljene priče, sa elementima uvreda! I sve to se predstavlja kao djelo, višegodišnjeg istraživanja o islamu autorke ove knjige. Da paradoks bude veći, ona predstavlja ovo djelo kao težnju za veličanjem Muhammeda (a.s.).

Zamislite kakvo je to veličanje uz izmišljanje i najperfidnije laži i najoštrije reakcije Muhammedovih (a.s.) sljedbenika na spomenutu knjigu. Ne ulazeći u odnos drugih vjera prema svojim svetinjama, svaki musliman je spreman da brani svoje. To bi svima trebalo biti jasno poslije objavljivanja karikatura Muhammeda (a.s.) u danskim novinama.

FEREDŽA

(Magazin Saff, 23.04.2010)

Kako su javili srbijanski mediji, u Beogradu na Fakultetu za bezbjednost studenti su u panici napustili zgradu kada je u nju ušla djevojaka sa muslimanskom tradicionalnom nošnjom – feredžom. - Bilo je strašno! U prvi mah smo bili skamenjeni kada smo je vidjeli, došaptavali smo se među sobom, ali kad smo ukapirali da ne ide nigdje određeno, uhvatila nas je panika! Izašli smo s fakulteta u dvorište - kazala je Jelena, jedna od studentica ovog fakulteta, za srbijanski tabloid "Kurir", te dodala: - Svi smo bili uplašeni. Dodatno nas je prestravila i njena smirenost.

Jelenin kolega Ivan je, takođe, potvrdio da je vidio djevojku sa feredžom i da je od straha gotovo „pao u nesvest“. Mediji ne navode identitet djevojke sa feredžom, ali prenose kako se navodno radi o djevojci iz Novog Pazara, koja je nakon završenog fakulteta u ovom sandžačkom gradu došla upisati beogradski Fakultet za bezbjednost. Čudi ova "hrabrost" srpskih sinova, kao što čudi i njihova hladnokrvnost i simpatije prema teroristima i monstrumima koji dolaze iz reda njihovog naroda. Dakle, "vrištimo i padamo u nesvest" kad vidimo pokrivenu djevojku, a palimo strane ambasade i pljačkamo butike sopstvene prijestolnice kada hapse psiho Radovana. Nešto tu ne štima. Ili kod srpskih novina i novinara ili kod srpskog naroda. Nema trećeg.

LIDERI

(Magazin Saff, 23.04.2010)

Nijedan od dva bošnjačka ministra u Vladi Srbije nije ni riječ prozborio u vezi sa slučajem Ganić. To samo pokazuje da Sandžak danas proživljava jednu od najtežih historijskih epizoda. Nepostojanje autentične političke elite koja bi zastupala sandžačku ideju jedan je od faktora koji stvaraju svojevrsno živo blato u koje su Sandžak i sandžački Bošnjaci upali. Da stvar bude gora, oni politički predstavnici Bošnjaka Sandžaka, koji su s početka devedesetih učestvovali u nacionalnom pokretu, nisu ni uhapšeni niti su dali živote za tu ideju, nisu ni u emigraciji, kao ni u penziji, nego su postali poltroni one politike protiv koje su stali na čelo svog naroda osnivanjem Stranke demokratske akcije 1990. godine. Sulejman Ugljanin i Rasim Ljajić su od ideje autonomije Sandžaka i žestokih kritizera Beograda došli do toga da su riječ autonomija zamijenili sa frazom suverenitet i cjelovitost Srbije, a kritiku Beograda sa udobnim beogradskim foteljama. Od te davne 1990. mnogo se šta promijenilo, ali ništa dobro za Sandžak i Bošnjake. Tih devedesetih naši politički zahtjevi, iako smo bili u ratnom okruženju, bili su veći od današnjih. Danas kao da nam sve ide naruku, jedino što nam, izgleda, sopstveni lideri ne idu. Krivi smo mi.

GENERAL

(Magazin Saff, 23.04.2010)

U Sarajevu je 8. aprila, na izbornoj skupštini Udruženja građana porijeklom iz Sandžaka u Federaciji Bosne i Hercegovine za predsjednika Udruženja u narednom četverogodišnjem mandatu izabran general Ramiz Drekoović. Skupštini su se obratili tadašnji predsjedavajući Predsjedništva

BiH Haris Silajdžić i predsjedavajući Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Sulejman Tihić, kao i Timur Numić u ime kabineta federalnog premijera Mustafe Mujezinovića. Sjednici su prisustvovali i ministar odbrane BiH Selmo Cikotić, predsjedavajući Skupštine Sarajevskog kantona Denis Zvizdić, ambasador Srbije u BiH Gruzica Spasojević te brojni drugi zvaničnici i gosti. Ovo vrlo važno sandžačko udruženje, koje djeluje već duže vrijeme, usmjerilo je svoje aktivnosti pretežno na Sandžaklije na području Federacije BiH. Na sve nemile događaje i scene koje su u bližoj prošlosti zadesile Sandžak, ovo Udruženje ostalo je nijemo, iako su oko ovog Udruženja okupljeni svi umni ljudi Sandžaka, koji već duže vrijeme žive u BiH. Za očekivati je da upravo oni šalju signale i usmjeravaju politiku sandžačkih Bošnjaka, kao što je za očekivati da ne šute na sramne izdaje lidera Bošnjaka Sandžaka. Nadati se da će novi predsjednik general Dreković promijeniti ovakav indiferentan odnos ovog Udruženja spram situacije u Sandžaku. Kao signal za to može biti i činjenica da na ovaj skup nisu pozvani ni Sulejman Ugljanin ni Rasim Ljajić.

KVAR

(Magazin Saff, 2010.)

Na javnom servisu Srbije RTS-u emitirana je dugo najavljivana emisija Antonele Rihe pod nazivom "Raspakivanje". Ova nekadašnja novinarka televizije B92 raspakovala je slučaj "Emir Kusturica". Ona je vrlo objektivno prikazala ovaj slučaj, njegov životni put i momenat kada je nastao kvar na slučaju, kao i sve što je uslijedilo nakon kvara. Pjesme koje je zajedno sa Neletom Karajlićem pjevao Radovanu Karadžiću ("...ko ne voli

Radovana ne vidio bijela dana..."), krštenje i prihvatanje pravoslavlja i na kraju promjenu imena. I tako pita ova novinarka Nemanju Kusturicu: "Sanjaš li Sarajevo", a Nemanja odgovara: "Ne, majke mi. Neki kvar ima kod mene." Fakat. Istinu si, napokon, rekao, Nemanja.

FOTELJA

(Magazin Saff, 2010.)

Srpska napredna stranka Tomislava Nikolića, nekadašnjeg prvog čovjeka Vojislava Šešelja, koga je ovaj haški zatočenik unaprijedio u četničkog vojvodu, održala je svoju izbornu skupštinu. Ovi okupani radikali uspjeli su za vrlo kratko vrijeme da preuzmu skoro kompletno biračko tijelo Srpske radikalne stranke. U njihovim redovima, pored Aleksandra Vučića, nekadašnjeg prvog operativca radikala, našao se i Borislav Pelević, kum i čovjek od najvećeg povjerenja Željka Ražnjatovića Arkana. Upravo je ova už predvodila "Arkanove tigrove" na ratištima po Bosni i Hercegovini. Pored ovog četnika, tu su i Luka Karadžić, rođeni brat Radovana Dabića i mnogi drugi srpski fašisti. I sve ovo ne bi bilo mnogo zanimljivo da na tom skupu zajedno sa ovim haplacima nije bio i Rasim Ljajić, jedan od dva Bošnjaka koji sjede u Vladi Srbije. Sjedi tako Rastko sa "keзом" od uha do uha. To što mu je pola te sale klalo njegovu braću po Bosni, učestvujući u raznozaraznim dobrovoljačkim grupama, nije bitno. Bitno je da Nikolić, ako kojim slučajem dođe na vlast, ne dira Rastkovu fotelju. Kad razmišljaš onim čime popunjavaš fotelju, postaješ upravo to. Imaju Bošnjaci fin naziv za taj dio tijela, koji ujedno predstavlja i karakternu osobinu takvog čovjeka. Pogađate...

Nerijetko u Sandžaku možete sresti čovjeka koji se zove ili preziva na jedan način, dok mu na drugi način to piše u dokumentima. Krivci za to su matičari po općinama. Rijetko pismeni, a pretežno iz reda srpskog naroda, često naprave zbrku. Recimo, čovjek se zove Hasib, a u izvodu rođenih mu piše Asib.

Eto, onomad sam upoznao čovjeka kojem u dokumentima piše Uso Alilović, naravno on je Husein Halilović, ali džaba, matičar mu je, pored toga što je izostavio slovo i u imenu i u prezimenu, još i potepao.

Pričam to svojim prijateljima, kad mi jedan od njih ispriča zanimljiv događaj o matičaru, koji se dogodio u Haljinovićima, selu između Prijepolja i Sjenice. Naime, bio neki Stevan sa ženom Radojkom, sa kojom nikako nije mogao da ima djece. Došao red na popis stanovništva. Glave kuće morali su da se jave u mjesnu kancelariju kako bi matičaru dali imena svojih ukućana. Došao tako Stevan u kancelariju i kaže svoje ime, pa nastavi: - ...Žena Radojka i to ti je - završi Stevan. Prošlo neko vrijeme kad na Stevanova vrata zakuca poštara sa pozivom za školu na ime Totija. - Kakav Totije?! - čudi se Stevan. Brže-bolje kod matičara da mu objasni da nema sina i da su pogriješili, međutim, matičar principijelan. - Bogme si ti meni rekao Stevan, Radojka i Totije, evo ovdje lijepo piše u popisu, ne bih ga ja izmišljao - kaže matičar. Kažu da je Stevan sila hala vidio, čak je Totije i pozive za vojsku dobijao.

Nigdje se nisu službe srpske državne bezbjednosti tako uplele kao u život sandžačkih Bošnjaka. Ne postoji bošnjačko selo, naselje, mahala, džemat, organizacija, udruženje, politička partija, a da u njima srpska Udba nema svoje ljude. Nerijetko i sami Bošnjaci znaju ko je Udbin čovjek, ko radi za nju, pa se trude da u prisustvu takvog čovjeka što manje pričaju povjerljive stvari ili da pričaju sve naopako, kako udbašima ništa ne bi bilo jasno. To je ona seoska vrsta udbaša. Takvi se po pravilu prodaju za jeftine pare. Neko se proda za dva-tri šamara u policijskoj stanici, neko za jutarnju kahvu sa načelnikom, nekoga proda babo jer mu je on to isto radio, a samo pojedinci za sitne privilegije, da preko reda izvade pasoš i ličnu kartu, da ga saobraćajci ne kazne što nije vezao pojas ... Još za vrijeme Tita postojala je i elita bošnjačkih saradnika čuvene Ozne. Bili su to ugledni Bošnjaci, stručnjaci u svom poslu, općeprihvaćeni ljudi. Oni su nastajali po srpskom receptu. Njihovi najbolji prijatelji ili kumovi bili su Srbi. Njihove žene ili makar švalerke Srpkinje. Njihova djeca imala su nemuslimanska imena ili, kako su oni govorili, međunarodna. Takvi su bili prispjeli svuda, za svake funkcije i mjesta. Bili su matrica vlasti, kako to jedan napredan Bošnjak treba da izgleda i da se ponaša. Ipak, ni oni nisu imali veliku podršku u širim bošnjačkim krugovima, među običnim bošnjačkim svijetom. Tako je bilo potrebno stvoriti novu "rasu" Udbinih ljudi. Taj novi tip udbaša nastao je devedesetih godina i kao takav najveća je opasnost po Bošnjake. Njih je srpska Udba instalirala u samom vrhu bošnjačkih institucija, organizacija, stranaka. Ono što izlazi iz njihovih usta uglavnom je retorika bošnjačkog patriote. Na

njihovim skupovima uče se ilahije i kaside, njihovi govori počinju sa selamom i bismillom. Lekcija koju je naučila srpska Udba glasila je: "Ako su njihova djela usmjerena protiv Bošnjaka, govor im mora biti bošnjački, narod im mora vjerovati". I jedni i drugi i treći, i njihove podvrste, pušu u jednu, srpsku sviralu. Sandžak i njegova politika godinama su u njihovim kandžama. Međutim, danas te kandže nisu tako oštre i opasne kao ratnih godina. Obični Bošnjaci sve ih se manje boje i sve otvorenije pričaju o njima. Prepoznaju njihov rukopis. To je Udbin novi, veliki problem, na koji nije računala.

GROBNICA

(Magazin Saff, 2010.)

U Srbiji, tačnije kod grada Raške, pronađena je još jedna masovna grobnica kosovskih Albanaca. Prema nezvaničnim informacijama, ključni svjedoci u otkrivanju lokacije grobnice bili su građani koji su se sami javili Euleksu krajem 2009. i početkom ove godine. Prema tim informacijama, oni su vidjeli kamione sa leševima i zemljom. Naime, pošto su leševi zakopani u starom kamenolomu bilo je neophodno da se donese i zemlja kako bi se pokopali posmrtni ostaci, a zatim to područje izravnalo i zabetoniralo. Pretpostavlja se da je u tu grobnicu prenijeto skoro 250 tijela žrtava sa Kosova. Srbija je puna ovakvih grobnica. Srbi su narod koji hoda i živi na kostima svojih dojučerašnjih komšija, Albanaca i Bošnjaka. Njihove njive, radna mjesta, obdaništa, škole, podignute su na mezarima nevino ubijenih ljudi. Sa tih njiva Srbi ubiru plodove za hranu, u tim fabrikama zarađuju novac, u takvim obdaništima odgajaju svoju djecu, u tim školama stvaraju svoju buduću elitu. Od zla svojih ruku ne mogu odvojiti običan život svoje djece,

iako nekad požele da to učine. To zlo postalo je dio njihovog kolektivnog identiteta. Novootkrivena grobnica u Raškoj nalazi se upravo na mjestu na kome je podignuta zgrada preduzeća "Kosmet put" i to baš 1999. godine, odnosno neposredno pošto su tijela ubijenih Albanaca tu zakopana. Pretpostavka je da se grobnica nalazi djelimično ispod izgrađene zgrade "Kosmet puta", a djelimično ispod dvorišta koje je betonirano. Dakako, zanimljiv je simbolizam u ovom događaju i nazivu fabrike koja je izgrađena na kostima kosovskih Albanaca.

SRBOVANJE

(Magazin Saff, 2010.)

Rasim Ljajić, predsjednik Socijaldemokratske partije Srbije i duhovni vođa Bošnjačkog preporoda, koji će se kandidirati na izborima za Bošnjački nacionalni savjet u Srbiji, izrazio je očekivanje da će general Radoslav Krstić, koji je pretučen u engleskom zatvoru, biti premješten iz zatvora gdje je napadnut. Radoslav Krstić, bivši general Vojske Republike Srpske, osuđen je za genocid i planiranje ubijanja 8.000 Bošnjaka, muškaraca i djece u Srebrenici, za progone i nasilna deportiranja. Ljajić je poslao zahtjev predsjedniku Haškog tribunala Patricku Robinsonu, a najavio je da će isti zahtjev poslati i Sekretarijatu Tribunala. Tako se Rasim bori za ljudska prava onih koji su ubijali njegov narod. O pravima porodica ubijenih u Štrpcima, Sjeverinu, o pravima Bošnjaka protjeranih iz Kukurovića i drugih sandžačkih sela, Rastko ni da bekne. Srbuje Rastko tako već desetu godinu zaredom otkako je u srpskoj ministarskoj fotelji. Ponekad pomislim: Bože mili, da li se on sam zastidi zbog onoga što izgovara?

BATINAŠI

(Magazin Saff, 2010.)

Presudom Prvog osnovnog suda u Beogradu Srbija se obavezuje da plati 160.000 dinara (1.600 eura) Seadu Rovčaninu, zbog odgovornosti za torturu koju su nad njim izvršili pripadnici SUP-a Prijepolje u oktobru 1993. godine. To znači da srpske sudije misle da je 1.600 eura dovoljno kao satisfakcija za ono što je Rovčanin preživio i da je to dovoljno za obeštećenje nepovratno narušenog zdravlja sa čijim će se posljedicama Sead suočavati do kraja svog života. U presudi Sudskog vijeća kojim je predsjedavala Nada Šajić utvrđeno je da su pripadnici MUP-a mučili Rovčanina u cilju iznuđivanja priznanja da posjeduje oružje i da zbog toga danas trpi psihičke posljedice.

KOLATERALNE ŠTETE

(Magazin Saff, 2010.)

Pred nama je dug put. Sandžak može uspjeti, zato što na toj zemlji žive najbolji ljudi. Ne genetski, već djelima. Nikada nikome zulum učinili nisu, nikada nikog tlačili nisu... Sve su ovo radili njima. Sve im ovo i danas rade. U Sandžaku živi blizu 40 % srpskog življa. I oni su žrtve. Nažalost, to ne vide. Žrtvuju ih njihova država i vlast zbog njihovih komšija. U tom planu oni su kolateralna šteta. Nužni gubitnici. Kada bi sandžački Srbi shvatili da ni njima ne može biti dobro kada je loše Bošnjacima i Sandžaku, sve bi bilo lakše. Nacionalistička politika ih je ubijedila da smo mi podstanari u svojoj kući. Nikako da shvate da mi nećemo više pakovati kofere i da ne namjeravamo ponovo put Anadolije. Misle, ako je njihova država njihovo je pravo i na naš zrak i na našu zemlju. Ne znaju za onu hikaju kad je Radovan orao zemlju pa uzviknuo: - Drž' se, zemljo, kad te Radovan ore! - a zemlja mu odgovori - E moj Radovane jadovane, tvoja sam još malo, a ti moj do Sudnjega dana.

(a) Izbori u Egiptu. Pobje-
da Mohameda Mursija i Musli-
manske bratće. Izborna koalicija
ja organizacije Muslimansko bra-
ća osvojila je 38 odsto glasova
na egipatskim parlamentarnim
izbornima. Ovim dugotrajnim su
otvoreni neki procesi koji imaju
i širi značaj za muslimane celog
sveta ove države.

(b) Izborni novog reisa i ušleme

Islamske zajednice u BiH. Ovak izbor predstavljao osve-
ženje za ovu bratnjicu – muslimansku vjersku institu-
ciju. Bivši reis Mustafa ef. Cerić je obilježio jedan period
u razvoju ove institucije, doprinio njenom konsolidova-
nju i polje agresije na BiH, i dao jedan jak pečat na me-
dijanskomu polju, ipak, očigledno je da promjena na
čelu Rijseta će dobro doći.

(a) Nedžep Tajip Erdoğan, Turski premijer iz godine u
godinu pokušuje da je vođa muslimanski lider koji mu
pomaže u svim procesima, svim državama, ali i in-

Preporod
Almir Mehonić, glavni i od-
govoran urednik "Preporoda"

Dodaci

4

„Najveći dokaz da ste na dobrom putu
je kada vaše pisanje izaziva reakcije
u nacionalističkim krugovima.

Što reakcije dolaze sa većih instanci,
to je oštrica vašeg pera pogodila na
bolno nacionalističko mjesto.

A onda, kada u tim reakcijama
vidite mržnju i bijes, budite sigurni
da je vaše pisanje potrebno vašem
narodu.”

Rubrika: Ljudi i događaji

**NA OBILJEŽAVANJU 200 GODINA BOJA NA KUKUTNICI
BOŠNJACI NI DA POMENU POKOLJ SRBA**

(Svetislav Tijanić, List Dan – Podgorica, Izdanje: 13-08-2009.)

Optužili i Karađorđa za genocid Na Kukutnici, u ljeto 1809. godine, Karađorđevi ustanici se borili protiv turskog osvajača, neki tvrde da su Srbi tada ubijali Bošnjake~Đorđe Pilčević: Nečuveni je apsurd da je 1809. počinjen genocid nad muslimanima. Šta je onda sa vjekovnim genocidom nad Srbima?

Sa nekoliko prigodnih manifestacija, svečanom akademijom u Osnovnoj školi u Katićima na planini Javor i polaganjem vijenaca na mjestu stradanja srpskih junaka, u užičkom kraju obilježeno je 200 godina boja na Kukutnici, u koji je Vožd Karađorđe, u ljeto 1809, poveo ustanike u oslobađanje Srbije od petovjekovnog turskog ropstva. Te svečanosti, računajući i inicijativu da na Kukutnici opštine Arilje i Ivanjica zajedno sa „Srbija šumama“ podignu

spomenik srpskim rodoljubima, prošle su u javnosti bez većeg odjeka, sve do ovih dana, kada je poznati užički novinar i publicista Đorđe Pilčević u lokalnom nedjeljniku „Vesti“ u tri nastavka objavio tekst pod naslovom „Dva veka od boja na Kukutnici“.

Feljton u „Vestima“ o borbi Srba za slobodu poslužio je Bošnjacima iz Prijepolja da Karađorđa optuže za navodni genocid u Sjenici 1809. godine! Šta više, izvesni Almir Mehović upoređuje tu borbu za slobodu sa stradanjem Bošnjaka u Srebrenici 1995. godine! „Dosta slično srebrničkom scenariju, reaguje Mehović na Pilčevićev tekst, Karađorđe je pogazio dogovor i naredio ustanicima da pobiju bošnjačko civilno stanovništvo Sjenice“!

Kada su 1805. godine oslobođeni Užice, Čačak i Kraljevo, skoro cio Beogradski pašaluk bio je očišćen od Turaka. Time su, po opisu istoričara dr Žvota Markovića koji u „Vestima“ citira Đorđe Pilčević, stvoreni uslovi da se oslobodi moravički kraj i da se ustanak dalje širi prema Raškoj oblasti, BiH i Crnoj Gori. Po Karađorđevom naređenju, srpska vojska pod glavnom komandom Milana Obrenovića kreće prema Starom Vlahu i Novom Pazaru. U januaru i februaru 1806. oslobođen je veći dio Starog Vlaha, a suočeni sa opasnošću daljeg srpskog prodora Turci su pripremali protivudar sa vojskom koja je brojala oko 30.000 ratnika. U svom ratničkom pohodu su potisli srpske snage i, pljačkajući i ubijajući sve živo, stigli do Arilja gdje su pokušali da sruše crkvu Svetog Ahilija. Poharali su je i uništili freske iz 13. vijeka, i oko nje pobili kolje na koje su natakli 70 odsječenih srpskih glava.

U toku 1807. srpske snage su sprečavale prodor Turaka prema Goliji, Javoru i Mučnju, i dalje u unutrašnjost Srbije, a otsudne bitke vodile su se dvije godine kasnije. Karađorđe je

smatrao da će se preko Pešterske visoravni najlakše ostvariti veza između oslobođene Srbije i hercegovačkih plemena, i tako odsjeći Bosna i uspostaviti veza sa Crnom Gorom. Na tom pravcu Karađorđe je 1809. preuzeo glavnu komandu nad vojskom koja je brojala oko 10.000 ustanika sa 10 topova. Turci su opkoljeni u sjeničkoj tvrđavi, a otsudna bitka odigrala se 25. maja po starom kalendaru, kada su Srbi oslobodili Sjenicu. Poslije zauzimanja Sjenice, Karađorđe je neke jedinice poslao u Polimlje, u Vasojeviće, „da šire oslobodilačku borbu i uspostavljaju vezu sa Crnogorcima kako bi se zajednički borili“.

Turci su, međutim, nastupali s juga niz Moravu, pa je Karađorđe naredio povlačenje od Sjenice i Novog Pazara na Javor, Goliju i Zlatibor. U ljeto 1809. Sulejman-paša je ušao u Sjenicu, Novi Pazar i Novu Varoš, i na Goliji i Javoru se sa 10.000 ljudi ušančio naspram srpskih utvrđenja. Gdje god bi Srbi odstupili, Turci su palili kuće i vršili najmonstruoznija nasilja. Borba na Kukutnici, do koje su stigli silni srpski zbjegovi sa hiljadama grla stoke i stotinama djece, odigrala se u julu, uoči Petrovdana. Trajala je nekoliko sati, od podneva do mraka, a borile su se i žene, srpske amazonke, koje su sa brda na Turke otiskivale veliko kamenje. Turska vojska je razbijena, Sulejman-paša je ranjen, a u ovom boju, na strani Srba poginuo je i čuveni junak Jovan Šibalića sa svojih 13 Crnogoraca.

Reagujući na tekst Đorđa Pilčevića u užičkim „Vestima“, Almir Mehonić iz Prijepolja piše da „autor vrlo šturo objašnjava šta se to dogodilo po zauzeću Sjenice od strane Karađorđevih ustanika“. On tvrdi da je „najbolji dokaz o masakru i neviđenom zločinu nad bošnjačkim stanovništvom Sjenice ostavio upravo Karađorđev hroničar Antonije Protić“. Još veli da je i Karađorđe zapovijedio da se turske glave

donesu u zauzetu Sjenicu i ponabijaju na kolje, te da je „nakon zauzimanja Novog Pazara vožd ovaj lijepi i nadaleko čuveni grad zapalio“. Navodeći da su „nebrojeno puta Bošnjaci doživljavali velike zločine i protjerivanja“, Mehonić na kraju konstatuje:

„Tome su doprinosili mnogi mitomizirani i netačni, jednostrani pogledi na historiju ovog podneblja. Istina je da su se u ovim Karađorđevim pohodima desila nezapamćena zlodjela nad nedužnim bošnjačkim civilima, ženama i djecom. U historiji ovi događaji ostaće krvavim slovima upisani, kao jedan od najvećih genocida nad bošnjačkim stanovništvom Sandžaka“.

U odgovoru Almiru Mehoniću, „koji je poslije 200 godina na osnovu samo njemu znanih DNK analiza utvrdio da se nad muslimanima dogodio genocid u Sjenici 1809. godine“, Đorđe Pilčević navodi da je nečuven apsurd i politikanstvo Mehonića koji tvrdi da je u Sjenici počinjen genocid nad muslimanima. Ističući da se muslimani tada nijesu zvali Bošnjacima, te da bi Mehoniću pozavidio i čuveni patolog sa VMA dr Zoran Stanković, Pilčević kaže: „Spominjući `genocid` u Sjenici, koga nije bilo, Almir Mehonić zaboravlja da su Turci pet vjekova sprovodili svojevrstan genocid nad Srbima, i da u tim vjekovnim vremenima nije bilo grada, varošice i sela u Srbiji gdje su Srbima, ne ubijenim, već živim, odsijecane glave i nabijane na kolac, kao što je bilo u porti ariljske crkve 1807. godine. Srpskoj revoluciji, koju je započeo Karađorđe, prethodila je februara 1804. godine sječa 120 do 150 knezova i viđenijih Srba, narodnih prvaka. U pismu upućenom 3. maja 1804. ruskom poslaniku u Carigradu, Karađorđe i srpske starješine pišu da janičari `srpsku nedoraslu djecu oskrnaviše a žensku djecu lišiše devojaštva`, i da nijedan otac nije gospodar djece svoje niti muž žene svoje.

Ovaj i niz drugih primjera pokazuju, da je apsurdno govoriti da je nad muslimanima izvršen genocid u Sjenici 1809. godine, i – zbog dnevno-političkih upotreba i zloupotreba povezivati Karađorđa sa `srebreničkim scenariom` iz 1995. godine. Historija, kako kaže latinska izreka, na koju se poziva Mehonić, je učiteljica života. U Drugom svjetskom ratu, kako je napisao jedan humorista, dođoše Njemci i silovaše nam učiteljicu. Siluju je i dalje, od Karađorđa i Sjenice 1809. godine do današnjih dana, zaključuje Đorđe Pilčević.

REAGOVANJA

KO JE (ZA)OKUPIRAN OSLOBODIO CIMA

(Povodom teksta Almira Mehonića (Danas, 1. novembar 2012)

Autor: *Dr Veljko Đurić Mišina*¹

Teško je napisati malo rečenica sa toliko mržnje, zluradosti, nepoznavanja istorijskih događaja, laži i obmana kao što je to uradio Mehonić.

Prema zvaničnoj historiografiji, koja se temelji na vizantijskim izvorima, Srbi su došli i naselili se na Balkan tokom VII veka. Vrhunac u civilizacijskom smislu dostigli su u vreme vladavine dinastije Nemanjića. Propast srpske despotovine i drugih oblasti, na primer Hercegovine, usledila je prodorom turske osmanlijske vojske i okupacijom balkanskih prostora. O potonjim vekovima i mnogo čemu što se događalo srpskom narodu postoji brojna literatura i nema potrebe nabrajati je.

¹ Veljko Đurić Mišina rođen je 1953. u Vrlici kod Knina. Studije istorije završio je u Beogradu, doktorirao u Novom Sadu. Radio je 10 godina na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini, potom bio direktor Instituta za srpsku kulturu u Leposaviću. U periodu od 1981-1997 radio u Istorijskom muzeju Srbije kao kustos-istoričar. Osnovna preokupacija mu je novija istorija Srpske pravoslavne crkve. Pobornik je ekstremnih srpskih političkih i vjerskih krugova.

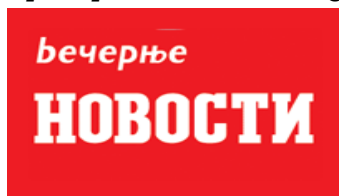
Istorijsko pravo srpskog naroda za vraćanje nekadašnjih svojih teritorija ispod turske osmanske vlasti ostvareno je 1912-1913. godine na sabli i to su evropske velike sile priznale na međunarodnoj konferenciji. Tako su balkanske teritorije bile oslobođene od turske osmanske vlasti. Nikada u istoriji Balkana nije postojalo nešto što se zvalo Sandžak. Uostalom, sandžak je samo administrativna jedinica!

Ne stoji ni Mehonićeva tvrdnja: „Srbija i Crna Gora su 1912. ušle u Sandžak“. To se zove zlo i naopako krivotvorenje istorije. Obeležavanje stogodišnjice Prvog balkanskog rata je neotuđivo pravo srpskog naroda. Mehonić izmišlja osnovu svog pisanja. Uostalom, šta znači to „Bošnjak“?

Ako se podsetimo Benjamina Kalaja, onda je malo jasnije: „Bošnjaci su se preko noći našli u, iz korijena izmjenjenim uslovima života. Duhovni, ekonomski, politički položaj Bošnjaka više nikada neće biti kao do tada. Od dominantnog naroda, voljom drugih, postali su manjina u novoj državi“, kao da Mehonić žali za pustim turskim vremenima. Vrhunac podmetanja i falsifikovanja Mehonića vidi se u sledećoj tvrdnji: „Nesporne su historijske činjenice da su se pri tom „oslobađanju“ desili brojni zločini, kao što je onaj u selu Doliće u Sjenici ili onaj u Plavu kada je 12.000 ljudi nasilno pokršteno.“

Mehonićeva tvrdnja je izmišljena i treba da posluži u sasvim druge svrhe. Uzgred, to mi liči na brojku „silovanih“ Bošnjakinja u građanskom ratu u Bosni i Hercegovini 1992-1995. i na broj „pobijenih“ u Srebrenici. Poslednja Mehonićeva podmetačina tiče se tvrdnje da je turska finansirala obnovu Doma kulture u Prijepolju. Nije valjda da Srbija nije dala ni dinar! Nivo Mehonićeve kulture može da se shvati i u poslednjoj rečenici: „Izem ti takvo oslobođenje.“

Te 2008. sam u Listu Polimlje objavio tekst pod nazivom "Sandžak odlučio", koji je bio analiza izbornih rezultata na predsjedničkim izborima. U tekstu sam analizom izbornih rezultata iznio tezu da je Boris Tadić pobedio zahvaljujući bošnjačkim glasovima, odnosno glasovima iz Sandžaka. Kao ilustracija teksta bila je karta Sandžaka. Srpski nacionalistički lobi je pokrenuo hajku protiv mene i lista Polimlje, vršeći, čak, pritisak na Tužilaštvo da pokrene postupak protiv mene zbog protivustavnog djelovanja. Hajka je vođena preko svih vodećih medija u Srbiji. Navodimo tekstove iz najtiražnijih srbijanskih dnevnih novina Večernje novosti i Blic.

PEROM KROJE GRANICE

(D. Gagričić, Novosti 15. februar 2008.)

Oštre reakcije na objavljivanje falsifikovane geografske karte Sandžaka. Šest opština iz Srbije i pet iz Crne Gore, veštački spojeno sa Kosovom i Metohijom i objavljeno u lokalnom listu "Polimlje"

PRIJEPOLJE - Karta Sandžaka, objavljena u prijepoljskom listu "Polimlje", uz tekst o rezultatima predsedničkih izbora u Srbiji, naslovljen sa "Sandžak odlučio", izazvala je oštra reagovanja srpskog stanovništva i više stranaka - "zbog provokacije i prekrajanja granica".

Jer, debelom linijom od dve matične države odvojeno je čak 11 opština, bez granične linije između njih. Šest opština je iz Srbije: Novi Pazar, Tutin, Sjenica, Prijepolje, Priboj i Nova Varoš, dok je Crna Gora "ostala" bez Bijelog Polja, Pljevalja, Berana, Andrijevice i Plava.

- Takve opservacije, makar bile i pojedinačne, duboko su uznemirile sve građane ove i susednih opština, zbog toga što se providno i sračunato koristi trenutak da se započne sa "kosovizacijom" ovih prostora. Crtanjem takvih granica, sa Srbijom, Kosovom i Crnom Gorom, direktno se juriša na celovitost i ustavni poredak Srbije, čime se Prijepolje i susedne opštine guraju u posebnu oblast koju bi promoter ovakvog članka i teritorije nazvao Sandžakom. "Polimlje" je ovom mapom, prvo u svetu, priznalo samostalnost Kosova, koje je izuzeto iz granica Srbije - ističe, pored ostalog, u pismu pomenutom listu, Bude Tešević, predsednik Opštinskog odbora Socijaldemokratije.

Zahtev da reaguju okružni i republički javni tužilac, kao i da se oglase udruženja novinara, podržali su i opštinski odbori četiri stranke - DSS, DS, SD i NS.

- Crta se fantomska tvorevina na teritoriji dve suverene države, a sve to ima elemente krivične odgovornosti. Pre svega zbog napada na Ustav Srbije, uzmeniravanja javnosti i podsticanja verske i međunacionalne netrpeljivosti - izjavili su za "Novosti" predsednici sva četiri odbora: Vukosav Tomašević, Dobro Lazarević, Budimir Tešević i Milan Gačević, zamerajući čelnicima države što često izgovaraju naziv Sandžak, umesto starog imena Raška oblast, ili geografske odrednice - jugozapadna Srbija.

Oštro je reagovala i Srpska radikalna stranka, pitajući gde će se sve uskoro naći ova mapa i zašto su kartografi iz zvaničnog naziva južne srpske pokrajine izbacili Metohiju.

- Očigledno je da se crtanje granica poklapa sa misijom Brisela za nezavisno Kosovo i Metohiju. Više je nego poznato da na ovim prostorima ništa nije slučajno, već da se radi o sinhronizovanim aktivnostima, a crtačima su koordinate stigle iz Sarajeva - naglašava Zoran Despotović, predsednik OO SRS i narodni poslanik.

Reagovanja na kartu u „Polimlju“

SANDŽAK NA MAPI ODVOJEN OD SRBIJE

(Z. Prijović, List Blic, 19. 02. 2008.)

PRIJEPOLJE - Karta Sandžaka objavljena uz tekst o rezultatima predsjedničkih izbora u lokalnom listu „Polimlje“ izazvala je brojne reakcije ne samo u Prijepolju već i susednim opštinama. Na toj karti se ova oblast „graniči“ sa Srbijom, Kosovom i Crnom Gorom i sastoji od šest srpskih opština (Novi Pazar, Sjenica, Tutin, Priboj, Prijepolje i Nova Varoš) i pet crnogorskih (Pljevlja, Bijelo Polje, Berane, Rožaje i Plav). Osim toga, na ovoj karti nije naznačena ni međudržavna granica između Srbije i Crne Gore.

Predsednici prijepoljskih stranačkih odbora Dobro Lazarević (DS), Vukosav Tomašević (DSS), Milan Gačević (NS) i Budimir Tešević (SD) kažu da je objavljivanje ovakve karte „rušenje Ustava Srbije“.

- Crta se fantomska tvorevina na teritoriji dve suverene države, a sve to ima elemente krivične odgovornosti, pre svega zbog očiglednog napada na Ustav Srbije,

uznemiravanja građana, kao i podsticanja verske i međunacionalne netrpeljivosti. Zato i tražimo reakciju javnog tužioca - stoji u njihovom reagovanju.

Zoran Despotović, predsednik OO SRS i republički poslanik, ističe kako je karta „kosovizacija Raške oblasti”.

- Više je nego poznato da na ovim prostorima ništa nije slučajno i verujem da se radi o sinhronizovanim aktivnostima. Srpski radikali na ovo glasno ukazuju i opominju sve u Srbiji i međunarodnoj zajednici.

U saopštenju „Polimlja” stoji da su ilustraciju za članak „Sandžak odlučio” preuzeli sa sajta i greškom je objavili bez potpisa.

- Granice prikazane na slici nikako nisu administrativne niti je slika objavljena sa bilo kakvom težnjom da one takve i postanu - tvrde u listu „Polimlje”, na čijem čelu je v.d. direktora i glavni i odgovorni urednik Emir Kurtović.

Bh. političari našli rješenje za socijalne proteste u zemlji

NACIONALIZMOM PROTIV GLADNOG STOMAKA²
(Paulina Janusz, Kontra pres, 10.02.2014.)

Centralizacija, dakle, u diskursu srpskih političara i njihovih portparola, postaje ono što je bošnjačkim političarima raspad države – distrakcija, koja treba da odvuče pažnju javnosti od stvarnih problema Bosne i Hercegovine i od stvarnih zahtjeva njenih građana. Koji za političke elite, odavno već „pomirene“, predstavljaju pravu opasnost.

Ako ne možeš riješiti problem, onda ga pretvori u nacionalni, smatraju očigledno bh. političari. A pošto su ekonomske i socijalne poteškoće bh. društva zaista komplikovane, nismo trebali dugo čekati da za ovim u više navrata isprobanim receptom potegnemo i suočeni s višednevnim protestima građana.

Priliku za ovu manipulaciju je pružila činjenica da su demonstracije održavane uglavnom u Federaciji i to u njenim djelovima naseljenim pretežno Bošnjacima, a spin o vandalima i rušiteljima gradova lansiran od početka

² Zbog obimnosti analize, koja je objavljena i na engleskom jeziku, objavljujemo samo jedan dio. U djelu pod nazivom „FATMIR U AKCIJI“ pominje se moj rad i tekst.

protesta samo je mali korak djelio od veće i politički isplativije konstrukcije – o vandalima koji ugrožavaju sigurnost Bošnjaka i rušiteljima države koju su Bošnjaci platili svojom krvlju. Budući da se ova priča najbolje uklapa u profil Stranke demokratske akcije ne iznenađuje da je upravo ona počela da je koristi da gurne pod tepih stvarne postulate demonstiranata i otpočne svoju dosad poprilično mlaku predizbornu kampanju. SDA računa pri tom da kroz „nacionalizaciju“ demonstracija mobiliše svoje biračko tijelo, a usput i eliminiše prema istraživanjima u ovom trenutku najopasnijeg protivnika, – Stranku za bolju budućnost i njenog lidera, **Fahrudina Radončića**.

Nakon „ugroženih Bošnjaka“, aktivirali su se i „ugroženi Srbi“. Javnosti u Republici Srpskoj pružili su sasvim obrnutu interpretaciju istih događaja – ovaj je put vandalizam oružje na putu prema ukidanju entiteta, a rušenje države dirigovano od strane međunarodne zajednice akcija koja ima za cilj ustavne promjene.

CENTRI MOĆI PROTIV BOŠNJAKA: Zapravo je prvi priču, koja će se na kraju okrenuti protiv njega, sasvim iznenada pokrenuo **Zlatko Lagumdžija**. Na konferenciji održanoj neposredno nakon nereda u petak, predsjednik SDP-a je izjavio: „Tačno oni dijelovi u kojima su Bošnjaci većina pokušavaju se predstaviti kao nefunkcionalni, u kojima institucije ne rade, što je interesantno, s obzirom na to da su penzije u FBiH za 20 posto veće nego u RS-u, a veće su i prosječne plate. Valjda žele da pred pregovore budemo mekši i kažemo "eto vam treći a mi ćemo ostati u drugom spaljenom entitetu". Vjerujem da je ovo samo epizoda iz koje ćemo izaći jači da branimo kompletnu državu BiH. Neki žele prikazati da su samo ovdje problemi a drugdje je kao med i mlijeko, iako je taj med i mlijeko nastao na genocidu.“

Lagumdžija je ovdje potegnuo za diskursom svojstvenim SDA - genocid, prijetnja otcepeljenja Republike srpske, prijetnja trećeg entiteta i, konačno, tajanstveni centar moći koji ovim procesima upravlja. Ne čudi dakle da je dan kasnije gotovo identično saopštenje izdao Kolegiji SDA.

„Javnosti skrećemo pažnju na činjenicu da su nasilni protesti organizirani isključivo tamo gdje Bošnjaci čine većinu. SDA će ustrajati na utvrđivanju povezanosti ovih rušilačkih napada sa namjerama nekih centara i njihovih planova vezanih za budućnost BiH. SDA i ovom prilikom ponavlja da neće dozvoliti dodatne etničke i teritorijalne podjele zemlje“, navodi stranka.

Istog je dana ove teze ponovio **Bakir Izetbegović**, prvo tokom u Dnevniku TV1, pa tokom gostovanja u Centralnom dnevniku na FACE TV. Izetbegović govori o teškoj situaciji svih država regije, navodi ipak da „jedini dio gdje se nasilno dešava je Federacija BiH, gdje su u većini Bošnjaci. Bojimo se da to ima veze sa nekim planovima, sa nekim centrima moći, koji žele da oslabe poziciju onih koji brane suverenitet i dalju podjelu BiH.“

SREBRENIČKA OFANZIVA: U nedelju 9. februara SDA je svoju teoriju zavjere podigla na još viši nivo. Tog je dana njenim neformalnim glasnogovornikom postao potpredsjednik stranke i bivši ministar sigurnosti, **Sadik Ahmetović**. Za ovu je priliku ipak bitan drugi podatak iz Ahmetovićeve biografije – da je on iz Srebrenice i da je 1995. preživio genocid.

Nedeljni diskurs ne fokusira se više na neodređenim zavjerama, nego na vrlo konkretnom sjećanju na rat. „Bojim se da je cilj protesta podjela Federacije BiH, ali vjerujem da će patriote BiH prepoznati te opasnosti, kao i svi oni koji vole

ovu zemlju, članovi porodica ubijenih u ratu", kaže između ostalog Ahmetović, izdvajajući iz naroda porodice žrtava. Dalje odnosi se na stradanje bosanske zastave, kojeg, što zanimljivo, sve do sad niko nije pomenuo: „Zgrada Predsjedništva BiH je simbol BiH, koji je odbranjen u agresiji na ovu zemlju. Nikad, pa ni u ratu, nije skinuta niti zapaljena zastava BiH, a ovoga puta je to urađeno.”

No, vrhunac nacionalističke demagogije potpredsjednik SDA postiže sledećom izjavom: „Imam neke informacije da je grupa navijača FK 'Slavije' iz Istočnog Sarajeva izvršila paljenje Predsjedništva, odnosno zastave BiH. Zanimljivo je da danas (u nedelju op.a.) imate i posjetu predsjednika entiteta RS-a **Milorada Dodika** i predsjednika Srpske Demokratske Stranke (SDS) **Mladena Bosića** Beogradu gdje će se sastati sa zamjenikom premijera Srbije **Aleksandrom Vučićem**! Imamo danas i posjetu premijera Hrvatske **Zorana Milanovića** Mostaru gdje se sastaje s predsjedavajućim Vijeća ministara Bosne i Hercegovine **Vjekoslavom Bevandom**.” Iz Ahmetovićevih riječi jasno prozilazi dakle da je BiH žrtva, ne kriminala i korupcije, nego velikosrpske i velikohrvatske agresije.

MORALNA PODRŠKA: U pomoć Ahmetoviću ubrzo stižu srebrenička udruženja žrtava. Uostalom, ko od birača SDA može odoljeti vapaju srebreničkih majki. Stranka je svjesna toga odavno pa iskorištavanje tragedije Srebreničana nije ništa neobično u njenom djelovanju u nedostatku racionalnih argumenata.

Nekolicina srebreničkih udruženja, bliskih i Ahmetoviću i njegovoj stranci, izdaje u nedelju popodne zajedničko saopštenje, gdje ponavlja riječi svojih stranačkih pokrovitelja, dodajući im emotivni naboj.

„Paljenje i rušenje nikada nije bio način da se postigne neki cilj“, kažu Srebreničani, „Ono što je zapaljeno ovih dana su institucije države za koju su naši najmiliji dali svoje živote. U Srebrenici i najneviniji. Opet i po ko zna koji put svjedočimo napadima na mjesta u kojima žive većinski Bošnjaci. Podržavamo svačije pravo na demonstracije, ali ovi mirni protesti otišli su i drugom pravcu u kojem se, na žalost, ruši i pali sve šta smo se u ratu obranili i za šta smo se izborili.“

Dalje se nadovezuju na posjetu Dodika i Bosića Srbiji: „Uplitanje drugih država, pogotovo Srbije i njenog prvog potpredsjednika Vlade Aleksandra Vučića, koji je aktivno učestvovao u ratu u BiH, je totalno neprimjereno. Političari iz RS, jednog od entiteta ove države, danas idu u Srbiju po savjete, kao marionete Beograda, a naša država, BiH je dobila međunarodni sudski spor protiv Srbije za agresiju na BiH! To su vukovi u jagnjećoj koži koji manipuliraju jednim entitetom i jednim narodom preko njihovih izabраниh političara. Samo želimo da istaknemo da nećemo ponovo dozvoliti da nas napadaju!“

Zahvaljujući moralnoj podršci na koju su kao nastradale majke uvijek u društvu mogle računati, Srebreničanke razotkrivaju protiv koga je zapravo uperena priča o rušiteljima države. Smatraju one, naime, „da je dio učesnika protesta instrumentalizovan od strane pojedinih političkih partija kako bi se unio dodatni nemir u državu BiH, ionako nestabilnu ustavnim uređenjem određenim Dejtonskim mirovnim sporazumom.“

Krivac je označen – pojedine političke partije, koje manipulišu protestima i pokušavaju je iskoristiti za rušenje države.

FATMIR U AKCIJI: Za kraj ostaje još samo sitan detalj ove manipulacije, a to je imenovanje partija - krivaca. Uloga je pripala najekstremnijim „prfeseionalnim bošnjačkim“ novinarima, kolumnistima i intelektualcima.

Krivca označava na primjer **Almir Mehonić**, urednik magazina Divan, u autorskom komentaru objavljenom u subotu 8. februara. Kaže on: „Očito su demonstracije metod pritiska na neposlušne Bošnjake u vlasti. Želi im se pokazati da su vrlo ranjivi. Da se ima i alternativa unutar tog korpusa koja će pristati na sve zahtjeve i naloge. Alternativa možda baš u ministru koji kontroliše sigurnost. Koji ima mehanizme da podstakne demonstracije, da naredi policiji da ne reaguje na huliganstvo. Državna bezbjednost i tajne službe uvijek su kontrolisali vođe navijača i huliganskih grupa. Njima je očito dat signal da mogu da ruše i pale. To se ne radi po Republici Srpskoj. Zbog čega?“

Još eksplicitniji je u istom magazinu čuveni **Fatmir Alispahić**. Kolumnista elaborira čitavu zajveru, koja je u stvari kompilacija svih dosad nabrojanih teorija s kojima je u javnost izašla SDA: „Haos u krajevima sa bošnjačkom većinom dugo je najavljivani i organiziran, kako bi se socijalni bunt odveo u krivom smjeru, ka autodestrukciji koja hrani ideju za otcjepljenjem Republike Srpske i stvaranjem tzv. trećeg entiteta, a čime bi Bošnjaci ostali zatočeni u geto.“

„Od popaljenih gradova političku korist će imati samo velikosrpski i velikohrvatski projekti. Bošnjačka javnost će živjeti u panici, sve više prestrašena saznanjem o djelovanju velikodržavnih agenata Srbije i Hrvatske u gradovima sa bošnjačkom većinom. Bila je ovo demonstracija okupacije Bošnjaka“, kaže Alispahić i „razotkriva“ mehanizme u državi koje Srbija i Hrvatska koriste protiv Bošnjaka: „Danas znamo

da Beograd i Zagreb imaju svoje agente u Ministarstvu sigurnosti, u Policiji, među bošnjačkim intelektualcima, i ko zna kuda još, u tim tajnim silama koje su preko noći specijalnim komunalnim kamionima dovozili kontejnere pune kamenja, kako bi tzv. demonstranti imali šta bacati."

Alispahićevu kolumnu prenosi i magazin SAFF, koji se inače tokom cijelih protesta trudi da nemire predstavi kao svjetsku zavjeru izvršavanu rukama ministra sigurnosti, **Fahrudina Radončića**. Da navedemo samo nekoliko naslova: „Nermin Bise, poznati mostarski novinar: Vidio sam članove Radončićeve stranke kako huškaju paljevinu u Mostaru“, „Inicijativa bh. građana: Tražimo ostavku ministra nesigurnosti Fahrudina Radončića“, „Kako Fahrudin Radončić pokušava iskoristiti proteste građana“.

Tu i tamo propagandna mašinerija spominje još federalnog premijera Nermina Nikšića i predsjednika SDP-a Zlatka Lagumdžiju. No, pošto su njihovi rejtinzi poprilično slabi očigledno ih dežurni „branitelji Bošnjaka“ ne smatraju velikom opasnošću na nadolazećim redovnim ili prijevremenim izborima. (...)

Paulina Janusz i njene analize iz zasjede

STRANIM AGENTIMA KRIV SVAKO KO OTKRIJE ISTINU

(Magazin Saff, februar 2014.)

Da iza protesta stoje elementi kojima smeta država Bosna i Hercegovina svakim danom je sve jasnije. Zbog toga se cjela priča oko protesta podjelila na dvije skupine. Jednu, koju čine obični građani koji su izmanipulirani, jer iako žive loše i „preko glave“ im je korumpiranih političara, ipak im je stalo do države BiH i protiv su rušenja i paljenja njene imovine a naročito simbola državnosti kao što je zgrada Predsjedništva. Druga skupina su tkz. organizatori protesta, plenuma i javni promotori istih. Da među njima stranih medijskih agenata, sumnjivih lica, sa sumnjivim biografijama, imenima i akcentima svima, ko je bar jedan dan učestvovao u protestima i sastancima, je postalo jasno. Za to je dobar primjer i poljska novinarka Paulina Janusz, koja je u službi razbijanja države BiH angažovana u bestijalnim napadima na sve one patriote koji ukazuju na pozadinu protesta.

Ismijavanje Srebrenice

U svojoj analizi pod nazivom „Nacionalizmom protiv glasnog stomaka“, objavljenoj na bosanskom i engleskom jeziku ova Poljakinja pokušava se obračunati sa svim snagama koji štite državu BiH. Kao pandam njima, Paulina Janusz stavlja rušitelje države iz Republike Srpske, s ciljem povlačenja znaka jednakosti između žrtve i dželata. No, ova novinarka se ne zaustavlja na tome. U svom tekstu oštricu i težište stavlja na Bošnjake, Bakira Izetbegovića, Sadika Ahmetovića, srebrenička udruženja i na perfidan način ismijava njihovu borbu, pa čak i žrtvu koju su podnijeli Srebreničani.

Posebno poglavlje u tekstu posvećuje dvojici bošnjačkih novinara i publicista Fatmiru Alispahiću i Almiru Mehoniću, uredniku magazina Diwan. Odnosno, njihovim tekstovima koje citira, a u kojima su razobličene namjere i stvarni ciljevi organizatora paljenja i rušenja države. Naravno, ne zaobilazi se u toj analizi ni magazin Saff , dok se kao pandam bošnjačkoj strani sasvim neuvjerljivo, sporadično i u drugom djelu teksta pokušava relativizirati srpska strana.

Dakle, prvo se želi izjednačiti dželat i žrtva, a zatim se taj dželat stavlja u drugi plan, a žrtva se penje na nivo jedinoog krivca i problema. Plan je jasan, a namjere su očite.

Ko je Paulina Janusz?

No, ko je zaista novinarka Paulina Janusz, autorka sporne analize, očito napisane i prevedene za nekoga ko radi na rušenju BiH?

Ona se predstavlja kao poljska novinarka sa sarajevskom adresom. Ona je u Rimu studirala srpsku književnost i srpski jezik. Nakon toga, preselila se prvo u Zagreb, pa u Beograd i na kraju Sarajevo u kojem boravi od marta 2013. godine, što se očito poklapa sa početkom kampanje zbunjivanja Bošnjaka uoči Popisa i planom da se smanji broj Bošnjaka tako što će se oni izjašnjavati kao Bosanci i Hercegovci.

To što nije bila ni „mjesec" dana stanovnik (ne i državljanin) BiH nije joj smetalo da se izjašnjava kao Bosanka i Hercegovka i tako nastupa u javnosti. Naravno, samo sa jednim ciljem, zbunjivanja Bošnjaka. Sasvim je jasno da je Paulina Janusz i došla u BiH, odnosno Sarajevo, samo sa tim ciljem, a fotografija kao ilustracija ovog teksta je dokaz tome.

Ipak, kada se nije uspjelo sa planom oko Popisa (ili barem se nije u potpunosti uspjelo), ova Poljakinja je angažovana na drugim poslovima. Analiza i napadi na pojedine bošnjačke ličnosti, udruženja i medije, najbolje govore o tome ko vrijedi u Bošnjaka i ko smeta rušiteljima Bosne.

Diwan
Magazin na bosanskom, francuskom i njemačkom jeziku
Kapja

Evropa šuti i šutnjom odobrava

Vijesti Sport Caffe Kultura Kolonne Životi
Ekonomija Društvo Hronika Sjever Nautika

ti - Politika - Osniva se pokret za...

imenja 29.03.2011 u 06:44 4042 prikaza 44 komentara

OKUPLJAJU SE ZAGOVORNICI SANDŽAKA KAO REGIONA

Osniva se pokret za autonomiju Sandžaka

SAFF

Bez autonomije
nema slobode

Sadržaj putokazi

Правда

[illegible]

Almir Mehonić: Teror se nastavlja

Ko je izdajnik, a ko poturica

Almir Mehonić, glavni i odgovorni urednik magazina Diwan

(a) Izbori u Egiptu. Po da Muhameda Mursija i Manske braće. Izborna komisija organizacije Muslimanskog osvojila je 38 odsto na egipatskim parlamentarnim izborima. Ovim događajem otvoreni neki procesi koji i širi značaj za muslimansku vođavu države.

(b) Izbor novog rektora i izbor predsjednika

[illegible]

RECENZIJ A

 Bošnjak nacionalno vijeće
Bosniac National Council
Бошњачко национално вјеће

POSJETA UREDNIKA MAGAZINA "DIWAN
VIJECU

Recenzija Sonje Biserko

NEUMITNOST PRESECANJA "SANDŽAČKOG ČVORA"

Knjiga „Sandžački čvor“ Almira Mehonića je značajan doprinos razumevanju sandžačke realnosti, ne samo iz ugla Beograda nego i unutar bošnjačkog korpusa. Naime, autor knjige veoma precizno definiše beogradsku strategiju prema Sandžaku, koja je na delu gotovo tri decenije. Ona je fokusirana na sprečavanje konsolidacije bošnjačke manjine i stvaranje bošnjačkog identiteta. U tom smislu treba razumeti sve pokušaje Beograda da destabilizuje bošnjačku zajednicu i da spreči njenu konsolidaciju sa neophodnom infratrukturom. Najpre je pocepana Islamska zajednica, pa podeljeno civilno društvo na dva tabora koja su istovetna, može se reći, političkim podelama. Autor veoma uverljivo prikazuje političku scenu Sandžaka i ukazuje na mali kapacitet političke elite da se suprotstavi beogradskoj politici. Zato Beograd veoma uspešno mobilizira suprotstavljene strane, Ugljanina i Ljajića i veoma vešto ih udaljava od akutnih sandžačkih problema.

U političkom vakuumu, koji je nastao odlaskom dvojice vodećih političara u Beograd, na političku scenu je kročio muftija Zukorlić, koji je veoma precizno definisao probleme bošnjačke zajednice. On je, osim toga, izgradio infrastrukturu, koja je neophodna da bi se Bošnjaci konsolidovali. Njihov udeo u lokalnoj administraciji nije se značajno promenio nakon tzv. demokratskih promena. Međutim, uloga muftije je, takođe, imala svoja ograničenja. Njegova smena otvorila je put ujedinjenju dveju islamskih zajednica. Vreme će pokazati da li će se nove okolnosti iskoristiti na pravi način.

Konstrukcija identiteta Srbije u postkonfliktnom periodu, nažalost, ide u pravcu svođenja identiteta isključivo na etnički i religiozni, odnosno srpski i pravoslavni. Takav projekat identiteta isključuje sve vrednosti na kojima počiva savremena evropska civilizacija. Osim toga, poništava multikulturalnost i različitost, koje je druga Jugoslavija isticala kao ključ opstanka zajednice jugoslovenskih naroda.

Deo nedavne prošlosti se u novoj konstrukciji sećanja, a time i stvaranja novog vrednosnog sistema, zanemaruje i okreće se prošlosti, iz koje se izvlače ličnosti poput Nedića, Ljotića, Mihajlovića i sl. U tu prošlost spada i rat u Bosni, ali i državna represija, proterivanje i ubijanje sandžackih Bošnjaka. Neprihvatanje, odnosno revizija nedavne prošlosti, neminovno povlači pitanje identiteta. Dobrica Ćosić bosanski rat vidi kao odbrambeno-oslobodilački, koji je, navodno, bio povod za satanizaciju Srbije i Srba. On negira i pokolj u Srebrenici, te sebi postavlja (zanimljivo) pitanje: „S kakvim to identitetom mi možemo da usvojimo 'evropske vrednosti'?" Upravo na interpretaciji nedavne prošlosti gradi se i sistem vrednosti. Na takvom tumačenju prošlosti i na izvedenoj vrednosnoj matrici nije moguće integrisati manjine u kuturni model, jer se njihova percepcija o tim istorijskim ličnostima i događajima vezuje za zločin, represiju, teror i proterivanje.

Činjenica je da je Sandžak u poslednjih 20 godina u svoj identitet, između ostalog, ugradio i nasilje kome je bio izložen, kao i konstatno neprijateljstvo koje je Beograd sugerisao, pre svega kroz spinovanje islamskog fundamentalizma, posebno kad je reč o vehabijama. Izopštavanje jedne zajednice preko terora nad njom dovelo je do njenog ekonomskog i socijalnog isključivanja. Ni promena vlasti nije dovela do promene politike prema

Sandžaku. Nije priznat teror koji je nad Bošnjacima bio sproveden tolike godine, a time nije napravljen ni pravi diskontinuitet sa Miloševićevom politikom. To znači da je strateška orijentacija prema Bošnjacima kao neprijatelju ostala. Osim očekivanja da se demokratska vlast distancira u odnosu na zločine (suđenja ubicama za Sjeverin ili, pak, Štrpce bila su nedorečena), Bošnjaci su očekivali da ih se uzme u obzir, da se poštuju njihova kulturna tradicija i poseban identitet, te da se reše njihovi ekonomski i socijalni problemi.

Ostaje otvoreno pitanje odnosa države Srbije prema manjinskim zajednicama, uključujući i bošnjačku. Državna politika mora da uključi manjinske zajednice u menjanje nekih odredaba Ustava, koje bi, konačno, ustoličile savremeniji pristup i manjinama i regionalizaciji. Sandžak zadovoljava sve kriterije da bi bio jedinstven region, koji ima svoje osobenosti, kako istorijske i kulturne, tako ekonomske i mnoge druge. Osim toga, prevazilaženje tenzija na identitetskom nivou moguće je i preko regionalizacije, kojoj se, nažalost, još odupiru vodeće političke stranke.

Knjiga "Sandžački čvor" je odličan uvid u sva otvorena pitanja Sandžaka. Ona ukazuje na slabosti, kako Beograda tako i lokalne elite. Za očekivati je da će posredovanjem EU-a, nakon što je Srbija potpisala Briselski sporazum, doći do poželjnih promena. Nakon odustajanja od Kosova Srbiji tek predstoji prestrojavanje na unutrašnjem planu. Ono neće biti jednostavno, ali će se stvari, svakako, kretati u pravcu rešenja koje Srbija neće moći odbiti. Međutim, za povratak poverenja u Sandžaku neophodno je istinsko suočavanje Srbije sa nedavnom i Sandžaka sa mnogo daljom prošlošću.

Recenzija mr. sc. Fatmira Alispahića

APLAUZ ZA ALMIRA MEHONIĆA

Knjiga istaknutog bošnjačkog publiciste Almira Mehonića „Sandžački čvor“ dosad je najcjelovitiji informator za spoznavanje kompleksne historijske, kulturne i političke mreže koja predstavlja sandžačku posebnost. U odnosu na sve autore koji su se bavili Sandžakom, Mehonić ima najširi objektiv, budući da historijsku scenografiju uzima kao važnu odrednicu savremenih događanja.

Knjiga ima četiri poglavlja, ono noseće, „Sandžački putokazi“, naslovljeno je po Mehonićevoj kolumni iz „Saffa“, i u njega su svrstane seriozne političke analize, od kojih je jedan broj objavljivao na prestižnoj Aljazeera. Drugo poglavlje, „Srebrenice nad Bošnjacima“, već u naslovu donosi jedan semantički novum u našem jeziku, budući da se „srebrenicama“ označava svaki zločin nad Bošnjacima u historiji. Onako kako je holokaust nad Jevrejima postao transhistorijski pojam, tako su i „Srebrenice nad Bošnjacima“, ovom Mehonićevom postavkom, postale označitelj genocida u Šahovićima, otmice u Štrpcima, masakra na Markalama, odnosno, svakog odvojenog zločina nad Bošnjacima u tom kontinuitetu genocida. Naslovom trećeg poglavlja, „Defterhana“, formi zapisa daje se hroničarski okvir deftera, a defteru oblik prostornosti, odnosno, mjesta na kome se ispisuju i čuvaju ti tekstovi o vremenu, ljudima i događajima. Četvrto poglavlje sadrži tekstove, iz različitih medija, koji predstavljaju reakcije na Mehonićevo pisanje. Sva četiri poglavlja se tematski i idejno prožimaju i nadopunjuju, s tim

što su u prvo smješteni tekstovi šireg analitičkog spektra, u drugo tekstovi o kulturi pamćenja, u treće, tekstovi koji se po formi, uglavnom kraćeg zapisa, izdvajaju u zasebnu cjelinu, a u četvrto tekstovi čiji autor nije Mehonić, ali su nastali kao reakcija na njegovo pisanje.

Ova knjiga je izbor političkih eseja, kolumni i zapisa koje je Almir Mehonić u posljednjih desetak godina objavljivao u prestižnim medijima, od beogradskih listova „Borba“ i „Danas“, preko „Saffa“, „Kulina“, „Dnevnog avaza“, „Glasa islama“, do najčitanijih bošnjačkih web portala, www.bosnjaci.net i www.rijaset.ba, i na kraju do Aljazeera. Tu su i nekolicini polemički tekstovi, poput onog iz užičkih „Vesti“, a iz čega saznajemo da je Almir Mehonić jedan od najnapadanijih bošnjačkih autora u Srbiji. To znači da su Mehonićevi tekstovi, kojima dekonstruira i razobličava dvojni moral beogradskog režima i režimske historiografije – pod stalnom lupom javnosti. Logično, jer Beograd u Bošnjaka odgaja onu „najnižu ljudsku vrstu kojoj je i od vakufa i i od šehidske krvi, a i od sopstvene majke, draža i preča fotelja“, pa kad se pojavi neko kome nije do fotelje, već mu je do istine, onda to zvuči kao alarm. Zato je Mehonić bivao meta medijskih napada, a njegovi tekstovi predmet sve veće pozornosti, što je u konačnici doprinosilo afirmaciji njegovih stavova koji su sa historijskog i evropolitičkog stanovišta temeljili ideju o autonomiji Sandžaka. Po frekventnosti tekstova na temu autonomije, kao i po širokom spektru argumenata kojima potkrepljuje ovaj demokratski cilj, Almir Mehonić je ponajvredniji zastupnik nastojanja da se obnovi sandžački državno-pravni, povijesni i kulturni entitet.

Kao i svaka politička ideja, tako i ideja o autonomiji Sandžaka traži teorijsku potporu, a koju Mehonić vješto nalazi u historijskim i pravnim okvirima. No, Mehonić ide

dublje u argumentiranju nužnosti autonomije, jer u Sandžaku vidi – „most saradnje (...) i primjer kako na turbulentnom balkanskom prostoru granice mogu da spajaju“. Upravo je ovaj detalj o „granicama koje spajaju“ dobra ilustracija Mehonićeve političke pronicljivosti: autonomiju Sandžaka, koju prikazuju kao cijepanje srbijanskog i crnogorskog suvereniteta, Mehonić vidi kao most saradnje. U Mehonićevim tekstovima je mnoštvo prefinjenih definicija o autonomiji, poput one da je „ideja o autonomiji Sandžaka žeravica koju ako držiš prži, a ako pustiš ugasi se“, što on posmatra u jednom širem historijskom okviru, jer se „već stotinu godina mijenjaju ljudi, ideologije i režimi, ali ideja o rješavanju statusa Sandžaka uvijek ostaje prisutna“. Mehonić je eksplicitan u označavanju uzroka sandžačkih problema, koji nisu samo u Beogradu, već nadasve u „beogradiziranim“ bošnjačkim političarima, zbog čega smatra da je „potrebno stvarati savjetodavni organ koji će mobilisati što veći broj intelektualaca koji su svjesni da sandžačka politička scena mora da doživi svoju pročišćenje“. Mehonić je transparentan u zazivanju promjena, koje u sandžačkom slučaju imaju značenje oslobođenja iz velikosrpskog ropstva: „Nema većeg poniženja za jedan narod od robovanja drugom i zato je potrebna nova bošnjačka generacija koja neće biti rob nikome do Bogu.“ Svjestan je Mehonić i da je „stanje u Sandžaku samo posljedica, dok je stvarni uzrok u bošnjačkoj politici u Sarajevu, odakle ni jedan bošnjački političar nije posjetio Sandžak“, te da razni Ugljanini i Ljajići ne bi bili to što jesu da je bošnjačka politika u Sarajevu – svebošnjačka, a ne mahalska.

Riječ je o političkoj površini sandžačke stvarnosti, a u povijesnoj pozadini i u diskriminatorskoj stvarnosti postoji prava riznica razloga za autonomiju Sandžaka. To je onaj

dubinski sloj analitičke misli Almira Mehonića, zahvaljujući kojoj postajemo svjesni da se ta politička površina neće nikud i nikako promijeniti ako Bošnjaci ne budu mijenjali sebe. A upravo je poziv na promjene suštinski cilj Mehonićevih apelacija. Kada piše o diskriminaciji Bošnjaka, Mehonić je konkretan u predstavljanju apartheidskih činjenica, po kojima su „sandžačke škole zatvorene za sadržaje koji tretiraju bošnjačku historiju, kulturu, književnost“, a bošnjačka djeca osuđena na svetosavsku kulturu, zbog čega se autor pita: „Da li neko može i zamisliti koja bi se lavina optužbi sručila na Bošnjake i Islamsku zajednicu da se recimo za Bajram u školama u Bosni i Hercegovini organizira hor ilahija i kasida u kome će biti i srpska djeca, a nakon toga da imami nastave sa učenjem Kur'ana?“ A kad se takva diskriminatorska stvarnost ogleda u povijesnim iskustvima, koje nam Mehonić temeljito predstavlja, onda uočavamo da je riječ o jednoj te istoj politici zatiranja bošnjačkog identiteta i osjećaja za dostojanstvo.

Mehonić argumentirano razobličava velikosrpsku mitomaniju i svojevrsnu kulturu laži, kada piše o stogodišnjici okupacije Sandžaka, koju Srbi predstavljaju kao „oslobođenje“, a tada su se „desili brojni zločini, kao što je onaj u selu Doliće u Sjenici ili onaj u Plavu kada je 12.000 muslimana nasilno pokršteno“, ili, kada se pita kako je moguće „da smeta Aćif Hadžiahmetović, a da ne smeta Draža Mihailović, da se navija za partizane koji su strijeljali po Hadžetu, a da se proklinju isti ti partizani koji su ubijali po Adi Ciganliji“, ili kada piše o „izdajnicima“ i „poturicama“, konstatirajući: „Priča o Ružici, Luki i Aliji nije priča o tzv. srpskim korijenima Bošnjaka, već je to priča o tolerantnosti koja je vladala u Otomanskom carstvu, jer je jedan sin imao slobodu izbora da prihvati islam, a drugi da

ostane u pravoslavlju". Ove lucidne dekonstrukcije vezane su za konkretne političke događaje, kojima su, blagodareći medijskoj deblokadi i otvorenosti interneta, često mijenjale tok. Otud su Mehonićevi tekstovi, kovani u žarištu glavnih polemičkih vatri, dospijevali do Bošnjaka, i budili ih, ali i do Srba, koji su najednom razumjeli da bošnjačku istinu više neće pisati Srbi, već će je pisati i tumačiti Bošnjaci.

Mehonić je svjestan svoje prosvjetiteljske uloge, spisateljskog i analitičkog dara koji ga obavezuje na predani rad za dobro svoga naroda, i on tu nema nikakvih kalkulacija. Otvoren je, razumljiv i hitar upravo u nastojanju da svome narodu prenese dokaze o kontinuitetu genocida, upute u egzistencijalnoj bitnosti pamćenja „Srebrenica nad Bošnjacima“, definirajući to u jednostavnim porukama, tipa: „Dok god se ime Ććif efendije Hadžiahmetovića ispisuje, izgovara i živi u narodu, dotle živi i nada da nismo umireni kurbani pred klanje.“ Ne zanima Mehonića ni najmanje što velikosrpska zloba hoće ovog bošnjačkog velikana, Ććif efendiju, prikazati kao zločinca, i što bošnjački izrodi čine isto, Mehonić je stamen k'o kamen u odbrani bošnjačkih svjetionika i opomena. I ne samo to...

Mehonić udara u naslabiju tačku velikosrpske ideologije, u to nastojanje da se zločin genocida individualizira, potom i zaboravi, a da odgovornost srbijanske države i društva ostane po strani. Dokaze o kolektivnoj krivici Mehonić nalazi u konkretnim događajima, kakav je usvajanje Deklaracije o Srebrenici u srbijanskom Parlamentu: „Priča o individualnoj odgovornosti srpskog naroda depasirana je i zbog Deklaracije o Srebrenici u kojoj se negira počinjeni genocid, ali i zbog srpskih fašista koji su i takvu Deklaraciju dijelili na ulazima u WC.“ Mehonić smatra da je to bila "deklaracija o genocidnosti srpskog društva", odnosno da je „dijagnoza

koju sami sebi izriču u ovoj Deklaraciji, najbolji dokaz srpske kolektivne krivice za sve ono što se dešavalo svim nesrbima na prostoru bivše Jugoslavije”.

Jedna rečenica, i to ova – (a kamo li svi drugi tekstovi) dovoljna je da Almir Mehonić sebe zauvijek ispiše iz građanske ravnopravnosti u srbijanskoj državi, odnosno, da sebe stavi na odstrijel onih transhistorijskih velikosrpskih agenata, koji su oduvijek uklanjali umne i uspravne Bošnjake, a instalirali tupavce i gmizavce. Zato je ova knjiga više od publicistike, a Almir Mehonić više od pisca, jer i pisac i njegova knjiga odlaze u bitku za bošnjačko dostojanstvo, za slobodu Sandžaka, za istinu i pravdu. Zato i ova recenzija nije samo recenzija, već i srdačni aplauz jednoj bošnjačkoj umnosti, jednoj bošnjačkoj hrabrosti, u liku i djelu Almira Mehonića.

O AUTORU

Almir Mehonić je sandžački novinar i publicista. Član je Nezavisnog udruženja novinara Srbije i Međunarodne federacije novinara (*International Federation of Journalists*) sa sjedištem u Briselu. Osnivač je i glavni i odgovorni urednik magazina na bosanskom, njemačkom i francuskom jeziku Diwan, koji izlazi u Luksemburgu.

Rođen je u Prijepolju 1980. godine.

Dopisnik je i saradnik mnogih značajnih listova i nedjeljnika u regionu. Njegovi tekstovi, analize i kolumne objavljujane su na Aljazeera Balkans online, u Avazu, Saffu, Kulinu, Blicu, Danasu, Borbi, Preporodu, Bošnjačkoj riječi i mnogim drugim štampanim medijima, publikacijama i portalima. Tekstovi su mu prevedeni na engleski, francuski i njemački jezik.

Pokretač je i organizator mnogih skupova i protesta u Sandžaku na kojima se govorilo o zločinima nad bošnjačkim stanovništvom u vrijeme 90-tih godina. Jedan je od inicijatora izgradnje spomen kompleksa u Prijepolju za otete putnike u Štrpcima. Ovo je bio prvi spomenik stradalim Bošnjacima na teritoriji Sandžaka.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	6
UVOD.....	9
Poglavlje 1	
SANDŽAČKI PUTOKAZI	13
1.1 Sandžak uživo.....	15
PARALELNE INSTITUCIJE SANDŽAČKIH BOŠNJAKA.....	16
Politički korijeni	16
Otvaranje zatrpanih pitanja.....	18
(ZA)OKUPIRANI OSLOBODIOCI.....	20
Arhitektura zla.....	20
Komedija preko granica	22
KLJUČEVI JEDINSTVA SU U SARAJEVU	23
„Sarajevo ili Beograd“ je vještački instalirana dilema	24
VELIKE RIJEČI I VELIKE PODJELE	27
Izmiješane karte	27
Sandžačka i beogradska opcija.....	28
MIJEŠANJE VJERE U POLITIKU.....	30
Stvarni bošnjački lider.....	30
Moguća presudna uloga	31
MINISTAR OPŠTE PRAKSE	34
SANDŽAK NA UDARU SRBIJANSKIH TAJNIH SLUŽBI	37
Rogovi u vreći.....	37
Napad na Islamsku zajednicu	38
Neumitna radikalizacija.....	39
Šutnja bošnjačkih zvačnika	41
POLITIČKA ALTERNATIVA JE DUGOROČAN PROCES	42
Šoder-politika.....	42
Sa akcentom na omladinu	43

Sadržaj

OD BORCA ZA SANDŽAK DO BORCA ZA „SRPSKU STVAR“	45
Beogradska marioneta	46
KAKVU NAM PORUKU ŠALJE BEOGRAD?	48
Povratak u devedesete	48
Velikim Bogom se kunemo	49
CIJEPANJE SANDŽAKA	51
Jednoglasno za spornu uredbu	51
Neophodan bošnjački konsenzus	52
Pritisak javnosti	53
IMA LI NADE ZA SANDŽAK?	54
Bošnjaci protiv Sandžaka	54
Zadnji je čas	56
1.2 Anatomija autonomije	59
AUTONOMIJA SANDŽAKA – KONTINUITET IDEJE	60
Krvava odmazda	60
Ispavnost puta	61
Odustao od naših riječi	62
AUTONOMAŠI I EVROPSKI STANDARDI	63
Primjena evropskih standarda	63
Autonomna prekogranična regija	64
SANDŽAČKI ČVOR	66
Diskriminacija Sandžaka	66
Okvir za opstanak	67
Naša odgovornost	68
REALNOST IDEJE O AUTONOMIJI	70
Stoljeće sna o autonomiji	70
Ideja slobode i jednakosti	71
1.3 Život pod krivnjom	73
KO JE IZDAJNIK, A KO POTURICA	74
SRPSKI MEDIJSKI SVINJAC ILI SANDŽAK U MEDIJSKOM BLATU ..	77
Muslimane treba pokrstiti	78
Sataniziranje Bošnjaka	79

SVETI SAVA I BOŠNJAČKOJ DJECI SLAVA	81
Javna diskriminacija	81
Teokratska Srbija	82
TEROR SE NASTAVLJA, A MI ŠUTIMO	84
Prvooptuženi postao ministar	85
Narod vas nije izdao	87
AĆIF EFENDIJA OKUPIRAO VLADU	89
Brojne kontradiktornosti	89
Historijska uloga	90
"BOŽE PRAVDE" ZA ADEMA LJAJIĆA	92
Primjena sile	92
Reakcije iz Sandžaka	93
MOŽE LI SE RIJEŠITI NAVIJAČKI „REBUS“	96
„Naši“ i „njihovi“	97
Počasna mjesta	98
TADIĆ JE PAO	99
Potpuni kontrast	99
Ozbiljna pitanja	101
1.4 Prilog bošnjačkom pitanju	103
BOŠNJAČKI INTELEKTUALCI, ILEGALA JEDNOG NARODA	104
Odgovornost, šta to bi?	105
BIH JE POD OKUPACIJOM PREDSTAVNIKA MANJEG DIJELA STANOVNIŠTVA	107
PLANOVI IZ KARAĐORĐEVA NISU MRTVI	110
Mržnja bez cenzure	110
Zločinačka garnitura	112
BOŠNJACIMA JE NEOPHODNA SMJENA GENERACIJA	113
Posrbljavanje baštine	113
Retrospektiva uništenja uma	114
Rastakanje identiteta	116
Opstali smo zahvaljujući Božijoj milosti	116
Stvorimo generaciju oslobođenog uma	117
BOŠNJACI U EMIGRACIJI, ORGANIZIRANJE I JEDINSTVO	118
Pogrešan pristup organiziranju bošnjačke emigracije	119
Organiziranje Bošnjaka u Luksemburgu	120

Sadržaj

BOŠNJAKE PONOVO IZDAJU	122
Genocid u evropskom mraku.....	122
Nastavak nepravdi.....	123
Glas pravednih	124
DREVNI NAČIN POMIRENJA	125
BOŠNJAČKI REDUKCIONIZAM	127
RAZUMIJE LI BOŠNJAČKA DIJASPORA SVOJE PRIORITETE? ...	130
PROTEST GRAĐANA ILI VJEŠTAČKO STVARANJE NOVOG BOŠNJAČKOG LIDERA.....	133

Poglavlje 2

SREBRENICE NAD BOŠNJACIMA	137
JAVNI PLANOVİ ZA GENOCID	138
OVDJE JE ZEMLJA MODRA.....	140
Zemlja bez pravde	141
Prokletstvo	142
MARKALE: SJEĆANJE I PORICANJE	144
PUTOVANJE U SMRT	146
Otmica i izživljavanje	147
Ubistvo i podjela plijena.....	148
ZAVJERA ŠUTNJE	151
ISTINA KOJA SE NE MOŽE ZABORAVITI	153
U SJENICI JE 1809. IZVRŠEN GENOCID U SJENICI JE 1809. IZVRŠEN GENOCID	155
DA LI SU FAŠISTI SVI KOJI SU BRANILI BOŠNJAKE?	158
Fašisti izmišljaju fašizam	158
Ko je Aćif-efendija?.....	160
Simbol sandžačke samosvijesti.....	161
ZADNJA STANICA VOZA 671.....	163
SREBRENICA NA TOALET PAPIRU	165
DEKLARACIJA O GENOCIDNOSTI SRPSKOG DRUŠTVA....	167
EVROPA ŠUTI I ŠUTNJOM ODOBRAVA	170

Poglavlje 3

DEFTERHANA	173
“SRPSKA VOJSKA”	174
SANDŽAK KAO MOST	175
PATRIOTIZAM PRAZNIH STOMAKA	176
KRVAVI IZBORI	177
SLOBODA IMA SVOJE GRANICE	178
FEREDŽA	179
LIDERI	180
GENERAL	180
KVAR	181
FOTELJA	182
MATIČARI	183
UDBAŠI	184
GROBNICA	185
SRBOVANJE	186
BATINAŠI	186
KOLATERALNE ŠTETE	187

Poglavlje 4

DODACI	189
NA OBILJEŽAVANJU 200 GODINA BOJA NA KUKUTNICI BOŠNJACI NI DA POMENU POKOLJ SRBA	190
KO JE (ZA)OKUPIRAN OSLOBODIOCIIMA	195
PEROM KROJE GRANICE	197
SANDŽAK NA MAPI ODVOJEN OD SRBIJE	200
NACIONALIZMOM PROTIV GLADNOG STOMAKA	202

Sadržaj

STRANIM AGENTIMA KRIV SVAKO KO OTKRIJE ISTINU	209
Ismijavanje Srebrenice	210
Ko je Paulina Janusz?	210
RECENZIJA	213
RECENZIJA SONJE BISERKO	214
RECENZIJA MR.SC. FATMIRA ALISPAHICA	217
O AUTORU	223
SADRŽAJ.....	224